פרשת **נשא** תשפ"ה לפ"ק | גליון תתת"ר שנה כ"ט

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

שובו לכ"ם לאהליכם

כמה ימים עברו מזמן מתן תורתינו, בו זכינו לקבל את ההארות וסגולת החג הקדוש ולטעום מנועם אור זיו עליון, ואם בכל מועד ויו"ט מעידין אנו בקידוש"א רבא, אשר בחר בנו מכל עם ורוממנו מכל לשון וקדשנו במצותיו, הרי עאכו"כ ביום זה יום חג השבועות אשר בו נהיינו לעם ה' להיות סגולה מכל העמים והבחיר"ה אשר בחר בנו ה' נתקיימה ונהייתה ביום זה.

ומובא בספר קול יעקב (פ' אמור) בשם הגה"ק מהרמ"מ מרימנוב זי"ע **ד"ביום טוב בא למטה הארה גדולה שהשי"ת נותן לנו מתנה ביום טוב שיש לכל איש ישראלי מוחין הגדלות, וכל אחד בא לשכל חדש בידיעת הבורא, אך אחר יום טוב יוצא אותו השכל מהאדם, והאיש המשכיל יראה שמיד ביציאת יום טוב ילמוד בתורת ה', דאורייתא וקוב"ה חדא הוא, ואז ישאר לו אותו המתנה שנתן לו השי"ת ביום טוב ולא יצא ממנו אחר יום טוב".**

ורבים המה מליצותיה"ן של קדושי עליון נבג"מ על ימי השנה אחרי כל מועד וחג, אשר במתיקות לשונם יצאו לפרש את פסוקי הקודש, לכ"ז בנים שמעו לי, צ"א ולמד, שוב"ז לכם לאהליכם, כי העיקר היא שגם אחרי אשר כבר קיבלנו כל ההשפעות וההארות, נרים ונישא אותם עמנו לצאת על הדרך דרך המלך בכל ההשפעות אשר קבלנו בהאי חגא קדישתא.

וכאן קנה מקומו דברותיו בקודש של מרן רבינו שליט"א אשר האריך בנועם זיו אמרותיו על תכלית כל המועדים והימים טובים אשר העיקר היא שיזכור האדם בקדושתן להרגיש עריבות ונעימות עבודת השי"ת על כל ימות השנה ובצוף נועם אמרותיו המליץ בדברי פי חכם חן: "**ועלינו לדעת דהאי עלמא ככבי שוקא דמיא, וכמו שאמרו חז"ל** (אבות פ"ג מט"ז) **החנוני מקוף ופתוח, וכמו בעולם המסחר יודע כל סוחר שבאם אינו מקיים הבטחותיו עלול הוא לאבד אישורו, ולא ירצה עוד שום סוחר לישא וליתן עמו, כן הדבר לגבי כל הקבלות טובות שקבלנו עלינו בשמירת התורה והמצוות, שצריכים אנו לקיים כל זה כדי שנוכל לחקוף עוד, ולכן בעת כאשר אנו עומדים להיפרד מהימים הקדושים יזדרז כל אחד מנער ועד זקן לקיים כל הקבלות טובות שקיבל על עצמו, ונמשיך את קדושת החג על כל ימי השנה הבעל"ט**".

וחן מבואר בספרי הקודש בהא דתנינן הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם מאי טעמא יום שניתנה בו תורה, שהוא על דרך שאמרו (ביצה כה:) לכ"ם לכל צרכיכם, כי בעת מתן תורה נפתחו ארובות השמים ובא שפע רב לכל בית ישראל בגשמיות וברוחניות, וזהו שובו לכ"ם לאהליכם כי בעת שיחזרו לבתיהם אחרי החג נקח איתנו כל ההשפעות של לכ"ם שנשפע בחג השבועות, לכ"ם לכל צרכיכם בכל העניינים, ויופתחו ארובות השמים להשפיע על כל אחד ואחד די מחסורו אשר יחסר לו בבני חיי ומזוני רויחי וכט"ם.

תוכן העניינים

לקח טוב ..... א
דבש תמרים - לקיטת תמרים ..... ב
קדוש יאמר לו ..... ג
בשפתי צדיקים - לשון חכמים ..... ד
פרפראות לחכמה - דורש טוב ..... ה
שבח"י רפאל ..... ו
פיטין קדתי ..... ז
חוקים להורותם ..... ח
פשיט כהלכה ..... ט
לשכתן הסדים ..... י
לזה ההילולא ..... יא
דבר בעתו ..... יב
נועם שבתי ..... יג
פשוטו של מקרא ..... יד
דברות קודש ..... טו

אגוית פרק א'

לשמרך בכל עת

מינה לא תזיע

צו יעדע צייט א ישועה

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לעי"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437
כל הזכויות שמורות ©

יִשְׂמַח
מֹשֶׁ"ה
בְּמַתָּנַת
חֶלְקוֹ

וועד קרן הבנין

בית חינוך לבנות

שע"י מוסדות יסב לב ד'סאטמאר בני ברק

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

סל מל"א ברכות

באותות הוקרה וחיבה, נשגר ברכה מרובה, אל מעלת כבוד ידידינו ומכובדינו האי גברא יקירא, רודף צדקה וחסד תדירא, ידיד נאמן ותומך נלהב לטובת מוסדותינו המעטירה, טוב ומטיב לכל מבקש ברוח נדיבה ובנהורא נפישא, ובמיוחד הוזיל זהב מכיסו להרחבת גבולי הקדושה בתוככי מוסדותינו הקדושה, בבנין בית חינוך לבנות במידה גדושה, שמו הטוב משבחים ומהללים, לתורה ולתעודה מרבה פעלים, איש חמודות רב תבונים, מקבל את כל אדם בסבר פנים,

מו"ה משה אליעזר לאנדא הי"ו

ולמיכן הקמת הבית הגדול לחינוך הבנות פה בני ברק יצ"ו

מגדולי תומכי מוסדותינו הק'

לרגל שמחת נישואי בנו למזל טוב בשעה טובה ומוצלחת

החתן החשוב המופלג בתורה ויראה, נודע לעוז ולתפארה

כמר **אשר לעמל** הי"ו

עב"ג הכלה החשובה שתחי' בת מחו' מוה"ר **ארי' דוב פאוועל** הי"ו

ושגורה ברכותינו, ותערב לפני ה' עתירתינו, שיזכה לראות ולרוות מכל יוצ"ח רב תענוג ונחת, תורה וגדולה במקום אחת, וימשיך בפעליו הברוכים בהרחבת גבולי הקדושה, מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת במידה מרובה וגדושה, עם כל ברכאן דנפישא

המברכים ברגש הודאה והערכה לעומתו
ידידיו השמחים בשמחתו

וועד קרן הבנין

להקמת הבית הגדול לחינוך הבנות
בני ברק יצ"ו

אחד המרבה ואחד הממעיט, רק ישמר מעצבות

נשא את ראש בני גרשון וגו'. בלשון זה נאמר גם לעיל אצל בני קהת (פסוק ב): **"נשא את ראש בני קהת".** וצריך טעם למה לא נאמר כן גם אצל בני מררי (בפסוק כט), שבהם לא כתוב אלא: **"בני מררי למשפחותם לבית אבותם תפקוד אותם".** וי"ל בדרך רמז, כי **"בני קהת"** רומז על תלמידי חכמים, נושאי הארון, בעלי אסופות שיושבים אסופות אסופות ועוסקים בתורה (חגיגה ג:), והוא מלשון הכתוב (בראשית מט, י) **"ולו יקהת עמים"**, ו**"בני גרשון"** הם הסוחרים העוסקים במשא ומתן, ועל ידי זה המה מגורשים מעבודת ה', **ואף על פי כן פורשים עצמם מטרדותיהם לעסוק מעט בתורה ועבודה, והמעט שלהם חשוב כעבודה המרובה של בני קהת,** שעל כגון זה אמרו (מנחות קי:) **"אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים".** ולכן נאמר בשניהם נשיאות ראש, להורות שעבודת שניהם שקולה יחד ועולה למעלה. אבל **"בני מררי"** רומז לבעלי מרה שחורה, ההולכים תמיד בעצבות, שהיא מדה מאד לא טובה, **אין בעבודתם נשיאות ראש ח"ו.**

ארון עדות

כח ברכת צדיק, אף כשאין נותן שום ברכה מעצמו רק שאומר 'שירחם הש"י' או 'שיעזור הש"י'

כה תברכו את בני ישראל אמור להם. יברכך ה' וישמרך. "בא לפאר מעלת הצדיקים אשר להם עוז ותעצומות לברך את זולתם ויסכים השם על ידם, **ויותר מזה אף אם לא יברכו בפירוש בלשון תפילה, רק שאומרים לזולת עתיד השי"ת לברכך** כו', יקיים השי"ת דבורם ויברך אותם כאשר דיבר וכאשר הבטיח, על דרך הכתוב 'ותגזר אומר ויקם לך'. ויותר מזה אף אם לא יזכיר שום ברכה (מעצמו, רק שיאמר שהש"י יברכהו ויעזרהו כו') יבורך גבר הלז מאתו ית"ש. וזה שאמר הכתוב: **כה תברכו את בני ישראל,** כלומר אף בלשון זה יתברכו: **אמור להם יברכך ה',** אף אם תאמרו להם, עתיד השי"ת לברכך. וכן: **'ושמו את שמי על בני ישראל'** ולא לשון ברכה, גם כן: **'ואני אברכם',** וכנ"ל, ונכון הוא".

חרי בשמים

גודל פעולת ברכת הנהנין בכונה ראויה

ואיש את קדשיו לו יהיו איש אשר יתן לכהן לו יהיה. וי"ל על פי מאמר חז"ל (ברכות לה:) **אסור לו לאדם שיהנה מן העולם הזה בלא ברכה** כו', וכאילו מעל בהקדש כו', וכאילו גוזל אביו ואמו כו', **"ר' לוי רמז, כתיב 'לה' הארץ ומלואה',** וכתיב **'השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם'. לא קשיא, כאן קודם ברכה כאן לאחר ברכה",** עיי"ש. ולהבין הטעם במה נשתנה אחר הברכה מקודם הברכה. אך יש לומר, **"דהנה נודע שבכל הנבראים ובכל מיני מאכל יש בהם ניצוצין קדישין, וזהו טעמן של המאכלים וריחן וטובן, וברכות הניצוצות נתרבה הטעם וריח הטוב"** (עי' ליקו"ת להאריז"ל פר' עקב). והנה, ניצוצי הקדושה **'כל חיכא דאיתנהו בי גזא דרחמנא איתא'** (ר"ה ג:) והמה הקדש, ולפיכך אסור לאדם ליהנות מהם והוא כאילו מעל, כי אין לך הקדש גדול מזה. **ואמנם כאשר איש הישראלי מברך על איזה דבר ברכה הראויה לו בכוונת הלב ובדביקות ואהבת ויראת שמו ית', בזה מעלה הניצוצות קדושות למקורן ושורשן הרמה בקודש, וממשיך שפע טוב וברכה לכל העולמות,** כי 'ברכה' הוא מלשון בריכה, בסוד נח"ל הממשיך שפע לכל העולמות, ועל כן זכה אותו המברך בדבר המאכל הזה או המשקה ההוא ונעשה כשלו, **להיות כי הוא העלה הניצוצין הק' שבו למקורן ושורשן, ועל ידי זה המשיך מלמעלה שפע טוב ביתר שאת, ולזה: והארץ נתן לבני אדם".** וזה מרומז כאן בפסוק: **"ואיש את קדשיו",** היינו ניצוצות הקדושה שבכל דבר שהעלם למקורן ושורשן **"לו יהיו"** הם כשלו ממש, ואין בהם מעילה ולא משום גזל, והטעם לדבר, לאשר **"איש אשר יתן לכהן",** היינו להשי"ת הנקרא בסוד 'כהן' כביכול כמבואר בזוה"ק (ח"ג מט:), ולכן **"לו יהיה", היינו לאשר נתן שבח והודיה וברכה להשי"ת ברעותא דלבא כנ"ל, ולזאת זכה כהן וכקדשיהן.**

אוהב ישראל

[וזל"ק של רבי חיים ויטאל ז"ל (בשער רוה"ק דף יא) בשם האריז"ל: **גם אמר לי מורי ז"ל. כי עיקר השגת האדם אל רוח הקדש. תלויה ע"י כונת האדם וזהירות בכל ברכת הנהנין. לפי שעל ידם מתבטל כח אותם הקליפות. הנאחזות במאכלים החומריים. ומתדבקים בהם באדם. האוכל אותם. וע"י הברכות שעליהם. הנאמרות בכונה. הוא מסיר מהם הקליפות החם. ומזכך החומר שלו. ונעשה זך. ומוכן לקבל קדושה. והזהירני מאד בזה]**

פניני אור החיים הקדוש

יברכך ה' וישמרך. הקדים הברכה ואחר כך השמירה, לומר שיצוה ה' שמירתו להם לפי ערך הברכה וגדולתה, עוד ירצה שכל כך תהיה גדולת הברכה עד שיצטרך ה' לשומרך. עוד ירצה יברכך ולא יסובב רעה מהברכה כדרך פן תשבע וגו'. **יאר ה'** פירוש שלא יהיה מסך המבדיל בין ישראל לאביהם שבשמים, שבזה יאיר אור שכינתו על ישראל. **וישא ה' פניו אליך** וגו' פירוש אם סובבו מעשים עד שהבדילו עונותיכם ביניכם ובין אלהיכם, ישא ה' המבדיל, **וישם לך שלום.** פירוש הוא היפך הפירוד. והמשכיל בתיבת שלום, ידע כי הוא זה יסוד עולם המחזיק בעליונים ובתחתונים, והוא כלי המחזיק ברכה כשאין מפריד, וזהו סוד ושמו את שמי על בני ישראל, שגמר אומר ואני אברכם.

תורה ותפילה

זהרורי אורה מספרים הקדושים, גפרשה יפה נדרשים

לאמץ ידים בכוחות אלהיים בתורה ותפילה עמודי עולמים, הצריכים חיזוק כל הימים

תורה

ע"י קדושת עפק התורה, יוכל לתקן ימים הראשונים

וחזיר לה' את ימי נזרו וגו' והימים הראשונים יפלו כי טמא נזרו. וזאת תורת הנזיר ביום מלאת ימי נזרו וגו'. פירש"י ז"ל: "**וחזיר לה' את ימי נזרו יחזור וימנה נזירותו כבתחלה**". וצ"ב מה שייך לומר כאן "**וזאת תורת הנזיר**", הלא מדבר כאן בנזיר שנטמא ונסתרו ימי נזירותו, ותורת הנזיר הלא היא שיהא קדוש וטהור. וי"ל, דהנה דוד המע"ה אמר: "**אהבתי כי ישמע ה' את קולי תחנוני. כי הטה אזנו לי וביומי אקרא**", פירוש, שדוד התנצל לפני השי"ת ואמר: "אהבתי כי ישמע ה' את קולי תחנוני" הן אמת שהתשובה היא טובה ומועילה מאוד ומתקבלת לרצון, **אך עדיין לבי דוי על אותם הימים שחטאתי בהם והפסדתים יען שלא עבדתי אותך בהם "וביומי אקרא"** ועליהם אני קובל, על הימים שעברו. **ואמנם האמת אשר גם ימים עברו אלו אפשר לתקן**, והוא אם באותם הזמנים שהאדם פטור בהם מלימוד התורה, כגון זמן שינה ואכילה וכדו', יקדישם לתורה ועבודה, **דהיינו ע"י שימעט מהשינה והאכילה אשר היה רגיל עד כה ויקדיש יותר זמן ללימוד התורה, אזי יצטרפו ביחד זמן זמנים טובא ויעלו לימים שעברו בלא תורה.** וזהו הרמז בפסוק: "**וחזיר לה' את ימי נזרו**" "**יחזור וימנה נזירותו כבתחילה**", דמוסב על זה שחוזר בתשובה ורוצה לתקן מעשיו, אך מה יעשה עם הימים הראשונים שנפלו בלא תורה, זהו שכתב כמתמה ואומר: "**והימים הראשונים יפלו" בתמיהה**, ומשיב הכתוב: "**וזאת תור"ת הנזיר**", כלומר, ע"י לימוד התורה בעתים האמורים, שבאמת פטור בהם מתלמוד תורה "**ביום מלאת ימי נזרו**" בזה יוכל לתקן הימים הראשונים שנפלו עד שייחשב כאילו גם באותם הימים היה עוסק בתורה ובעבודה.

הרה"ק מהר"י מבעלזא זללה"ה

(ובעי"ז בס' ארץ החיים להרה"ק בעל "באר מים חיים" ברכות ה' ע"א ד"ה אם רואה)

אחרי יו"ט צריך להתחזק ביותר להחזיק עצמו בתוה"ק

וחקרבתם מנחה חדשה לה'. הכתוב יבואר "**על פי מה ששמעתי ממורי מהר"ם מפריסטיק שיחי'** (הרה"ק רבי מנחם מענדל מרימאנוב זי"ע), שאמר **שביום טוב יורד הארה גדולה**, שהשי"ת נותן לנו מתנה ביו"ט שיש לכל איש ישראלי מוחין דגדלות, וכל אחד בא לשכל חדש בידיעת הבורא ב"ה וב"ש, **אך אחר יו"ט יוצא אותו השכל מהאדם, והאיש המשכיל יראה שמיד ביציאת יו"ט ילמוד בתורת ה', דאורייתא וקוב"ה חדא הוא, ואז ישאר לו אותו המתנה שנתן לו השי"ת ביו"ט**, ולא יצא ממנו אחר יו"ט. וזה הוא שנאמר: '**וחקרבתם מנחה חדשה**', היינו המתנה שנותן לנו השי"ת ביום טוב, שנותן לנו שכל חדש בידיעת הבורא ב"ה וב"ש, **תקריב אותו לה'**, דהיינו שתלמדו מיד, דאורייתא וקוב"ה חדא הוא, **ואז ישאר לו אותו המתנה אף לאחר יום טוב, כאמור.** **קול יעקב**

תפלה

התפילה 'לאהבה וליראה' היא שנזכה לשפע קודש יותר מכפי הכנתינו וזכות נפשינו

על פי ה' פקד אותם ביד משה איש איש על עבודתו ועל משאו וגו'. הנ"ל בזה דהנה כבר הקשו הקדמונים על מה שאנו מתפללים בכל יום **ותן בלבנו וכו' לאהבה וליראה את שמך וטהר לבנו לעבדך באמת** וכדומה לזה. הלא כבר אמרו חכז"ל (ברכות לג, ב) הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים ואיך שייך להתפלל ע"ז. וכבר האריך המהרש"א בח"א ע"ש. אך הנ"ל דהנה אנו אומרים **אהבה רבה אהבתנו כו' חמלה גדולה ויתירה חמלת עלינו** דהנה יש להבין מהו הענין גדולה ויתירה הזאת ומה מעלת היתרת הזאת. אמנם הנה אמרו חז"ל (שהש"ר ה, ג) '**פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם כפתחו של אולם**'. כי **הנה מאז גם בשעת מתן תורה הי' התגלות האלקות יותר ויותר גדולה מכפי ההכנת של בנ"י** כו'. **אך הנה הם הכינו עצמם בקדושה וטהרה כפי כחם והש"י הוסיף להם התגלות האלקות עליהם ביתר שאת ויתר עז. וכן הוא תמיד המדה זאת כי בהערה מועטת שלמטה הנה ממשיך מלמעלה ההארה הגדולה שלמעלה יותר ויותר כידוע ליודעי ח"ן.** וכן אמרו (יומא לט, א) **אדם מקדש א"ע מעט מקדשין אותו הרבה** כי דרך הזה הוא בכל הענינים השייכים לעבודת הבורא וזהו פתחו לי פתח כפתחו של מחט ואני אפתח לכם כו' כי תמיד ההשפעה והארה העליונה באה יותר ויותר מכפי ההכנה כנ"ל. וזה הענין של נשמה יתירה בשבת שלכך נקראת יתירה מפני שהיא תמיד בהארה וקדושה יותר ויותר מכפי ערך ההכנה שמכין האדם א"ע על השבת כו'. **הנה זה הפי' של חמלה גדולה ויתירה חמלת עלינו זהו ההוראה היתירה שבאה לאדם יותר מכפי ההכנה הוא בחי' חמלה ורחמנות הש"י עלינו והיא נקראת חיבה יתירה בחי' תוספת כתובה** כנ"ל. והנה על בחי' של תוספת ההארה הנ"ל שייך שפיר לשון תפלה וטהר לבנו ותן בלבנו לאהבה וליראה שמך ר"ל שישפיע לנו קדושה יתירה באהבה ובירא' יותר מכפי הכנותינו ומעשינו. ומ"ש הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים הוא מוסב על הכנת האדם בבחירתו הטובה. [והיינו 'אשר פקד ה' ביד משה' – היינו שזוכין לזה בכח הצי"ע, שיהיה ע"ל עבודתו וע"ל משאו, היינו יותר ויותר מכפי הכנתם].

תפארת שלמה

[וכ"כ בחת"ס (פר' עקב) **זל"ק:** נ"ל "**בודאי יראת שמים היא בידי שמים**" ולולי עזרתו ית"ש לא יגיע א' מאלף ליראה את ה' כו', **ראה כמה תפלות התפלל דוד המע"ה על ככה, אך מה שאינו בידי שמים היא הבחירה שבלב שישתוקק אדם וירצה להיות עובד ה' ויתפלל על ככה אותה השתוקקת לבד אינה בידי שמים והיא מבחירת אדם**, ע"כ אמר 'מי יתן והי' **לבבם זה ליראה אותי**', לא אמר מי יתן ויראו אותי שזה אינו בידם אלא **מי יתן והי' לבבם זה ליראה שיהי' חמדה בלבבם ליראה]**

דבש תמרים

פנינים יקרים, מעצר הפרוה שרים, רבותינו הקדושים עצי התמרים

ישא ה' פניו אליך ויחנך. ויובן על פי מה שפירש בחן טוב דברכת יברכך הכוונה שיהיה כשרים וצדיקים אכן לפי זה לכאורה הוי נהמא דכסופא כיון שיהיו צדיקים שלא בעמל ויגיעה, וידוע דבנהמא דכסיפא מתבייש לחסתכל פנים נגד פנים ולכך אין להביט בו, אולם מצינו דבאהבה החן ליכא נהמא דכסופא כמו בן המסיב אצל אביו, ולכן אמר ישא ה' פניו אליך היינו יביט בך בפנים מאירות, כי לא הוי נהמא דכסופא ומסיים ואומר ויחנך היינו אהבת החנות כמו שנאמר אלקים יחננו ויברכנו יאר פניו אתנו סלה ואם כן ליכא משום נהמא דכסיפא.

(ישמח משה)

☆

נשא את ראש בני גרשון גם הם לבית אבותם למשפחותם. ועל דרך רמז ירמוז בהקדם לפרש מאמרם הזהרו במנהג אבותיכם בידיכם וכו', עפ"י אמרם ההולך בדרכי אבות הקב"ה מתקומם עליו בזכות אבות, ויש לחבין אם כן ל"ל זכות אבות הלא יש לו זכות עצמו, אבל הענין עפ"מ שכתבו שיש עבודה הבא מכח השכל, ויש עבודה הבא אך מפאת הקבלה מאבותינו, והנה מבואר בכלי יקר שענין הליכה נופל על תנועות הרגלים, אם שדעתו עודנה קשורה במקומו הראשון עכ"ז הולך הוא, ועז"א ההולך בדרכי אבות ר"ל שעבודתו אינה מכח דעתו ושכלו והליכתו הוא בלא כוונה אך מכח שכן דרכי אבותיו, ועכ"ז הקב"ה מתקומם עליו בזכות אבות אשר עבודתם היי מכח שכלם והכרתם את תפארת יקר גדולת עבודת המלך מ"ה ב"ה, והיינו הזהרו במנהג אבותיכם בידיכ"ם, בחינת מעשה בלא מחשבה, כי הרי אנו בקיאים בקביעא דירחא ואינם יודעים טעם למה עושים יו"ט שני זמנין דגזרי מלכא גזירה ואתי לקולקולי ר"ל אם נלך בדרך אבות אפילו הליכה בלא כוונה עכ"ז בזכות זה יהיי בידינו כח לבטל גזירות רעות כי יהיי אלוקינו עמנו כאשר היי עם אבותינו, וזה אומרו נשא את ראש בני גרשון היינו בני הגליות הנגרשין מהסתפח בנחלת ה', כי גם הם לבית אבותם למשפחותם ר"ל הגם שאינם יודעים שום טעם, עכ"ז הולכים בדרכי אבות ושומרים יו"ט ב', ובזכות זה ראוי להם נשיאות ראש והרמת קרן במהרה אכ"ר.

(ייטב לב)

☆

נשא את ראש בני גרשון גם הם לבית אבותם למשפחותם. ונ"ל עפימ"ש בספר בני יששכר לפי עזרת אבותינו אתה הוא מעולם מגן ומושיע להם ולבניהם אחריהם בכל דור, דהנה החילוק שבין עזרה לישועה היא שלשון עזר יצדק על העזרה מבלי בקשה מקודם מהנעזר, ותשועה הוא כשמושיע המושיע אחר בקשת הנושע כמד"א צעקה הנערה המאורשה ואין מושיע לה והנה אבותינו שהיו צדקים גדולים הנה היות עזרתם בטרם התפללו אליך אבל בניהם אחריהם עכ"פ אחר התפלה יש לנו ישועה וזהו עזרת אבותינו אתה הוא מעולם טרם יקראו, מגן ומושיע להם ולבניהם שלבניהם לא היית אלא בבחינת מושיע עוד הם מדברים ואני אשמע עכ"ד הנחמדים, והנה אנן יתמי דיתמי תש כחינו וחלש שכלינו בעבודת השי"ת עד שאין בנו התגברות אפי כדי להתפלל ולהתחנן ולשפוך שיח לבקש ממנו הישועה ומכש"כ שאין אנו יכולים לעלות להגיע למדרגת אבותינו הקדושים שהשי"ת יעזור לנו בבחי עזרה בלא בקשה

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות יה"ק עצי התמרים

נשא את ראש, שמתחלת ההכנה לרא"ש השנה

הרה"ג האב"ד (שליט"א) [זצ"ל] אמר **בשם מרן רביה"ק מסאטמאר זי"ע**, שאמר בשם הרה"ק בעל הקדושת יו"ט זי"ע שפי' עה"פ **"נשא את ראש"**, היינו כשקורין בפרשת נשא, צריכין כבר להכין את עצמו לכבוד **"את ראש"**, **היינו לראש השנה, דאז כבר צריכין להכין את עצמו לראש השנה.**

מבאר רבותינו (שנה א' גל' מ"ח)

יברכך ה' בממון כשר, ועי"ז ישמרך מן המזיקים

יברכך ה' וישמרך. שמעתי מכ"ק מרן רבינו הק' בעל דברי יואל זיע"א לפרש כוונת דברי המדרש **יברכך ה' בממון, וישמרך מן המזיקין.** ולכאורה צ"ב השייכות שביניהם, אמנם המתברך בממון עדיין לא יספיק לו בזאת הברכה לבד, כי אם הממון יבוא לו ממקור בלתי טהור תיהפך לו הברכה לקללה ר"ל, כי ממון שאינו ממקור כשר מזיק מאוד לנפש האדם הנהנה מזה, ולזה אמר **יברכך ה' בממון, אבל וישמרך מן המזיקין, היינו שלא יבוא לך ממון ממקור המזיקין והרשעים,** עכדה"ק.

עטרת יהושע (פרשת תרומה דף קפ"ג)

וא"כ מה יעשו איזובי קיר באיזה אופן נוכל להושיע מאתו יתבי כי באמת לא תמנו ולא כלו רחמיו וחסדיו במרומים עם עלינו ומהכרח היא שהשי"ת יפן ברחמיו עלינו ויושיענו בבחינת אבותינו טרם שנקראו יעננו אף בלא בקשה שלא שועה מקודש ומציון יסעדנו אם גם שאין אנו ראוים לכך, ולפי"ז ע"י שאנו במדרגה התחתונה כ"כ עד שאין אנו יכולים אפילו להתפלל ולשפוך תחנונים ע"כ היא הנותנת שנושע בבחי עזר כמו אבותינו הקי והנה פי' בספרים על תיבות גם הם שהיא מורה על בחי ענוה וקטנות וזהו גם הם כאלו הם רק טפלים, וי"ש נשא את ראש בני גרשון אשר גרשו היום מלהסתפח בנחלת ה' מקוצר דעתם ושכלם, ע"י גם הם הנו ע"י הקטנות שבהם וההכרח שיהי' להם נשיאות ראש שיהי' בגדר לבית אבותם בעזר צורי וישעי בחי עזר אל בלא בקשה.

(קדושת יו"ט)

☆

יברכך ה' וישמרך. ובמדרש יברכך ה' בממון וישמרך מן המזיקים, ויבואר בהקדם דברי אמרם ז"ל יהא רעוא דתזרע ולא תחצד תעייל ולא תיפוק תיפוק ולא תעייל וכוי הנך כולהן ברכתא נינהו תזרע ולא תחצד תוליד בנים ולא ימותו תעייל ולא תיפוק תעייל כלתא ולא לימתו בנך דליפקון תיפוק ולא תעייל תוליד בנתא ולא ימתו גובריהו וליהדרו לותיך, וביאר בנזה"ק למה בירכהו בלשון קללה דיש לחוש מן המקטריגים שיעכבו שפע הברכה וע"כ אמרו בלשון קללה ובלבו נתכוונו לברכה והקב"ה היודע תעלומות לב ימלא משאלתו, ובערוגת הבושם כתב לפרש בזה מקראי קודש בברכת כהנים דהוא רק בברכת בו"ד יש לחוש לזה אבל בברכה הבאה מאת הקב"ה אין מן הצורך להעלים הברכה דבכ"מ שיש השראת השכינה אין שטן ופגע רע וי"ש כה תברכו את בניי היינו בלשון הזה אמור להם יברכך ה', שיאמרו בפירוש לשון הברכה ולא יעלימו הברכה בלשון קללה, כי ושמו את שמי על בניי ואני אברכם ובברכה כזו הבאה מאת הקב"ה אין מן הצורך להעלים, ובזה מבואר המדרש יברכך ה' בממון היינו שתבא הברכה מאת הקב"ה בעצמו, וממילא וישמרך מן המזיקים שלא יהיי למקטריגים שליטה על הברכה כי בברכת ה' אין שטן ופגע רע.

(ברך משה)

☆

כה תברכו את בני ישראל. במדי מהיכן זכו ישראל לברכת כהנים ממתן תורה, ואפי"ל לפי משי"כ בייטי"ל על אמרם ז"ל מפני מה היו אבותינו עקרים מפני שהקב"ה מתאוה לתפילתן של ישראל, עפי"מ שכתבו משל למלך שהיה צמא למים במדבר שמם ורצו עבדיו להביא לו מים מרחוק אמר להן לי יש סיפק בידי להביא מים ממרחק שיש לי כמה עבדים ורוכבי סוסים אבל אדם אחר שילך בדרך זה ויצמא למים יסתכן ע"כ צוה שיכרו לו באר מים חיים כדי שיהיו מים מצוים לכל עובר וכמוי"כ ישועת צדיקים הוא כמו מעיין הנובע ישועה מיד ולדורות ולכן הקב"ה מתאוה לתפילתן כדי שעל ידי תפלתן יפתח הצינור והמעיין לכל מי שצריך לאותו דבר ע"כ, והנה כתב בייטי"פ דבניי התפללו נגד ההר להבין ולהשכיל דברות היוצא כביכול מפיו יתי, ובכן יי"ל דתפלתן שהתפללו אז במעמד הנבחר פתחו צינור לדורות הבאים שנהיה נענים בשעה שנבקש להבין התורה, ואיתא במדרש יברכך ה' בתלמוד יאר ה' פניו אליך זה מאור תורה שיאיר עיניך ולבך בתורה, ולזה אמרו מהיכן זכו ישראל לברכת כהנים היינו שיזכו להבין התורה ואיך אנו כדאים להיות נענים, ממתן תורה שכבר אז התפללו בניי עליהם ועל דורות הבאים להבין התורה ופתחו צינור ונעשה רושם שיתקבלו התפלות עד היום הזה.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, ע"ל רבותי"ק עצי התמרים

דרך רבותינו הק' מדור דור לפעול ולהשפיע צרכי בני ישראל ע"י אמירת דברי תורה בכל עת ועידן

דבר אל אהרן ואל בניו לאמר כה תברכו את בני ישראל אמור להם. **הנה אבותינו ספרו לנו מק"ז מרן הייטב לב זי"ע אשר עת דרש דרש בבית מדרשו בפעם האחרון בחג השבועות קודם פטירתו** (הדרוש במילואו נדפס בייטב פנים מאמר זמן מתן תורתינו אות נג) **דיבר בקדשו,** כי ישנם צדיקים אשר נוהגים לומר דברי תורה לפני עם ה' בכל עת מצוא, וישנם צדיקים אשר אינם אומרים דברי תורה ברבים, אבל כולם מכוונים את לבם לאביהם שבשמים ומשפיעים השפעות טובות לישראל כל אחד לפי דרכו בקודש, **אולם נפשי בשאלתי אל בניי אחרי כי ממני ילמדו וכן יעשו לומר דברי תורה לפני בני ישראל בכל עת ועונה בשבתות ומועדי השנה, כאשר קבלתי מהאי סבא קדישא מרן הישמח משה זי"ע,**

וסיים אז לפרש הכתוב בברכת כהנים (במדבר ו כג) **כה תברכו את בני ישראל, להשפיע להם כל טוב, אמור להם, על ידי אמירת דברי תורה. ואמנם דבריו הקדושים נאמנו מאד לביתו נאוה קודש, וכן נהגו אבותינו הקדושים מדור דור לומר דברי תורה ולדרוש לפני עם ה' בכל עת ועידן, פיהם פתחו בחכמה ותורת חסד על לשונם.**

ברך משה (הקדמה, ובפ' וזאת הברכה)

ליקוטי אמרים מפרן דקדושה ק בעל דברי יואל זי"ע
מספר "אמרי יואל" אשר אך זה יצא לאורה

פרשת נשא. מפרשה זו נמלינו למדין גודל מצוות המורה, שדומה את מצוות הכבורה, והיא הקודמת לכל, כמו שאמרו לפי שהיה קהת סוען החרון שעם המורה, הקדימו הכתוב לגרשון הכבור (מדרש), ולפיכך קורין פרשת **נשא** סמוך לזמן ממן תורתינו או מלפניו או מלאחריו. (דברי יואל)

וידבר ה' אל משה לאמר נשא את ראש בני גרשון גם הם. ה' ליוה שיאמר **לבני גרשון** הכבור, שאין זה פקיחות הכבוד שלא היו טועני החרון אלא בני קהת, שהרי הכרח היה הדבר שיתמנו בני קהת, משום שכך נכתב בספרו של אדם הרחשון, כדאמרו (שמות רבה מ): שכל אחד כבר נקבע לתפקידו בשעה שעה ימי ברחשית, ונכתב בספרו של אדם הרחשון מה יהא עליו; על כן נאמור **נשא** להם שכך נכתב בספרא דאדם קדמאה, ועל כן אין זה גנאי להם, שהרי כך גזר ה' מתחלת הבריאה. (דברי יואל)

לבית אבותם למשפחותם. ואלל בני קהת נאמר **למשפחותם לבית אבותם.** התורה אינה באה בירושה, אלא כל אחד בפני עצמו צריך להתייגע בתורה שיזכה לכתר תורה, אבל הכבורה באה מעצמו מאביו, ולא עשה הבן זה כלום. על כן בבני קהת שמעלתם היתה התורה שהיו נושאי הארון, אמר קודם **למשפחותם** ואחר כך **לבית אבותם**, מפני שהיחוס שלהם בא מצד עצמם לא מבית אבותם, אבל בני גרשון בא היחוס שלהם רק מבית אבותם, לזה מקדים **לבית אבותם** ואחר כך **למשפחותם.** (חידושי תורה)

צו את בני ישראל וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש. כל מקום שנאמר צו, הציווי מיד בשעת מעשה ונוהג לדורות, רבי שמעון בן יוחאי אומר: אין ציווי בכל מקום אלא במקום שיש חסרון כיס (מדרש). שכך מנוה בהאי עלמא ליכא (קידושין לט:). וכתבו הטעם (קדמוניות): דהמלוה היא רוחנית, ולא יתכן לשלם בשעורה שכר עולם הזה הגשמי, על כן יהיה תשלום השכר לעולם הבא שכולו רוחני, אבל העושה מצוה אלא לשמה, ומתכוין למועלת גשמית, מקבל שכרו בעולם הזה הגשמי; והנה **נתגדלה לשלה** (ריש תלה) כתב: שגולת המלוה היא להשפיע טובה לכל העולמות, ושגולת העבירה בהפכה להשפיע להיפך, והנה לפעמים לריכים ישראל להשפיע רעות לשונאיהם, והאיך יהיה זה בשפעתי. ומשמה לדעת שהוא בעשות האדם תשובה מאהבה, ואז זדונות נעשים כזכיות (יומא פו:), ואף שעל פי טבע עשיה זאת גרמה הרע, רק שפעולתה יהיה לטובת ישראל כמו מלוה, דהיינו שיושפע על ידי אומן העבירות רעות, ויחולו על רשע שונאיהם המעיקים להם; ונמלא דשם נכשל אדם בעבירה ושב בתשובה מאהבה, יוכל להמשיך בכח המלוה שנעשתה מאותה עבירה השפעת ברכה לעולם. ולפי זה היה מקום לומר שים לוך לקרב בעלי עבירות, כי אחר שיחזרו בתשובה מאהבה יחשיבו השפעות, על כן הולרך לזרז **במקום שים חסרון כיס,** שלא יניחו על ההשפעה העלולה לבוא אם יחזרו, **וישלחו מן המחנה.** (ויקרא פז)

ויעשו כן בני ישראל וישלחו אותם אל מחוץ למחנה כאשר דבר ה' אל משה. כל לרוע וכל זב וכל טמא לנפש, זה קאי על שלש עבירות החמורות (מדרש). לכאורה הרי החורה נאמרה ונוהגת בכל זמן, וכילד אפשר לקיים מלות טומאים בזמן שאין לישראל תקיפה. ונראה דאין הכוונה לדחותם בידים, רק על דרך שאמרו (ניטין ז:): השכח והערב עליהם לבית המדרש והם כלים מאליהם; דעל ידי שיתחזק כח הקדושה בתורה ומלות, ממילא תתעטר הטומאה, דכשזה קם זה נופל. וזהו **ויעשו כן בני ישראל וישלחו אותם,** על הבעלי העבירות ובידעו אותם **מן המחנה,** על ידי **כאשר דבר ה' אל משה** כל התורה, **כן עשו בני ישראל** שהתחזקו בתורה ומלות ובמעשים טובים, וממילא היתה נפילה לכוחות הרע, ונתבדלו הרשעים

מקרב עדת ישראל, וזהו מצוה נצחית ומוהגת בכל דור ודור. (דברי יואל)

איש אשר יתן לכהן לו יהיה. עיקר המדש הוא הנפש, אבל הגוף הינו אלא כמלבוש אל הנפש, והוא קרוי בשר מדש, ונמצא דכל מה שהמדש עמל לצורך הנפש בתענות הרי אלו שלו, כי קנין נפשו הם, והיא הקרויה מדש, אבל הדברים שעושה לצורך גופו הינם שלו, שהרי הינם אלא צורך הגוף שהוא מלבוש לנפש. וזהו 'ואיש את קדשיו', רק דברים שבקדושה בשר הוא עושה, 'לו יהיו', הם שייכים אלו בתמת (סידורו של שבת שבת בחול ד). וזהו **איש אשר יתן לכהן** עובד ה' בתמתות, ובזה הוא מקושר אלו, **לו** לנפשו שהוא עיקר המדש **יהיה** ריווח גדול, שבתענות כן נתקשר אל הלדיק, ויעמוד לו להגל מעוון, כדכתב **ק"ז הייטב לב** (פנחס ד"ה בתקורה): עובדא ידענא **מהלדיק הקדוש מו"ה נפתלי זלה"ה מרחפשיטץ**, בתחל מגדולי תלמידיו שרצה לגשת וכו', ורצה בהקיץ צורת רבו הקדוש ונרתע ושב לאחוריו, ואחר כך נודע הדבר כי זכות רבו רגליו ישמור. (דברי יואל)

לו יהיה. ממון הרבה (רש"י). לכאורה למה הוצרך להשמיענו שבכר נתינת מתנות בהונה הוא שיהיה לו ממון הרבה, הלא כבר גילה לנו הכתוב דבר זה לכתיב (דברים יד): עשר תעשר, ודרשו (שבת קיט.): עשר בשביל שתתעשר. ויובן **דהמהרי"ל** (מילה ו) כתב: סנדקאות מעשרת כמו קטורת; **והמתם סופר** (תשובות סו"ס קנח) כתב: הלא רואינו סנדק שאינו מתעשר, אלא יתכן שיהליפו משמים שכר העשירות בשכר אחר לפי זכותו ומזלו; ונמצא מזה דמה דכתיב: עשר תעשר, עשר בשביל שתתעשר, יכול להחליף ה' שכרו בתופן אחר. על כן הבטיחה **איש אשר יתן לכהן לו יהיה**, שיהיה השכר כפשוטו **ממון הרבה**, ולא יחליפו לו השכר בתופן אחר. (דברי יואל)

איש איש כי תשטה אשתו. תשטה כתיב, מכאן למדו אין מדש עובד עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות (סוטה ג). לכן כיון שכל כך גדולה המגבורת היצר בישראל, אין ה' מעלה עליהם את המטאים, לפי שאלא בתרד ובתעל עשו תותם, אלא הצר הצורר הוא היצר הטוכן בקרבם היה בעוכריהם, ולא יכלו לעמוד בפיתוייו, כי לא היתה לעתם שלימה בעת המטא, מפני רוח השטות אשר עברה בהם, ובקטנים שאין בהם דעת נתנו לפני ה'. אבל התומות שאין היצר ממגבר עליהם כל כך, ובדעת נלוה הם מוטאים, אין להתשיבם בקטנים, ולכן יזכרו עוונותיהם לפני ה', וכגמולם ישולם להם. (דברי יואל)

ואיש את קדשיו לו יהיו, אם אתה מעכב מתנות הכהן, תייך שתצטרך לצוות אלו להביא לו את הסוטה (רש"י). כל מי שיתן תרומה וקדשים לכהן כראוי, יזכה שיצא בנותיו לכהונה, ויהיה זרעו תוכל בקדשים (במדבר רבה ח), והנה אמרו (סוטה כו.): ונקתה ונזרעה זרע (במדבר ה), מלמד שאם היתה עקרה נפקדת; נמצא דקנאת אשתו וגם נתינת מתנות כהונה הוא סגולה להפקד בנים, ועוד יותר זזרעו יהיו כהנים שיאכלו תרומה וקדשים. וזהו **אם אתה מעכב מתנות הכהן,** אז מן ההכרח לאפס סגולה אחרת, היינו שיקנא את אשתו, ואזה תפקד בזרע, והנה אמרו (בבא בתרא קטז.): כל המניח בן בתותו כאלו לא מת ונאבד כאן; נמצא שאם נותן המתנות בידות, הרי יש לך מזרעך חיות, אבל אם מעכב המתנות, אז יהא מוכרח להיות **חייך** ממה **שתצטרך לצוות תלו להביא לו את הסוטה** להפקד בבנים, שעל ידי זה נאבד כאן גם לאחר פטירתו. (עיד לבב קרא רכח)

כה תברכו את בני ישראל אמור להם. אין העולם מתקיים אלא בשביל הבל פיהן של תינוקות של בית רבן, לפי שהוא הבל שאין בו חטא (שבת קיט:). נמצא שהמשכת הברכה לישראל באה על ידי כח התינוקות, וזה גופא ברכה שישנו כח זה, ואם כן הנוטלים חלק בהמזקת התורה של תינוקות של בית רבן, הבל נאבד לזכותם, שעל ידי תמיכתם מתקיים העולם ונמשכים כל הברכות. וזהו **כה תברכו את בני ישראל,** שתשפיע ברכה לישראל בברכת כהנים שכלולות בה כל הברכות, וכל זה בזכות התינוקות שבהם תלוי קיום העולם, כדאמרו (מדרש): יברכך ה' בזכות הבנים; ועל כן נריך להמזיק ולקיים את כח התינוקות, ועל ידי זה **תמול להם,** דעל ידי מה שנותנים לקיום תינוקות הבל הוא שלהם, שהרי בתמיכתם הם ממזיקים את העולם, והם הגורמים להשפעת כל הברכות. (דרשות)

סיפורי צדיקים, גבורי הפסוקים
המלאים זיו ונוגה לפיקים

כה תברכו את בני ישראל אמור להם

פי' רש"י "אמור" כמו זכור ושמור, ולמען הבן כוונת רש"י בזה, אמר הרה"ק מו"ה צבי [מרימינוב] הנ"ל על פי מעשה שספר מרבו הרה"ק מוה"ר מנחם מענדל זצוק"ל מרימנאב. כי פעם אחת בערב שבת קודש לא היה לו דגים על שבת קודש, וכאשר התחילו הצללי ערב לנטות, אמר לו רבו הנ"ל, שיעמוד הכלי בישול של דגים עלי מדורת עצים ואש שעל הכיריים, וישים בתוכה בצלים חתוכים ומים לבשלם, ובכל פעם יאמר לכבוד שבת קודש.

ופתאום בא איש אחד מרחוק לק"ק רימנאב לקבל פני רבו, והביא אתו דגים לדורון להרה"ק הנ"ל לכבוד שבת קודש, והיה הדבר נפלא לבני העיר.

ואחר כך ביום השבת קודש אמר הרה"ק מוה"ר מענדל הנ"ל בסעודה על השלחן, דעו כי עם קדושת שבת יורדת כל מיני השפעות שבעולם, והאיש אשר ירצה לקבל השפע העליונה הוא מוכרח להביא הרצון אל הדיבור ולומר לכבוד שבת קודש, והשפע יורדת ממילא מלמעלה.

וזה רמזו חכמינו ז"ל (ר"ה כז.) זכור ושמור בדבור אחד נאמרו, היינו כי בדיבור תליא מלתא, ועל כן אין להפליא על אשר הייתי בטוח כי יבואו דגים, ע"כ ספור המעשה.

ועל פי הסיפור הלז היה מפרש הרה"ק [רבי ר' הערש] הנ"ל בכונת רש"י ז"ל הנ"ל, כי היה קשה לרש"י יתור לשון "אמור להם" כי היה די שיאמר כה תברכו את בני ישראל יברכך וגו' ועל זה מתרץ "אמור להם" כמו "זכור ושמור" והכונה כי תורה הקדושה מגלה לנו כי סודו של ברכת כהנים הוא ממש כסודו של השפעת שבת קודש, וכמו בקדושת שבת קודש בדיבור תליא מילתא, שיאמר לכבוד שבת קודש כמו כן בברכת כהנים, אמר שמו יתעלה "ואני אברכם" רק אתה הכהן "אמור להם יברכך", והבן עד כאן.

(בארת המים)

הינקי ממי המרים המאררים האלה

אשה קשת רוח באה פעם אל הרה"ק בעל "אור המאיר" ז"ל ובכתה לפניו במר נפשה כי בעלה הוא שיכור ושותה יין כל היום ומתוך שכרותו מכה אותה מכות אכזריות וסבלה גדול מנשוא, וכבר כמה פעמים ביקשה ממנו שיתן לה גט פיטורין אך הוא סירב ואמר: אני רוצה יותר להיות אלמן מלהיות גרוש, אמר לה הצדיק שתבוא עם בעלה אצלו, והאשה אמרה: הלא לא ירצה לבוא, אמר לה הצדיק: שמעי נא לעצתי, כשתבואי לביתך ותראי שהוא שותה יין תבקשי ממנו שיתן גם לך מעט יין, וכשתשתי מהיין תהללי את טעם היין מאוד, ותאמרו לו שעד עכשיו לא ידעת את טוב טעמו של היין כי טוב הוא, וכשיעברו כמה שבועות תאמרו לו כי שמעת שבכפר אחד אצל ה"אור המאיר" נמצא יין טוב, לכן עצתך שיסעו לשם לשתות מהיין המשובח ויקנה שם גם מידת יין להביא הביתה. האשה עשתה כדברי הצדיק, עד שלבסוף עלתה בידה להביא את בעלה אל הצדיק, כשבאו אליו, לקח הצדיק שתי כוסות יין ונתן אחת להבעל ואחת להאשה, חטף הבעל ושתה ושיבח מאוד את היי"ש, והצדיק פנה אל האשה ואמר: "ואם לא שטית תחת אישך הינקי ממי המרים המאררים האלה", תיכף כשסיים הצדיק את הדברים, התחיל הבעל לצעוק: חוסו ורחמו עלי כי היין בוער בקרבו ולבי נשרף מהיין ועוד מעט אני מת, אמר לו הצדיק: מוטב שתישאר היא אלמנה ולא אתה אלמן, כששמע את הדברים האלה נפל על פניו והתחיל לבכות מאוד, והצדיק אמר לו: התוודה על עוונותיך, והתוודה, ונתן תקיעת כף להצדיק שמעתה יתנהג בדרך הישר ויחיה עם אשתו בשלום, והזהירו הצדיק שאם ישוב לדרכו הרעה לא תהיה לו שום תקנה ובוודאי ימות, אלא שיודע אני - הוסיף הצדיק - שלא תוסיף עוד לשתות כי היין יהיה נמאס בעיניך, נסעו האיש ואשתו לביתם, ומאז חיו בשלום ובשלוה.

לשון חכמים

לשון חכמים צדקו וישרים, ברוך צחות ומליצה נאמרים

איש או אשה כי יעשו מכל חטאת וגו', והתוודו וגו' והשיב את אשמו בראשו. י"ל על פי מאמר זקני הק' מרוזין זי"ע בדרך מליצה לימוד זכות על כנסת ישראל, דיען שנבדל הראש מהגוף, רצה לומר שמכיון שהראש הוא מלא יסורים ר"ל, על כן בא לחלישות הדעת ואין יכול לכוין מוחו וליישב דעתו בתורה ועבודה, וע"ז נכנס בו רוח שטות וחטא, **ובזה פי' בדרך מליצה מה שאומרים בתפילת יום הכיפורים אתה הבדלת אנוש מראש ותכירהו לעמוד לפניך**, פי' הבדלת את האדם מראשו, שהוא מלא דאגות ויסורים, ותכירהו לעמוד לפניך, ואיך הוא יכול לעמוד לפניך בתורה ובתפלה עכ"ד הק'. והנה כשאדם מתודה על חטאתו יש ענין שיתנצל ויפיים הש"י ואף ילמד זכות על עצמו אשר לא במרד ובמעל חלילה המרה את פי ה' ח"ו וכו', וע"ד הפסוק (ישעי' מג, כ) ספר אתה למען תצדק, והלימוד זכות הוא שהיסורים והדאגות מעבירים אותו על דעת קונו [וכדאי' בתפילה קודם התפילה דהרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע], וזשה"כ **'איש או אשה כי יעשו מכל חטאת, והתוודו'**, ועושה תשובה, **'והשיב את אשמו בראשו'**, ר"ל ילמד זכות על עצמו, אשר אשמו תלוי בראשו כמאמר זקני הק' הנ"ל.

שארית מנחם

ברכות • שבת •
עירובין • פסחים •
שקלים • ראש השנה
• יומא • סוכה • ביצה
• תענית • מגילה •
מועד קטן • חגיגה
• יבמות • כתובות •
נדרים • נזיר • סוטה
• גיטין • קידושין •
בבא קמא • בבא
מציעא • בבא
בתרא • סנהדרין
• מכות • שבועות
• עבודה זרה •
הוריות • זבחים
• מנחות • חולין
• בכורות •
ערכין • תמורה
• כריתות •
מעילה • קנים
• תמיד •
מדות • נדה

מתחילים:

1. פילט אויס אפליקאציע:
LIMUDSHAS.SATMER.ORG | 718-970-8976
2. ערהאלט טעקסט/אימעיל באשטעטיגונג.
3. רעגיסטרירט אויף קול הסיום: **718-970-8976**.
4. ערהאלט "איינטריט קארטל" צום סיום.

יברכך ה' וישמרך. אי' במדרש יברכך ה' בממון וישמרך מן המזיקין, ונל"פ עפי"מ דאי' בגמ' (בבא מציעא מ"ב.) דאין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין, שנאמר יצו ה' אתך את הברכה באסמיך, והנה לגבי מזיקין מצינו איפכא שאמרו חז"ל (חולין ק"ה:) כל מידי דצייר וחתים לית לן רשות למישקל מיניה, והשתא יובן מאמה"כ יברכך ה' בממון והברכה מצויה דווקא בסמוי מן העין וא"כ איכא למיחש למזיקין לז"א וישמרך מן המזיקין.

(נחל קדומים)

☆

איש איש כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל. ונל"פ עפי"מ דאי' בגמ' דהא דאין מזווגין לו לאדם אלא לפי מעשיו הוא דווקא בזיווג שני אבל בזיווג ראשון מכריזין מ' יום קודם יצירת הוולד, ולפי"ז א"ש כוונת הכתוב, אי"ש אי"ש כלומר כשיהי' ב' פעמים איש דהיינו בזיווג שני אז אם תשטה אשתו סימן לדבר שגם הוא פגום דבזיווג שני מזווגין לפי מעשיו וזהו ומעלה ב"ז מעל שגם הוא אינו כהוגן.

(מהרי"ט אלגזי)

☆

איש איש כי תשטה אשתו. וברש"י אי' מה כתיב למעלה מן הענין ואיש את קדשיו לו יהיה לומר לך אם אתה מעכב מתנות הכהן חייך שתצטרך לבוא אצלו להביא לו את הסוטה, והקשו המפר' הא תרומה מפריש הבעל וא"כ מה חטאה האשה אם הוא אינו נותן תרומה. אך י"ל דהנה יש ב' דברים שהם סגולה לעשירות הא' כמו שאמרו (תנחומא פר' ראה) עשר בשביל שתתעשר, ב' דאי' בגמ' (בבא מציעא נ"ט.) אוקירו לנשייכו כי היכי דתתעתרו, והנה האשה אומרת למה לך ליתן תרומה לכהן כדי לזכות לעשירות, מוטב שתתן לי וגם תתעשר כדברי הגמ' הנ"ל, נמצא שהיא גרמה במה שלא נותן תרומה ולכן סופה להיות סוטה, אך אליבא דאמת יש נפק"מ בין ב' העשירות דאם נותן תרומה וצדקה אהני לי' גם לאחר מותו, אבל אי נותן לאשתו אין לו לאחד מותו כלום מעשירות זו, וזהו הפי' בתהלים (מ"ט, י"ז) אל תירא כי יעשיר איש כי ירבה כבוד ביתו דהיינו אם העשירות באה לו בשביל אשתו, כי לא במותו יקח הכל, אבל בתרומה וצדקה גם במותו יקח.

(פרדס יוסף)

☆

על פי ה' פקד אותם ביד משה איש איש על עבודתו ועל משאו. ויש להבין שינוי הלשון, למה אמר אצל משא בני קהת אהרן ובניו יבואו ושמו אותם איש איש על עבודתו ואל משאו, ואילו כאן אצל בני גרשון ובני מררי נאמר על עבודתו ועל משאו, ברם כיון שבני קהת נשאו את הארון ובנשיאת הארון מצינו שהארון היה נושא את נושאיו, וא"כ הרי בני קהת היו טפלים אל משאם מאחר שהארון הוא שנשא אותם ולא הם נשאו אותו לפיכך נאמר בהם לשון זה ואל המורה על כך שהם טפלים אל משאם, הארון אמנם כאן בבני גרשון ובני מררי נאמר ועל משאו, כיון שהמשא היה טפל להם, והם היו נעלים עליו שהרי הם נשאו אותו.

(הגה"ק מהר"ש מבעלוא זי"ע)

דורש טוב

ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום. אמרו חז"ל (ברכות כ:) **"אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה:** רבש"ע, כתוב בתורתך 'אשר לא ישא פנים' ואתה נושא פנים לישראל, דכתיב **'ישא ה' פניו אליך'**. אמר להם הקב"ה: והיאך לא אשא פנים לישראל שכתבתי להם בתורה **'ואכלת ושבעת וברכת'**, והם מדקדקים על עצמם עד כזית ועד כביצה". **ולכאורה תמוה,** למה אמר "והם מדקדקים על עצמם עד כזית ועד כביצה", **והקדים 'כזית' ל'כביצה', הרי כזית הוא פחות מכביצה,** ואם הם מדקדקים על עצמם לברך ב'כזית', כל שכן שיברכו ב'כביצה', והיה לו לומר: 'והם מדקדקים על עצמם עד כביצה ועד כזית'. **וכן יש להבין** למה נקט דוקא חומרא זו, וכי אין חומרות אחרות שהם מחמירים על עצמם.

ונראה לפרש עפ"ד הרי"ף (עירובין פ"ח דף כז: וכ"פ ברמב"ם פ"א מהל' עירובין ה"ט) **ששיעור סעודה הוא ג' ביצים.** ובזוה"ק איתא **שבשלש ביצים יש עשרה זיתים.** אם כן כשיש לאדם שיעור סעודה, דהיינו עשרה זיתים, והוא אוכל בעצמו שיעור סעודה, חייב לברך על מזונו, שנאמר **"ואכלת ושבעת וברכת" בלשון יחיד.**

אמנם ישראל עם קדושים, רוצים לגדלו ולרוממו ית"ש, ולכן כאשר יש לו מזון בשיעור י' זיתים, **מהדר הוא אחר עשרה אנשים שכל אחד מהם יאכל כזית, כדי שאפשר יהיה לומן בשם ה'.** ואם אינו מוצא עשרה, אזי מהדר הוא **עכ"פ אחר שלשה אנשים כדי שכל אחד יאכל כביצה ויוכלו לומן.** הרי שמדקדק **תחילה בכזית ולאחר מכן בכביצה.** ובאמת המעיין שם במשנה (ברכות מה.) יראה כי המחלוקת בענין כזית או כביצה היא אכן לענין זימון **"עד כמה מזמנין עד כזית רבי יהודה אומר עד כביצה".**

וזו היתה תשובתו של הקב"ה למלאכי השרת, שהוא נושא פנים לישראל, כשם שהם עצמם נושאים פנים בתורה ומדקדקים בה כדי לגדלו ולרוממו.

הגר"א ז"ל [בפי' על משלי כב, ט]

וְאֵת כָּלְעֵי הֶחָצֵר וְאֶת מָסַךְ פֶּתַח שַׁעַר הֶחָצֵר אֲשֶׁר עַל הַמִּשְׁכָּן וְעַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב וְאֵת מֵיתְרֵיהֶם וְאֶת כָּל כְּלֵי עֲבֹדָתָם וְאֵת כָּל אֲשֶׁר יֵעָשֶׂה לָהֶם וְעָבָדוּ: (פרק ד פסוק כו)

וְאֵת כָּל אֲשֶׁר יֵעָשֶׂה לָהֶם. כְּתַרְגּוּמוֹ יִת כָּל דְּתַמְסָר לְהוֹן לִבְנֵי גֵּרְשׁוֹן לְשׁוֹן רַשִׁ"י. וְאִם כֵּן יִהְיֶה "יֵעָשֶׂה" כְּמוֹ וְאִישׁ בְּמָעוֹן וּמַעֲשֵׂהוּ בַּכַּרְמֶל (שְׁמוּאֵל א כה ב), נִכְסָיו אֲשֶׁר הוּא עוֹשֶׂה בָּהֶן. וְהַנָּכוֹן יוֹתֵר 'כָּל אֲשֶׁר יֵעָשֶׂה לָהֶם' לַמִּשְׁכָּן וְלַמִּזְבֵּחַ כִּי כֵּלִים רַבִּים לָהֶם[א]:

עַל פִּי אַהֲרֹן וּבָנָיו תִּהְיֶה כָּל עֲבֹדַת בְּנֵי הַגֵּרְשֻׁנִּי לְכָל מַשָּׂאָם וּלְכָל עֲבֹדָתָם וּפְקַדְתֶּם עֲלֵיהֶם בְּמִשְׁמֶרֶת אֵת כָּל מַשָּׂאָם: וְאֵת עֲבֹדַת מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי הַגֵּרְשֻׁנִּי בְּאֹהֶל מוֹעֵד וּמִשְׁמַרְתָּם בְּיַד אִיתָמָר בֶּן–אַהֲרֹן הַכֹּהֵן: (פרק ד פסוקים כז כח)

עַל פִּי אַהֲרֹן וּבָנָיו תִּהְיֶה כָּל עֲבֹדַת בְּנֵי הַגֵּרְשֻׁנִּי[ב]. וְאִי זֶה מִן הַבָּנִים מְמֻנֶּה עֲלֵיהֶם, אִיתָמָר [כמו שנאמר בפסוק הבא 'ומשמרתם ביד איתמר'][ג], לְשׁוֹן רַשִׁ"י. וְאֵינוֹ נָכוֹן, כִּי לָמָּה יַזְכִּיר אַהֲרֹן [למה נאמר ע"פ אהרן, הרי אהרן עצמו לא היה ממנה, אלא איתמר]. אֲבָל פֵּרוּשׁ 'עַל פִּי אַהֲרֹן וּבָנָיו תִּהְיֶה', שֶׁתִּהְיֶה עֲבוֹדָתָם [של בני גרשון] עַל פִּיהֶם [ע"י אהרן ושני בניו], הֵם יְמֻנוּ בְּנֵי הַגֵּרְשֻׁנִּי עַל עֲבוֹדָתָם, יֹאמְרוּ, פְּלוֹנִי מִבְּנֵי גֵּרְשׁוֹן יִהְיֶה גּוֹבֶר עַל עִנְיַן כָּךְ, וְיִהְיֶה מְשׁוֹרֵר אוֹ שׁוֹעֵר כָּךְ, וְיִשָּׂא מִן הַיְרִיעוֹת כָּךְ, וְגַם בַּמַּסָּע לֹא יָפָרְקוּ וְלֹא יִטְעֲנוּ [בני גרשון] עַד שֶׁיְּצַוּוּ אוֹתָם אַהֲרֹן וּבָנָיו [אע"פ שכל אחד ידע את עבודתו, מ"מ לא עשה מעצמו עד שצוו אותם]. וְהִנֵּה כֻּלָּם [אהרן ובניו] צְרִיכִין לְפִקְדָּה, שֶׁהוּא הַמָּמְנוּי [להטלת המנויים]. וְאֶלְעָזָר, אֲמַרְכָּל [מלשון אמר כל, הנשיא] עַל כָּל שִׂלְשֹׁת הַנְּשִׂיאִים [של גרשון קהת ומררי], וְאִיתָמָר גִּוְבָר [גזבר הכונה אחראי על משמרתם, שכל אחד צריך להחזיר לידו הכלים שנשא בעת המסע כאשר יחנו, כדמפרש רבנו בהמשך] עַל גֵּרְשׁוֹן וּמְרָרִי. וְאָמַר [הקב"ה למשה] 'וּפְקַדְתֶּם עֲלֵיהֶם בְּמִשְׁמֶרֶת', [ולא נאמר 'ופקדו' עליהם, משמע] כִּי מֹשֶׁה יִהְיֶה עִמָּהֶם בְּעֵת הַמְּנוּי, כַּאֲשֶׁר יַפְקִידוּ אֲלֵיהֶם הַמִּשְׁמָרוֹת, אֲבָל [לאחר מכן] בְּיַד אִיתָמָר תִּהְיֶה מִשְׁמַרְתָּם [הכונה על מה שנאמר 'ומשמרתם ביד איתמר], שֶׁכָּל אֶחָד יַחֲזִיר כֵּלָיו לְיָדוֹ בַּחֲנוֹת הַמִּשְׁכָּן וְיֹאמַר לוֹ חֲרֵי לְפָנֶיךָ כֵּלִים הַמְסוּרִים בְּיָדִי [פרוש עצם המנוי היה ע"י אהרן ואלעזר ואיתמר, וגם משה היה שם, אבל כשהחזירו את הכלים היה איתמר לבד][ד].

מעשה חש"ב

א תמצית ביאור הכתוב 'ואת כל אשר יעשה להם ועבדו': הנה ביאור הכתוב לפי פשוטו 'ואת כל אשר יעשה להם' כל מה שעשו לבני גרשון, 'ועבדו', הם נשאו אותם. והנה לא מצאנו שהיו כלים מיוחדים שעשו לבני גרשון שעל זה נאמר שהם נשאו אותם.

ולכן אומר רש"י כתרגומו, שאינו מתפרש כפי פשוטו לשון עשיה, אלא מלשון 'מסירה', שכל מה שמסרו להם נשאו אותם. שהרי זה הכלל ברש"י כשאינו מתפרש לפי פשוטו מפרש כתרגומו כפי המשמעות. ורבינו מביא ראיה ש'יעשה' מתפרש לשון מסירה.

אמנם רבינו מפרש 'יעשה' כפשוטו מלשון 'עשיה', אמנם אין הכוונה 'להם' לבני גרשון, שהרי לא מצאנו שעשו כלים מיוחדים לבני גרשון, אלא הכוונה 'להם', היינו למשכן ולמזבח, שהיו הרבה כלים שנשאו בני גרשון, והכוונה על הכלים שאינם כלי שרת, דהרי כלי שרת לקחו בני קהת. אלא הכלים שלא היו כלי שרת שזה לקחו בני גרשון.

ואפשר לומר שבכלל הכלים שלקחו הבני גרשון היה נמי מה שכתב רש"י (פרשת בהעלותך) שהיתה מעלה – אבן לפני המנורה שעליה היה הכהן עולה ומטיב את הנרות. שגם זה לא היה כלי שרת, ובני גרשון לקחו את זה.

ב הנה בפסוק כז מבואר שעבודת בני גרשון היה 'ע"פ אהרן ובניו', דמשמע שני בניו, אלעזר ואיתמר, ואילו בפסוק כח כתוב 'ומשמרתם ביד איתמר בן אהרן הכהן'. דמשמע דהיה רק ביד איתמר. ונחלקו רש"י ורבינו בביאור שני הכתובים שלא יהא סותרים זה את זה.

ג רש"י מפרש הכתוב 'ע"פ אהרן ובניו', היינו אחד מבניו, והייט איתמר כמפורש בכתוב שלאחריו. ואע"פ שנאמר 'ובניו' לשון רבים, מצינו בכמה מקומות לשון רבים אע"פ שהכוונה על אחד, כמו שנאמר (בראשית מו כג) 'ובני דן חושים' (רא"ם).

ד תמצית דעת רבינו: שהמינויים מי מהם יהיה משורר או שוער, ומי ישא היריעות, יהיו ע"פ אהרן אלעזר ואיתמר, וכן במסעות

עַל פִּי ה' פָּקַד אוֹתָם בְּיַד מֹשֶׁה אִישׁ אִישׁ עַל עֲבֹדָתוֹ וְעַל מַשָּׂאוֹ וּפְקֻדָיו אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה: (פרק ד פסוק מט)

וּפְקֻדָיו אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה. מָסֹרֶת ד' כְּתִיבִין אֲשֶׁר, וּכְבִירִין בַּאֲשֶׁר. וְאוֹתָן הַפְּקוּדִים הָיוּ בְּמִצְוָה מִבֶּן שְׁלֹשִׁים וְעַד בֶּן חֲמִשִּׁים, לְשׁוֹן רַשִׁ"י. וְאִם בֵּן יִהְיֶה 'וּפְקוּדָיו' כְּנוּי לְמֹשֶׁה". אֲבָל רַבִּי אַבְרָהָם פֵּרֵשׁ כִּי 'אִישׁ אִישׁ' עַל גֵּרְשׁוֹן קְהָת וּמְרָרִי, שֶׁמִּנָּה מֹשֶׁה לְכָל אֶחָד מִשְׁלָשָׁתָם עַל עֲבֹדָתוֹ וְעַל מַשָּׂאוֹ כַּאֲשֶׁר הִזְכִּיר לְמַעְלָה. וְזֶה טַעַם 'וּפְקוּדָיו' שֶׁל כָּל אִישׁ וְאִישׁ הַנִּזְכָּר'. וְיִתָּכֵן' שֶׁיִּהְיֶה 'אֲשֶׁר צִוָּה' בִּפְשׁוּטוֹ, יֹאמַר שֶׁמִּנָּה שִׁלְשָׁת הָאַחִים הָאֵלֶּה כָּל אֶחָד עַל עֲבֹדָתוֹ וְעַל מַשָּׂאוֹ כְּמוֹ שֶׁמְּפֹרָשׁ לְמַעְלָה, 'וּפְקֻדָיו' שֶׁל כָּל אֶחָד מֵהֶם אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה לִפְקֹד אוֹתָם לְגַלְגְּלֹתָם, מִנָּה עַל עֲבֹדָתוֹ וְעַל מַשָּׂאוֹ הִזְכִּיר שֶׁמִּנָּה אוֹתָם לְמִשְׁפְּחוֹתָם, וּמִנָּה הַיְחִידִים לְגַלְגְּלֹתָם כָּל אֶחָד עַל עֲבֹדָתוֹ וְעַל מַשָּׂאוֹ. וְכֵן הַדִּין שֶׁאֵין בֶּן לֵוִי רַשַּׁאי לַעֲשׂוֹת בְּמְלֶאכֶת חֲבֵרוֹ וְלֹא לְסַיְּעוֹ בָּהּ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ (ספרי קרח ט) וּכְבָר בִּקֵּשׁ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָה לְסַיֵּעַ אֶת רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן גַּדְגְּדָה בַּהֲנָפַת דְּלָתוֹת, אָמַר לוֹ חֲזֹר לַאֲחוֹרֶיךָ שֶׁכְּבָר אַתָּה מִתְחַיֵּב מִיתָה שֶׁאֲנִי מִן הַשּׁוֹעֲרִים וְאַתָּה מִן הַמְשׁוֹרְרִים:

מעשה חש"ב

לא יפרקו ולא ימענו כלום, עד שיצוו אותם אהרן ובניו. כפי המבואר בפסוק כז 'על פי אהרן ובניו', בלשון רבים. וכן היה משה עמהם, כמו שאמר הקב"ה למשה 'ופקדתם עליהם'. וכוונת הכתוב (פסוק כח) 'ומשמרתם ביד איתמר', אינה אלא לענין מינויו לגזבר על בני גרשון, שכל אחד מהם יחזיר את כליו לידיו בחניית המשכן, ויאמר לו, הרי לפניך הכלים המסורים בידי.

ואפשר לומר טעם הדבר שהמינויים היו גם ע"י אהרן ואלעזר, כיון שאהרן הכהן היה 'נשיא השבט', ואלעזר היה 'הנשיא על גרשון קהת ומררי', ע"כ הוצרכו להשתתף במנויים, כמו שכתב רבינו (לעיל פרק א פסוק ז) "ואמר 'פקוד את בני לוי', שיפקדם הוא לבדו בלא הנשיאים, והוא קרא אהרן שיהיה עמו, כי הוא נשיא השבט ההוא וכו', ואחרי כן בפקודת הלוים על עבודתם ועל משאם קרא משה לנשיאי העדה שיהיו עמו, כמו שנאמר (פרק ד' פסוק מו) 'אשר פקד משה ואהרן ונשיאי ישראל את הלוים', כי נבון הוא שיסכימו כלם ויראו בתקון המשמרות וכו'".

ו ואפשר לומר הטעם שכשהחזירו את הכלים היתה סגי באיתמר לבד. דהנה כתב רבינו (שם סוף פסוק לב) לפרש מה שנאמר בבני מררי 'ובשמות תפקדו את כלי משמרת משאם', שאמרו לכל אחד מבני מררי בפרטות מה היה משאו, וכתב רבינו שהוא הדין היה כן אצל בני גרשון וקהת, שהיה מינוי בפרטות לכל אחד ואחד מה יהיה משאו, וא"כ למה נאמר רק אצל בני מררי, עז"כ רבינו "והזכיר זה תחלה בבני מררי, בעבור כובד משאם אולי יקל כל אחד ממשאו ויטיל על חבירו. והוא הדין גם בבני קהת וגרשון". פירוש שכיון שלבני מררי היתה עבודתם קשה וכבדה, לפיכך הדגישה התורה שכל אחד היה ממונה בפרטות לתפקידו, אבל בבני גרשון ובני קהת שלא היתה עבודתם קשה כ"כ אינו מפורש בקרא. [ומש"כ אצל בני קהת (במדבר פרק ד פסוק יט) "ושמו אותם איש איש על עבודתו ומשאו' הרי נזכר גם אצל בני קהת שכל אחד יהיה ממונה על משאו שעליו לשאת, אינו קושיא על מה שכתב רבינו שנזכר תחילה בבני מררי, דשם מירי רק מהארון כמו שנאמר שם 'בגשתם את קודש הקדשים', כי בהארון צריכים זהירות יתירה שלא יהיה הארון מכלה בהם, אבל לא נזכר שם מכל שאר המשאות].

ולפי"ז אפשר לומר שלכן בשעת המינויים היה צריך להיות גם אהרן ואלעזר ואיתמר, כדי שיאמרו לכל אחד בפרטות מה תפקידם לשאת. שהרי יש דברים שיותר קל לשאתם ויש דברים שקשה יותר לשאתם. אבל כשהחזירו את הכלים, אז כבר לא היה מינוים מי יקח מה, לכן היה סגי באלעזר לבד.

ח הנה בפסוק זה יש כפילות הלשון, שהרי בתחילת הפסוק נאמר 'על פי ה' פקד אותם', ואח"כ נאמר עוה"פ 'ופקדיו אשר צוה ה' את משה'. עוד קשה שהרי נאמר בפסוק 'ופקדיו אשר צוה ה' את משה', ואינו מסיים מה היה עמם. ורבינו היה לו גירסא ברש"י כאילו היה נאמר 'כ'אשר, ופירש הכתוב שפקודיו היתה כאשר צוה ה' את משה.

ולפי רש"י מירי הכתוב משני דברים. **א.** על פי ה' פקד אותם ביד משה איש איש על עבודתו ועל משאו, ו'פקד' היינו מינוי [התמנות] שההתמנות של כל אחד למשאו היתה על פי ה'. **ב.** 'ופקדיו' היינו מלשון 'מנין' שהיו מונים מבן שלושים עד חמישים שנה היתה כאשר צוה ה' את משה. ולפי"ז 'ופקודיו', קאי על משה, שהיה מנינו של משה משלשים עד בן חמישים כאשר צוהו ה'.

ו לפי האבן עזרא הן 'פקד' והן 'ופקודיו' הכוונה על 'מינוי' [התמנות] והכי פירושו 'על פי ה' פקד אותם ביד משה', שמשה מינה אותם גרשון קהת ומררי כל אחד מה יהיה עבודתו, שקהת יקחו הכלים, גרשון יקחו היריעות והקלעים, ומררי יקחו הקרשים, והיינו בכללות של גרשן קהת ומררי. 'ופקודיו' – היינו זה שהיה ממנה איש איש על עבודתו, היינו על כל יחיד ויחיד מכל אלה היה כאשר צוה ה' את משה. [היינו שתחילה מינה משה באופן כללי כל אחד מבתי אב של גרשון קהת ומררי על עבודתו ומשאו, ואח"כ מינה משה באופן פרטי כל אחד ואחד]. ולפי"ז 'ופקודיו' קאי על גרשון קהת ומררי. והנה בין לרש"י ובין להאבן עזרא 'צריכים לפרש כאילו היה נאמר 'כאשר'.

ז רבינו מפרש 'על פי ה' פקד' היינו מינוי – שנתן לכל אחד תפקידו, ומי היה ממנה לתפקידים ע"ז בא המשך הכתוב 'ופקדיו אשר צוה ה' היינו שאותן שמנה משה [געציילט] אותם מינה לתפקודיו. ולפי"ז 'ופקודיו יש לו שני פירושים, גם מלשון מנין וגם מלשון 'מינוי'. ולפי"ז א"ש הלשון 'אשר', ואין צריך לפרש כאשר'. שהכתוב מפרש ופקודיו אשר צוה ה', שאותם אשר צוה ה' למנותם [מלשון מנין], אותם מינה לתפקידם.

והנה האוה"ח הק' מפרש באופן אחר 'על פי ה' פקד', היינו כל המינוי שמינה כל אחד מהם על עבודתם היתה על פי ה', ואח"כ נאמר 'ופקודיו', היינו מה שמינה אהרן ובניו על שבט לוי גם זה היתה לפי ציוי ה' את משה.

בס"ד

וְהוֹרִיהּ יְשָׁרֵי בָּהּ
בְּקִדּוּשָׁא רַבָּא

מודעה משמחת

לרגל חגיגת "סיום והתחלת הש"ס"
של אלפי לומדי החבורה ברחבי תבל,

מודיעים אנו בזה לחברי חבורתינו החשובים
לומדי תורה בהתמדה ובשקידה

כי אלו שברצונם
לערוך ברוב עם

קידושא רבא

ביום שבת קודש, ביחד עם

סיום הש"ס

במקום תפילתם

בבתי מדרשות ברחבי העיר

יוכלו להתקשר על הטעל.

929.737.5265

ויסייעו בידם בהוצאות הקידושא רבה

רִבּוֹ יַתִּיר יִסְגֵּי לְעֵילָּא מִן דְּדַגֵּיהּ:
לכל הפחות בהשתתפות
שני מסיימים לומדי חבורתינו

וְאִלֵּין מִלֵּי"א יְהוֹן בִּרְקִיעֵיא:
אחד מן המסיימים או המשתתפים
ידרוש לרגל המאורע

בברכת התורה
הנהלת תורתך שעשועי

ברכת כהנים ונשיאות כפים בזמן הזה

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

בפרשתן פ' נשא מצינו מצות עשה המיוחד רק לבני אהרן הכהנים, כדכתיב דבר אל אהרן ואל בניו לאמור כה תברכו את בני ישראל, אמור להם, דהיינו לישא כפים ולברך את ישראל באהבה, והזמן גרמא לעיין ולחקור האם גם בזמן הזה הם מצווים במצות עשה זו, ואם הם מצווים ועומדים גם בזמן הזה א"כ למה אין נושאין את כפים כהיום בחו"ל.

בגמרא מס' מנחות (יח:) ובמס' חולין (קלג.) מביא תוספתא (דמאי פ"ב ה"ז) שהולך ומונה כל מתנות כהונה, ואחד מהן הוא מונה "נשיאות כפים בין בפנים ובין בחוץ", וברש"י פי' 'מבפנים במקדש', ו'בחוץ בחו"ל'. וכן הוא לשון התוספתא בסוטה (פ"ז ה"ה) הוא "וכשם שנשיאות כפים במקדש כך נשיאות כפים בגבולים". ובספרא (ויקרא ט, כב) על הפסוק 'וישא אהרן' באותה שעה זכה במתנות כהונה וזכה בנשיאת כפים לו ולדרותיו עד שיהי' המתים", עי"ש. ובמדרש רבה (במדבר טו, ו) מצינו וכן הוא במדרש תנחומא (בהעלתך ה) "וכל הברכות שנתתי לך לברך את בני אינן בטלין לעולם", עי"ש.

ויותר מזה מצינו בגמ' (מס' סוטה לח: ומס' מנחות מד.) "כל כהן שאינו עולה לדוכן עובר בעשה". וכן ב'ירושלמי' (ברכות פ"ג ה"א, פ"ה ה"ד) איתא בשם ר' אלעזר: "כל כהן שהוא 'עומד בבית הכנסת' ואינו נושא את כפיו עובר בעשה", עי"ש. ולפי שיטות רוב ראשונים משמע דאף בזמן הזה הוא מדאורייתא, אולם יש אחרונים דסברו דהוא רק מדרבנן, ועי' ברמ"א (סימן קכח סעי' כ'), ובמ"א ס"ק מ"א, ובפמ"ג, ובשו"ע הרב (סעי' ג'), ועוד, שפסקו דהוי דאורייתא.

ובאמת המצוה הוא **בכל יום ויום** וכלשון ה'רמב"ם' בהקדמה להל' תפלה, וזל"ק: "הל' תפלה וברכת כהנים יש בכללן שתי מצות עשה, אחת לעבוד את ה' בכל יום בתפלה, שנייה לברך כהנים את ישראל בכל יום", עי"ש. וכ"כ ב'ספר המצות' כשמונה מנין המצות על ספר אהבה, וזל"ק: "אהבה אכלול בו כל המצות תדירות שנצטוינו בהם כדי לאהוב המקום ולזכרו תמיד, כגון ק"ש תפלה וכו' ברכת כהנים", עי"ש, וכ"כ בחינוך (שע"ח), וביסודו מבואר כן בזוה"ק בפרשתן.

ובמס' תענית (כו.) מבואר, דהזמן לישא כפים הוא דוקא בתפלה, רק במנחה אין נושאין משום חשש שכרות. ועי' בירושלמי מס' תענית (פ"ד ה"א) דלכאורה ישא את כפיו בלא תפלה, ומשני שם דמצינו תפלה בלא נשיאות כפים, אבל לא מצינו נשיאות כפים בלי תפלה. וה'קרבן העדה' הקשה ב'שיירי קרבן' דלכאורה מנ"ל דבעינן דוקא בתפלה, הא אהרן הכהן בפרשת ויהי ביום השמיני בירך את ישראל בלא תפלה, ומשני דאדרבה הא מצינו שם בתו"כ [המובא ברש"י שם] על הכתוב ויצאו ויברכו את העם, שאמרו ויהי נועם וכו' ויהי רצון שתשרה שכינה במעשי ידינו, והיינו תפלה, עי"ש.

ובשו"ת 'משכנות יעקב' (סי' צ) כתב בתוך דבריו, דילפינן ממה שכ' 'ירד מעשות החטאת וגו', שנושאין כפים אחר העבודה, וכהיום עבודה שבלב זהו תפלה ולכן נושאין כפים בתפלה, ומביא ראי' מזה דתפלה הוא מדאורייתא, דכיון דפסקינן דנשיאות כפים הוא דאורייתא ובעינן בשעת עבודה, ע"כ דתפלה הוא דאורייתא עי"ש. וכ"כ בשו"ת 'חתם סופר' (או"ח סי' כב) וזל"ק: "והנה במס' סוטה (לח.) ילפינן פ' כה תברכו מפ' וישא אהרן ידיו אל העם ויברכם, ומהתם ילפינן נשיאת כפים, דבפ' כה תברכו לא כתיב נשיאת כפים והתם כתיב וירד מעשות החטאת והעולה והשלמים ומזה ילפינן זמן נשיאת כפים בכל פעם שמקריבים קרבן ציבור תמידית כגון תמיד ומוסף, ומזה ילפינן בפ"ב דמגילה (יח.) ברכת כהנים בשעת תפלה אחר ברכת העבודה מדכתיב וירד מעשות החטאת וכו' ע"ש, **נמצא בכל תפלות ציבור שהם במקום קרבן ציבור הוא מ"ע דאורייתא לישא כפיו ולברך ומברכים עליו ככל ברכת המצוות בלי שום פקפוק**", עי"ש. וכ"כ הנצי"ב בספרו על 'שאלתות' (עמק שאלה סי' קכה סק"ט) ועוד.

אולם ב'כל בו' (סימן י"א) מבואר דשלמה המלך **תיקן** לומר ברכת כהנים בתפלה, וכתב שם דבר נפלא, וזל"ק: "וכ"ה אומר הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה, וכי שלמה צריך שמירה, **אלא שהיה חקוק סביב למטתו ברכת כהנים שהן ששים אותיות**", עי"ש. וה'רבינו בחיי' בספרו 'כד הקמח' (ענין ברכה) מביאו בשם מדרש שיר השירים, וזל"ק: "הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה מגבורי ישראל כלם אחוזי חרב מלומדי מלחמה איש חרבו על ירכו מפחד בלילות, וכי שמירה היה צריך שלמה, אלא שחקק סביב למטתו ברכת כהנים שהיא ששים אותיות", עי"ש.

ובאמת יסוד הדברים דשישים גבורים היינו שישים אותיות שבברכת כהנים מבואר במדרש תנחומא (בפרשתן אות ט) וזל"ק: "שישים גבורים אלו שישים אותיות שבברכת כהנים, כולם אחוזי חרב שכל אחד ואחד שמו של הקב"ה נזכר בו יברכך ה', יאר ה', ישא ה'", עי"ש. וכן מבואר ב'מדרש רבה' (בפרשתן י"א ג) וזל"ק: "ששים גבורים סביב לה אלו ששים אותיות שבברכת כהנים", עי"ש.

ובספר 'ש"ך על התורה' בפרשתן כתב, וזל"ק: "גם אמר 'כה' לומר שאין כח בבשר ודם לברך ברכה זו אלא בדמיון לבד, לפי שכל הברכות ניתנו לו על תנאי וברכה זו לא ניתנה על תנאי, כמו שאמרו בזוהר (ח"ג קמ"ו) וזה לשונו 'ובגין כך אתמסר [ברכת כהנים] ברכתא דא לכהן דאתא מחסד', כי עיקר הברכה היא להקב"ה ישתבח שמו לעד ואני אברכם אם כן אינם שוים כהנים עם הקב"ה, הקב"ה מברך הברכה ויודע כוונתה ורמזיה וסודה מה שאין כן ידיעתו של בשר ודם, לזה אמר בלשון 'כה' לומר אף על פי שאלו האותיות בעצמן היא הברכה, עם כל זה אינם שוים עם הקב"ה אלא בכ"ף הדמיון, **ולא לחנם אמרו** (במדבר רבה יא, ג) **ששלמה המלך ע"ה היתה כתובה סביב למטתו ברכת כהנים שנאמר** (שיר השירים ג, ז) **ששים גבורים סביב לה היא ברכת כהנים שיש בה ששים אותיות**", עי"ש.

ובסה"ק 'סודי רזיא' לבעל הרוקח, כתב דבר נפלא מאד, דעל מצחו של שלמה המלך הי' חקוק השישים אותיות של ברכת כהנים, וזל"ק: "תניא רבי חייא ברוח הקודש עשה שלמה כסאו כדמות גלגל, וכרוב הקיפן מאחורי הכסא ודמות חיות ואופנים העמידם מלפני הכסא, וס' גבורים קבועים שם, **וכתיב על מצחו ס' אותיות של ברכת כהנים**".

ובספר 'ברכה משולשלת' תמה, דלא מצינו בש"ס דשלמה המלך תיקן זאת לומר בתפלה, עי"ש. ובאמת אף לפי דברי ה'כלבו' י"ל דאינו סתירה למש"כ האחרונים דנשיאות כפים בתפלה דאורייתא, די"ל דבזמן המקדש כיון דעיקר החיוב הי' בשעת העבודה לא הי' מחיוב מדאורייתא בשעת תפלה, ולא הי' אומרים אותו רק משום תקנת שלמה המלך, אבל בזמנינו דליכא עבודה, ועיקר עבודה הוא בשעת תפלה כנ"ל, כו"ע מודי דהוא מדאורייתא.

ובספר 'עמק ברכה' [ברכת כהנים] כתב: "ושמעתי מכבוד מו"ר הגאב"ד דבריסק שליט"א בשם אביו מרן הגר"ח הלוי ז"ל שאחד הקשה לו, להסוברים דתפלה אינו אלא מדרבנן איך יתכן נשיאת כפים בגבולין מדאורייתא דליכא עבודה, ותירץ לו דאף להסוברין דתפלה דרבנן היינו דוקא חובת התפלה, דמדאורייתא ליכא 'חיובא' להתפלל, אבל ענין התפלה הוי מדאורייתא לכו"ע, ואם התפלל שפיר מקיים מצוה דאורייתא ומיקרי עבודה", עי"ש.

אולם ב'ביאור הלכה' (קכ"ח סעי' א' ד"ה דזר עובר) כתב וז"ל: "וידוע הוא מה שאיתא בירושלמי פרק ד' דתענית לא מצינו נשיאת כפים בלא תפלה, **הלא זהו בודאי רק תקנתא דרבנן דקבעוהו בתפלה ומדאורייתא אינו תלוי בזה כלל**, תדע דהלא תפלה גופא לרוב הפוסקים הוא דרבנן" וכו', עי"ש, ופלא שלא הביא את כל האחרונים הנ"ל דמבואר בהדיא דהוא דאורייתא, וצ"ע.

שוב מצאתי בספר 'משיב צדק' להרה"ק ר' צדוק הכהן מלובלין ז"ל (אות ס"ד ס"ה) שהאריך בזה, והוא ז"ל מבאר את דברי הירושלמי דלא מצאני נשיאות כפים בלא תפלה וזל"ק: "ונראה דכונתו לקראי דמייתי שם אחר כך מישעיהו (א) בפרישכם כפכם דמסיים 'גם כי תרבו תפלה', ובדה"י (ב, ל) ויברכו וגו' מסיים 'ותבוא תפלתם', **הרי סמוכה לעולם נשיאת כפים לתפלה, ולא מצינו בשום מקום במקרא נזכר נשיאת כפים בלא תפלה**, כמו שנמצא תפלה בלא נשיאת כפים, **ש"מ דאין מקובלת אלא כשסמוכה לתפלה**, וה'קרבן העדה' ב'שיורי קרבן' (שם ד"ה לא) הקשה מוישא אהרן כו' ולא היה תפלה, ותירץ על פי התו"כ ורש"י בפ' שמיני א'ויברכם' דאחר כך אמר יהי רצון כו' וזו תפלה וכו', והוא תמוה דזה היה אחר כך שבאו משה ואהרן לאוהל מועד, ואחר כך כתוב 'ויצאו ויברכו' וברכת כהנים דאהרן היה קודם שבאו לאוהל מועד מיד שירד מעבודתו ולא היה בתפלה כלל, אבל קושיתו לא קשיא כלל דשם הוי בעבודה והיא גם כן כתפלה, דהיא עבודה שבלב וזו עבודה בפועל" וכו', עי"ש. וע"ע בשו"ת 'שיח יצחק' (או"ח סי' ס"ה) דכתב לתמוה תי' קרבן העדה כדברי המשיב צדק, עי"ש.

והנה בשו"ת 'בית אפרים' (סימן ו) כתב, וזל"ק: "המנהג שאנחנו היום שלא ישאו כהנים כפיהם כ"א ביו"ט ויש מקומות שנהגו אף בשבתות, הוא מנהג קדום יותר מן חמשה מאות שנה כמבואר בספר תשב"ץ קטן שחיבר תלמידו של מהר"ם מרוטנבורג רבו של הרא"ש, שכתב בזה"ל: "אינו אומר אחר ברכת כהנים 'ושמו את שמי' מפני שאפי' ברכת כהנים לא הי' לנו לומר מן הדין, שבימיהם היו עולין לדוכן בכל יום וכנגד זה אנו אומרים ברכת כהנים", עכ"ל, ובספר 'כל בו' סי' י"א כ' וז"ל: "וכ' הר"מ נ"ע שאין אומרים אחר ברכת כהנים ושמו וכו', לפי שבימיהם היו עולים לדוכן בכל יום וכנגד זה אנו אומרים ברכת כהנים זעירא" עכ"ל, וכ"כ ב'כל

בו' סי קכ"ה, וז"ל: "אין המנהג עתה לעשות כן אלא בשבתות ויו"ט, ואפשר כי נמנעו מפני טורח ציבור", עכ"ל, ואחריהם החזיקו מהרי"ל שהי' רבם של כל גדולי מדינות אשכנז וכו', ובא"ד כתב: "וקרוב בעיני שלאחר שנת תתנ"ו שאז הי' שעת חירום ברוב מדינות הללו כנודע בספרים, וע"ז נתייסדו הקרובץ שבימי הספירה, ולפי שראו חכמי ישראל שנתבלבלו הרבה, עמדו וגדרו גדר גדול בדבר שלא לישא כפיו בכל יום רק ביו"ט כדי שלא תשתכח תורת כהונה מהם" וכו', עי"ש, וע"ע להלן יותר בביאור דבריו.

ובאמת ב'ספר חסידים' [כתב יד אשר בפארמא] סימן תתתי"ג כתב, וזל"ק: "הנהיגו הכהנים בימים טובים לעלות לדוכן לפי שחייב אדם לטהר ברגל והיו הכהנים מטהרין את עצמם ומברכים בטהרתם, ובימי חכמים שהיו [נזהרין בטומאה] בכל יום מברכין, אבל עתה שאין נזהרין נהגו לברך ביום טוב לפי שאז אומרים והשיאנו את ברכת מועדיך ואז עולים לדוכן ומברכין, דביום טובה היה בטוב (קהלת ז, יד) עי"ש.

עוד טעם ראיתי בשו"ת 'מהרי"ל החדשות' (סימן כ"א) וכן הוא ב'אגור' (סימן קע"ו) ומובא ב'בית יוסף' ותו"ד: א. דהכהנים נהגו לטבול, והיום קשה לטבול בחורף ולכן עלה המנהג דוקא ביו"ט, ועוד משום ביטול מלאכה, ועוד דכיון שאין הכהן נקרא אינו עובר, עכ"ל. וע"ע בפמ"ג (קכ"ז מ"ז ס"ק ל"ז) דלהסוברים דכהן א' עובר אפילו בלא קריאה, צ"ל דהציבור מוחלין לכהן כיון שאינו שרוי בשמחה [כדלהלן].

ועי' ב'בית יוסף' (שם) שהעיר ע"ז בזה"ל: "מ"ש מפני שנוהגים לטבול קודם, האי חומרא דאתי לידי קולא היא, ותלי תניא בדלא תניא, שהרי טבילה לנשיאת כפים לא הוזכרה בתלמוד, ואם הם נהגו להחמיר ולטבול למה יבטלו בשביל כך ג' עשה בכל יום, ואע"פ שאינו עובר אלא א"כ נקרא, מ"מ מוטב להם שיקיימו ג' עשה בכל יום ולא יטבלו, כיון שאינם מחוייבים שיטבלו וע"י כן יניחו מלקיים ג' עשה בכל יום, וישר כחם של בני א"י וכל מלכות מצרים שנושאים כפיהם בכל יום ואינם טובלים לנשיאות כפים".

וב'דרכי משה' כתב: "ואני אומר כי הטעם שחשבו הם לטפל הוא העיקר, כי מחמת ביטול מלאכה לעם שבאלו הארצות שהכהנים והעם טרודין במחייתן בגלותן, ואין להם לפרנס בני ביתם כי אם הלחם אשר ילקטו בזיעת אפם דבר יום ביומו והם טרודין למחייתן ואינם שרים בשמחה, לכן אין נושאים כפיהם בם שיש בו ביטול מלאכה לעם, ואף בשבת אינן נושאין כפיהם מפני שטרודים במחשבתם והרהורים על מעשה ידיהם שעברו ושעתידים להיות, וינוח גופם קצת מעמלם ואינם שרים כל כך בשמחה כמו ביום טוב שנאמר בו ושמחת בחגך, ולכן נשתרבב המנהג שלא לישא כפים כי אם בימים טובים כן נראה לי", עי"ש, וכ"כ ברמ"א סימן קכ"ח סעי' מ"ד.

וראיתי מציינים דעל הפסוק בפרשת שמיני 'וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם, וירד מעשות החטאת והעולה והשלמים', כתב התרגום יונתן: ונחת מן מדבחא "בחדווא", ויסוד הדברים הוא בתורת כהנים: "משנפנה מקרבנותיו ירד לו מן המזבח בשמחה", עי"ש, ומבואר דברכת כהנים הוא בשמחה. שוב ראיתי דכ"כ בפרדס יוסף פרשת שמיני, וז"ל: "בתרגום יונתן בן עוזיאל בחדוא וכן הוא בתורת כהנים שמיני (פרשה א' אות י"ח) בשמחה, ובמס' שבת (ל.) אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה, וכן הוא בירושלמי סוכה פ"ה ה"א, וגם שורה בנשיאת כפים וצריך להיות בשמחה כמבואר באורח חיים סימן קכ"ח (סמ"ד ברמ"א) שכהן פנוי לא ישא כפיו ששרוי בלא שמחה, ומטעם זה רק ביום טוב ששרויים בשמחה, עי"ש.

וכעי"ז כתוב בשו"ת 'חתם סופר' (או"ח סי' כ"ג), וזל"ק: "ונ"ל טעם פשוט דנשיאת כפים כתיב בקרא אחר עבודה, וכדילפינן רפ"ב דמגילה מדכתיב וירד מעשות החטאת ויברך את העם, ותפלה במקום עבודה, ואין ספק כשאין עבודה רצויה והיא פגול ח"ו גם ברכת כהנים לא תחול על המתברכים אז, והיות בעו"ה כל ימות החול טרודים על המחיה והכלכלה ורוב התפלות בלי כוונה וטירדה מרובה, ותפלה בלא כוונה כקרבן שאינו רצוי, ע"כ מברכים ביו"ט שהעולם פנויים ומכוונים בתפלתם, וכה"ג כ' בפירוש המחזור על המנהג שנוהגים לברך הילדים בשבת ויו"ט דוקא", ע"ש.

ובשו"ת 'ובחרת בחיים' (סי ל"ז) לאחר שהאריך דברכת כהנים הוא רק במקום ששורה ברכת הקב"ה, מסיק בזה"ל: "דבזמן שהקב"ה מברך, אף ישראל הכהנים נושאים כפיהם, שע"י שיברך הקב"ה את ישראל ואם לא תקדים ברכת כהנים לא יהי' ברכת ישראל, ולכן לא הוי בחול דבזמן שבית המקדש הי' קיים הי' הקב"ה עם ישראל בכל יום, והיו מתברכין מפיו יתב' בכל, כמ"ש בכל מקום אשר אזכיר את שמי וגו' והיו מתברכין מפיו יתב' בכל וכו', ולכן כיון דברכתו יתב' בכל יום נצרך נמי ברכת כהנים בכל יום, וכיון שחרב בעו"ה הבית המקדש ואיך לך יום שאין קללתו מרובה מחבירו, א"כ הוי ח"ו קללה ולא ברכה, ומה צורך בזה לברכת כהנים, אך במועדים דאז הקב"ה מברך את ישראל אף בגלותן, כמ"ש בתפלה והשיאנו וכו' את ברכת מועדיך, והטעם דמעולם לא זזה שכינה מישראל אף בשבתות של חול, וכיון דביו"ט הקב"ה עם ישראל ואז באה ברכה לרגלו, וכיון דאז מברך הקב"ה את ישראל נצרך ברכת כהנים", עי"ש.

ויש עוד להאריך בביאור שיטת הגר"א לישא כפים בכל יום, וגם הפרשת המסעירה את עם ישראל כש'שבתי צבי' שר"י הנהיג לישא כפים בכל יום, ועוד חזון למועד.

זכות הגליון בשבוע זו
נתנדב ע"י
ידידינו הרבני העגיד הנכבד, רודצו"ח
מוה"ר חיים לעווי הי"ו
אב"י בעיה"ב וויען יע"א
לעילוי נשמת
אמו האה"ח
מרת יטל ב"ר יוסף ע"ה
נלב"ע ט"ו סיון
ת.נ.צ.ב.ה.

חוקים להורותם

הלכות ודינים, מפסקי הראשונים והאחרונים, עם תוספת ביאורים וטעמים שונים

נו"נ ע"י הרב הגאון דומ"ץ דקהילתינו שליט"א

שיעור אכילת פת לחיוב ברכת המזון

בפרשתן **"ישא ה' פניו אליך"** (במדבר ו כו) ואיתא בגמרא (ברכות כ:) אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, רבונו של עולם כתוב בתורתך אשר לא ישא פנים ולא יקח שוחד, והלא אתה נושא פנים לישראל, דכתיב ישא ה' פניו אליך, אמר להם וכי לא אשא פנים לישראל שכתבתי להם בתורה ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך, והם מדקדקים על עצמם עד כזית ועד כביצה, עד כאן דברי הגמרא. לכן נעתיק כאן הלכתא רבתא בענין זה

אכילת כדי שביעה

האוכל עד ששבע מאכילתו חייב בברכת המזון מן התורה.

מבואר בגמ' (שם) דמן התורה אין מחוייבים לברך אלא כדי שביעה, וכן דעת רוב ראשונים, ועי' בביאוה"ל (סי' קפ"ד סעי' ו' ד"ה בכזית), ומצינו ראשונים דדעתם דמחויב אפילו בפחות מכדי שביעה, דדעת הראב"ד בהשגות (פ"ה מהל' ברכות הט"ו) וכן הרשב"א (ברכות מ"ח. ד"ה הא) דמחויב מה"ת בכזית, ולא קיי"ל כר' עוירא דמחויב רק בכדי שביעה, וכן דעת הרמב"ן (מלחמות יב.), וכן כתב ביראים (סי' רנ"ג) ומבאר דהא דכתיב ושבעת הכוונה לשביעת גרון ולא לשביעת כרס, ולכן אין צריך כדי שביעה, והא דר' עוירא פירש הן מדקדקין הכוונה "הן דורשין" דהיינו שדורשין הפסוק דשביעה הכוונה כזית, ועי' בא"ר (שם)

חילוק בין חיוב מה"ת או מדרבנן

א) המחויב מדרבנן אינו יכול להוציא את מי שחיובו מן התורה, וכן לא יזמן עבור מי שחיובו מן התורה.

ב) המסופק האם מחויב בברכהמ"ז, אם חיובו מן התורה צריך לברך, ואם חיובו מדרבנן אינו צריך לברך.

דספק דאורייתא לחומרא, וספק דרבנן לקולא, ולגבי להוציא אחרים, מי שמחוייב מדרבנן נחשב כמי שאינו מחוייב כלפי חיוב דאו', ולכן אינו מוציא את מי שמחוייב מדאו'.

שיעור שביעה

שיעור שביעה אינו שוה בכל אדם, אלא כל אחד לפי שביעתו.

במשנ"ב (סי' קפ"ד סקכ"ב) הביא מחלוקת הראשונים בשיעור כדי שביעה, דדעת החינוך (פר' עקב) דתלוי בשביעה של כל אחד ואחד, דמי שדרכו תמיד לאכול כדי מחיתו לחוד הרי זה נחשב אצלו שביעה, ואם הוא איש רעבתן ואינו שבע אלא באכילה מרובה אינו מתחייב כי אם לפי שביעתו, ומרבותיו של רש"י (ברכות מ"ב. ד"ה עדי) משמע דתלוי לפי דרכם של בני אדם, דכל אכילה שדרך לקבוע סעודה בשיעור הזה מיקרי שביעה.

אכילה בלא שביעה

אכל ואינו שבע, אם אכל כזית פת, חייב בברכת המזון מדרבנן.

כדמבואר בגמ' (שם) ובשו"ע (סי' קפ"ד סעי' ו') דמחויב בכזית.

חולה, זקן, מי שנתקלקלו מיעיו

חולה או זקן ששביעים בכזית מחוייבים מן התורה, ומי שנתקלקל מיעיו עי' בהערה.

שו"ת רדב"ז (ח"ו סי' ב' אלפים רכד) ומובא בשע"ת (סי' קצ"ז סק"ח) ובביאוה"ל (סי' קפ"ד ד"ה בכזית), ובשו"ת כת"ס (סי' לא)

אחר שהביא דברי הפנים יפות (פר' בחקותי ד"ה ואכלתם לחמכם) דאם שבע אף בפחות מכזית מחוייב בברכהמ"ז, כתב דמי שמקולקל במעיו ואינו יכול לאכול אלא מעט ואין לו תאוה לאכול בוודאי כי האי גוונא לא ס"ל להפנים יפות שמחוייב לברך דאין דרך אכילת בני אדם ששבעים במעט כפחות מכזית, ולא אמר אלא היכא שמחמת הברכה אוכל קמעא ומתברך במעיו, ובפשטות זהו דלא כהרבד"ז שכתב דאף חולה או זקן שיעורו בכדי שביעתו, וכ"כ בשו"ת קרן לדוד (סי' מ"ח סוד"ה אולם), ואולי יש לחלק בין זקן או חולה שזהו דרכו של עולם שיש אנשים שחיים במצבים כאלו בדרך קבע וכיון שהם שביעים במעט הרי זה נחשב דרך, לבין מי שנתקלקל מעיו שבעצם דרכו לאכול כראוי ורק עתה אירע מקרה שאין ביכלתו לאכול, ולכן אין זה נחשב דרך.

אכילה מועטת

אכל פחות משיעור כזית, אינו מחוייב בברכת בברכת המזון, אולם אם אכל שיעור כזית משאר מאכלים, מברך לאחריהם ברכתם הראויה.

כדמבואר בגמ' וראשונים (שם), דפחות מכזית אינו מברך, ואם אכל גם שאר מאכלים, פשוט הוא דצריך לברך לאחריהם ברכתם הראויה, ואם אכל גם מזונות שראויים לקבוע סעודה עליהם, יש להסתפק אם מצטרפות לפת לשיעור קביעות סעודה בכדי לחייב בברכת המזון, דיש לומר דצריך לאכול מהם לחוד שיעור קביעות.

אכילה מועטת ושבע

אכל פחות מכזית ושבע, עי' בהערה.

בשו"ת חת"ס (ח"א סי' מ"ט) נוטה לומר דמה"ת חייב בברכהמ"ז כששבע אף כשאכל פחות מכזית, ובזה מבאר הא הגמ' דאמרו המלאכים לפני הקב"ה האיך אתה נושא פנים לישראל, והקב"ה השיב להם כתבתי בתורה ואכלת ושבעת והם מדקדקים עד כזית, ולכאו' מאי מעליותא בכזית הרי זהו ברכה לבטלה, ועוד מאי שנא האי דקדוק שע"ז נושא פנים טפי משאר דקדוקים, ולפי הנ"ל י"ל דבשעת ברכתן של ישראל הי' ברכה מצויה בכל מאכל שלהם והיו אוכלים ושבעים בפחות מכזית, ונתחייבו בברכהמ"ז, ואפ"ה ישראל קדושים הם החמירו על עצמם משום חומר לאו דלא תשא, ודקדקו על עצמם לאכול עד כזית אפילו שהיה קשה להם שהרי כבר שבעו בפחות, וא"ש דהא גבי לא תשא כתיב "לא ינקה ה'", א"כ הנזהר בזה טפי ראוי ש"ישא לו ה' פנים" היפך מן לא ינקה כי מדה טובה מרובה ע"כ, ובשו"ת מהר"ם שיק (סי' ש"מ) הביא דבריו, וכ"כ בפנים יפות (פר' בחקותי בד"ה ואכלתם לחמכם לשובע), אולם בשו"ת כתב סופר (סי' ל"א) כתב דיש לפקפק בדבריו כיון דאכילה כתיב ואין אכילה פחות מכזית ובפשטות כוונתו לומר דאף חיוב דרבנן ליכא כיון דאין כאן אכילה, וכן מבואר בשו"ת מהרש"ג (ח"א סי' כ' בד"ה ומה).

אכילת כזית ביותר מכדי אכילת פרס

האוכל כזית בזמן של יותר מ-4 מינוט, אינו מברך לאחריו, לכן צריך להקפיד שכזית מהפת יאכל בתוך 4 מינוט.

דכל ברכה אחרונה של כל מיני מאכלים, אינה אלא אם אכילת המאכל היתה בכדי אכילת פרס, ונקטי' דהיינו ד' מינוט, וזהו בין לחייבו מן התורה ובין לחייבו מדרבנן, וגם משום ברכת נטילת ידים צריך שיאכל כזית בכא"פ, כפי שמבואר בסדר ברכת הנהנין (הל' נט"י סעי' י"ח), וצריך גם שיאכל כביצה פת כדמבואר בשו"ע (שם סעי' ב').

יש לבאר דברי הגמרא (ברכות כ:) **דרש רב עוירא, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, רבונו של עולם כתוב בתורתך** (דברים י יז) **אשר לא ישא פנים ולא יקח שוחד, והלא אתה נושא פנים לישראל, דכתיב** (במדבר ו כו) **ישא ה' פניו אליך, אמר להם וכי לא אשא פנים לישראל שכתבתי להם בתורה** (דברים ח י) **ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך, והם מדקדקים על עצמם עד כזית ועד כביצה. ולכאורה קשה מדוע הקב"ה נושא פנים לישראל דוקא מחמת מצוה זו, והלא יש הרבה מצות אשר בני ישראל מדקדקים בהם עד מאד.**

וי"ל כי באמת מצינו שהמצוה לברך כשהוא שבע, וכשאינו שבע לכאורה איך שייך הודאה, וגם לפעמים מתוך הרעבון אינו מיושב בדעתו כלל לברך, אך גודל התשוקה בנקודה הפנימית ותוכות דביקות בני ישראל בהבורא ב"ה וב"ש, אף שאינו חייב לברך מברך, לאשר מאיר בתוכו נקודה הפנימית ורצון אדם מישראל לברך את השם, ועל כן הקב"ה נושא פנים לכל אחד היינו שנעשה חיבור ודביקות בין ישראל לאביהם שבשמים בנקודה הפנימית.

דברי חיים (לחנוכה דף לו)

קהל
יטב לב
ד'סאטמאר

נתייסדה ע"י רבינו הגה"ק
מהרי"ט זצ"ל וזוקללה"ה

בני ברק
תע"ו

בנשיאות
כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

קול רנה וישועה באהלי צדיקים

סימן טוב ומזל טוב יהא לנו ולכל ישראל אמן

קול צהלה ורינה, שפתותינו תרנגה
נברך לאלוקינו, שהשמחה במעונינו, עת הזמיר הגיע בגבולינו

ובהדרת קודש ובאותות כבוד ואהבה, נשגר בזה ברכת מזלא טב"א, אל מול פני הדרת גאון מאורינו ומאליפנו, המסוד מריחוק מקום וקירוב הלב למעננו, שר התורה והיראה, לוחם מלחמת ה' בעוז ובגבורה, משריש בלבות רבבות אלפי ישראל מסוף העולם ועד סופי השיטה הברורה, מלהיב לבבות בני ישראל בדברים אהובים, היורות זיקים ושביבים, חסידא ופרישא, בוציא קדישא, נהורא נפישא

כבוד קדושת מרן רבינו הגה"ק שליט"א

לרגל הולדת נכדתו שתחי' למז"ט

אצל נכדו הרב **יושע מרדכי אלעזר לאבין** שליט"א

חתן חדב"נ הגה"צ רבי ברוך טייטלבוים שליט"א

רב ביהמ"ד ברך משה בקרית יואל יע"א

ומצלאין אנו לחיי מלכא מרנא ורבנא, יזכהו השי"ת לנהל את עדת מי מנה, מתוך נחת והרחבת הדעת, על מי מנוחות ינהלינו ובמעגלי צדק ינחינו, ויזכה לרוות רוב נחת דקדושה מכל יו"ח במדה גדושה, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, עדי נזכה במהרה לרגלי מבשר צדק משמיע ישועה, ומלכינו מרן שליט"א בראשינו, במהרה בימינו, אמן.

המברכים בקידה חמש מאות

הנהלת הקהילה

ובכן צדיקים ידאו וישמחו
וישרים יעלזו וחסידים ברינה יגילו

בעניני בדיקת והגהת תפילין ומזוזות [ה]

זמן בדיקת תפילין ישנות בזמנינו

האם יש חיוב לבדוק / או להפך שכל זמן שליבא ריעותא עדיף שלא לבדקה

מי שקנה תפילין מסופר ירא שמים הבקיא במלאכתו, ויודע בבירור שהתפילין נכתבו כהלכתה, והוגהו ע"י מגיה מוסמך, מעיקר הדין אינו חייב לבדוק התפילין אפילו אחר שנים רבות[1]. ומכל מקום נכון לבודקם כיון שהם מתקלקלים מחמת הזיעה[2] [ועיין לקמן הדין בתפילין של זמנינו].

תפילין מיוחדים לנסיעות

תפילין שאין מניחם תמיד, אלא פעם בשלושים יום, כגון מי שיש לו תפילין מיוחדת כשנוסע בדרכים, צריכה בדיקה פעמיים בשבע שנים[3].

תפילין רק בשעת התפילה

יש אומרים שבזמנינו שאין מניחין תפילין כל היום, דין התפילין הוא כתפילין שאין מניחים אותם אלא לפרקים[4]. ויש אומרים שכיון שמניחם כל יום שוב אין לחוש שמא נתקלקל, ולכן דאי"צ בדיקה לעולם[5].

---

1 בירושלמי (עירובין י.) תניא, תפילין צריך לבודקן לי"ב חודש דברי רבי, רשב"ג אומר אינו צריך. הלל הזקן אומר אלו תפילין של אבי אמא. ובמכילתא (פרשת בא פרק יז) כתב טעם לי"ב חודש, משום שנאמר בתפילין "ימימה", ונאמר להלן "ימים' תהיה גאולתו, מה להלן י"ב חודש אף כאן, מגיד שצריך לבדוק אחת לי"ב חודש. ולהלכה נחלקו הראשונים בזה דעת הרמב"ם שכל זמן שחפויין שלם הרי הם בחזקתן, ואין חוששין שמא נמחקה אות אחת מתוכה, ולכן אינה צריכה בדיקה. אמנם השימושא רבא כתב שצריכים בדיקה פעמיים בשבע שנים, שמא בלו ונתקלקלו. והביאו הרא"ש (תפילין סימן יא) וכתב שיש קצת סעד לדברי השימושא רבא מדאמרינן ביומא (יא.) דמזוזה נבדקת פעמיים בשבוע, אך כתב שיש לחלק בין מזוזה לתפילין.

והנה בשו"ע (סימן לט ס"ק) פסק כהרמב"ם וז"ל "תפלין שהוחזקו בכשרות אנה צריכה בדיקה לעולם". וכתב המשנה ברורה (שם ס"ק כו) שכל זמן שחפוין שלם הרי הן בחזקתן מן הדין, ואין חוששין שמא נמחקה אות מתוכן או נקבה.

2 הכנסת הגדולה הביא שכבר נבדקו כמה תפילין ונמצאו פסולים מחמת הזיעה שמקלקלת את האותיות, ולכן ראוי לחוש לדברי הגאונים שמצריכים בדיקה לתפילין, והובא להלכה במגן אברהם (שם ס"ק יד), שו"ע הרב (סעיף יא) ובמשנה ברורה (שם ס"ק לט).ולכאורה בזה ליכא השיעור של פעמיים בשמיטה, אלא כל אחד לפי טבע גופו.

כתב בערוך השלחן (שם ס"ו) ודע דזהו מדינא [שאי"צ לבדוק התפילין לעולם], אבל בזמנינו ידוע שהדיו שלנו במשך איזה שנים נקפצים מעל הקלף, ולכן האידנא נ"ל דמדינא צריכים לבדוק אותן באיזה זמן, וכן יש לנהוג".

3 שו"ע (שם) וז"ל "ואם אינו מניחן אלא לפרקים צריכים בדיקה פעמים בשבוע". וכתב המשנה ברורה (ס"ק כז) דחיישינן שמא נתעפשו, לכך יבדקם שני פעמים בשמיטה. וכתב בדעת קדושים (סעיף ט ד"ה לפרקים) שהדעת נוטה שכל שלא הניח תפילין יותר משלשים יום, צריך לבודקין כדין "לפרקים".

4 שולחן הטהור קאמרנא (סימן לט ס"ב) וז"ל "בזמן הזה שאין אנחנו מניחין תפילין כל היום, הוה כמו לפרקים, וצריכין בדיקה פעמים בשבעה שנים".

תפילין בזמנינו שנעשית מעור בהמה גסה

יש אומרים שתפילין שבימינו שנעשים מעור בהמה גסה, אין לחוש שעשויים להתקלקל מחמת הזיעה, ולכן אין לבדקה ללא סיבה מיוחדת, ואדרבה ע"י פתיחת הבתים יכול לגרום לתקלות על הבתים והפרשיות, וכן הפרשיות יכולים להתקלקל ע"י הבדיקות והקיפולים, והכנסתם חזרה לבית[6]. ומ"מ נוהגים להחמיר לבדוק מידי פעם, ולפחות פעם אחת לאחר שהתחיל להשתמש בתפילין, כי מצוי הרבה פעמים שאחרי שנים רבות של שימוש נמצא שהיה פסול מתחילה, והתברר שהיה קרקפתא דלא מנח תפילין[7].

ריעותא

אם התפילין נפלו למים וכדומה, או ששכחו ברכב במשך זמן רב נגד השמש, צריך לבודקן מיד[8].

אופן הבדיקה

אם בדקו את התפילין הדק היטב לפני שהניחם להבתים, שוב כשבא לבודקם אחרי זמן אינו צריך מומחה הבקיא בחסירות ויתירות, כיון שעיקר הבדיקה שמא בלו ונתקלקלו, ולא חיישינן שמא נתוסף או נחסר איזה אות[9].

חודש אלול

מנהג אנשי מעשה לבדוק התפילין והמזוזות כל שנה בחודש אלול[10]. אבל זה אינו מעיקר הדין. ולפי המבואר לעיל שי"א שע"י פתיחת וסגירת הבתים יכולים להתקלקל עי"ז, אפשר שיש לקיים המנהג בבדיקת זויות התפילין אם הם כהוגן, וכן שחרות הרצועות.

תפילין של מת

יש אומרים שהמנהג שמי שקונה תפילין של אדם שמת ח"ו, נותן לבודקם[11]. ויש שלא חששו לזה.

---

5 כתב באשל אברהם בוטשאטש (סעיף ט) שלכאורה מה שנוהגים להניח תפילין רק בתפילת שחרית, הוא גם כן לפרקים. ומכל מקום נראה שכיון שהטעם הוא משום שהשטיחה והאויר מועילים לתפילין שלא יתעפשו, לכן אין בזה גדר לפרקים, כי אם בהנחה בלא שטיחה לאויר זמן הראוי להתעפש. ובהנחתן בכל יום זמן מועט, אין חשש לבדוק מדינא כלל. [וראיתי להעיר שלכאורה בזמן השו"ע כבר לא הניחו תפילין כל היום, ובכל זאת פסק בשו"ע שאי"צ בדיקה לעולם, אא"כ מניחן רק לפרקים].

6 הליכות שלמה (פרק ד' לו), דעת נוטה (תפילין עמוד תכב).

7 תורת הלוי (עמוד רפה).

8 כתב במשנה ברורה (שם ס"ק כו) בשם החיי אדם דאם הניחם במקום לח צריך לבדקה.

9 שו"ת חתם סופר (יו"ד סימן רפג) וז"ל "ענין הבדיקה כבר ביארו בתוס' (מנחות מג),דלא לענין חסירות ויתירות קאמר, אלא שמא בלו ונתקלקלו התפילין, והוא הדין במזוזה שמא נרקבה או נגנבה כדפירש"י (יומא יא). אך פשוט דבדיקה בפנים בעינן לעיין האותיות אם לא ירקב אות אחת. אבל לא בעי מומחה הבקי בחסירות ויתירות, אלא כל אדם יכול לבדקם, אבל עכ"פ צריך לפותחן ולעיין בכל אות אם לא נרקב כיון שעשוי להתרקב ולבלות באורך הימים. והרמב"ן כתב בפסוק 'שמלתך לא בלתה', שאם יכסה הקורה בבגד ארבעים שנה יתבלה, עי"ש, מכ"ש מזוזה שמזיעת החומה והגשמים שמזלפים שם רגילות היא להתרקב".

10 מטה אפרים (סימן תקפא ס"י).

11 לשכת הסופר (ברודא, כלל יח אות א'). וכתב שם הטעם משום דשכר תפילין היא אריכות ימים, וזה שמת חוששים אולי התפילין גרמו לו שהם אינם כשרים. ומבאר בזה דברי חז"ל (שבת יג.) מעשה בתלמיד אחד ששנה הרבה וקרא הרבה ושימש תלמידי חכמים מהרבה ומת בחצי ימיו, והיתה אשתו נוטלת תפיליו ומחזרתם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ואמרה להם וכו', מפני מה מת בחצי ימיו. וכן כתב בשלחן מלכים (על קיצור שו"ע הלכה למשה אות רצ) דלכן נטלה התפילין להראות שהתפילין כשרות ולא מת בחטא התפילין.

לעילוי נשמת

האה"ח מרת **ברכה פריינד** ע"ה

בת הרה"ח ר' **חיים** ז"ל

נלב"ע י"א סיון

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנה ידידינו החשוב

מוה"ר **משה ארי' פריינד** הי"ו

ס. ראה"ק דקהילתינו הק' לאנדאן יע"א

לעילוי נשמת

האה"ח מרת **רייזל ליכטנשטיין** ע"ה

בת הרה"ח ר' **משה יהודה לייב** ז"ל

נלב"ע ט"ז סיון

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י חתנה ידידינו הרבני הנגיד הנכבד רודצו"ח

מוה"ר שלמה יעקב מערץ הי"ו

אב"י בוויליאמסבורג יע"א

◆ פרק א' ◆

משנה א

הוו מתונים בדין, והעמידו תלמידים הרבה, ועשו סיג לתורה. יתבאר על פי מה שכתב בגמרות טהורות (מזמור פד) לפרש הכתוב משרי אדם עוז לו בך מסילות בלבבם, כי אמרו חז"ל (מועד קטן טז:) הקב"ה גוזר גזירה ונדיק מבטלו. וזהו משרי אדם עוז לו בך, כשיכול לבטל גזירתך, והוא על ידי מסילות בלבבם, פי' על ידי שמזכה את הרבים ומביא מסילות עבודתך בלבבות ישראל עמך, עכ"ל.

וזה יש לרמז במאמר המשנה, הוו מתונים בדי"ן, היינו כשאר רואים הצדיקים שמדת הדין מתוחה על בני ישראל, יבקשו עליהם רחמים להמתיק מדת הדין ולפעול ישועה, וזהו על ידי והעמידו תלמידים הרבה ועשו סיג לתורה, שיעשו מסילות בלבבות ישראל להדריכם לתורה וירחמו שמים, וכשכח זיכוי הרבים יוכלו לבטל הגזירה.

*

והעמידו תלמידים הרבה, ועשו סיג לתורה. י"ל על פי דברי מ"ז זללה"ה בייטב לב (פ' פנחס) לפרש הכתוב יפקוד ה' וגו' איש על העדה אשר יצא לפניהם ואשר יבא לפניהם, על פי המבואר בספרים (אור החמה ויצב דף קנב:) כי מי שמתוקק בלבו ומצייר בעיניו צורת צדיק ורבו המובהק, הוא לעזר ולהושיע להגן עליו להצילו מן החטא. ועובדא ידענא מאשר ספרו לנו אשר היה בימי הה"ק בעל קדושת רבי נפתלי מרופשין זללה"ה בשכר מגדולי תלמידיו שכשעט בע"ו בשוגג להכשל בשיקור חמור רח"ל, ורואה בהקיץ צורת רבו הקדוש ונרתע ושב לתשוביו, ואחר כך נודע הדבר כי זכות רבו רגליו ישמור. וכן מצינו ביוסף (סוטה לו:) שנצל ממטעו על ידי שראה דמות דיוקנו של אביו שלמד מצלו תורה. וזה שאמר יפקוד ה' וגו' איש על העדה אשר יצא לפניהם ואשר יבא לפניהם, כלומר יפילו בעת שיצא, יהיה לפניהם צורתו כמו בעת אשר יצא, עכ"ד.

וזה שאמר והעמידו תלמידים הרבה, להרבין תורה לבני ישראל, ועל ידי זה ועשו סיג לתורה, ירמוז שבעת נסיון יהיה צורת הצדיק סיג לתורה, ויבואו לעזר לתלמידיהם להצילם ממטעם ומכשול.

משנה ה

יוסי בן יועזר איש ירושלים. נראה לפרש בכמה ענפין כוונת התואר מיש ירושלים. וי"ל על פי מה שכתב ג"ז זללה"ה בייטב לב (פ' מסעי) בשם שאמרו חז"ל (גיטין נ.) בטעם שנקרע ארץ ישראל ארץ הצבי (דניאל יא מא), מה לצבי אין עורו ממזיק את בשרו, כך ארץ ישראל פשטה לה וגמדה לה. כי התוס מעיד על זה, כי ארץ ישראל היתה מרובע מאות פרסה על מרובע מאות פרסה, ועתה בעוונותינו הרבים נמוכנה אינה רק מעט מזעיר למרכה ולרחבה, והטעם מבואר במפרשים כי בזמן שעסקו ישראל בתורה שבעל פה ודרשו על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות, והוסיפו גזירות ותקנות גדרים וסייגים לשמירת התורה, התורה נתגדל ומתרחב והולך ומרוכה מארץ מדה, וזכות זה גם ארץ ישראל מתרחב והולך, ובשביל שעזבו תורה שבעל פה, גם הארץ גמדת לה, עכ"ד. (ועי' ב"ח או"ח סי' מז).

ובזה יתבאר המכוון מה שנקרע התנא יוסי בן יועזר איש ירושלים, על שם שהרחיב והגדיל את גבולי העיר ירושלים במילואי תורה ודרשות תורה שבעל פה.

משנה ו

אהוב את המלאכה ושנא את הרבנות. י"ל על פי דברי הרמ"ע מפאנו (עמ"מ מאמר תקו"ד ח"ב פ"ו) בביאור מאמרם (ברכות ח.) גדול הנהנה מיגיע כפו יותר מירא שמים, כי ירא שמים הוא מי שאין יצרו תוקפו, אבל הנהנה מיגיע כפו, היינו שיצרו תוקפו והוא ייגע ועמל לכופו, וגדול הנהנה מיגיע כפו שכופם את יצרו שהוא נשכר מעבודתו, וכן כתיב (יואל ב כ) ואת הצפוני ארחיק מעליכם כי הגדיל לעשות, עכ"ד. ובשמיעה זו ביאר כ"ק מרן דו"ז זללה"ה בהגדת מהר"י ט"ב (בפיסקא הא לחמא עניא) מאמרם ז"ל (מגילה כט.) עתידין בני כנסיות ובתי מדרשות שבבבל שיקבעו בארץ ישראל, כי בעת הגאולה שנהיה תירות מילר הרע ויסיר מאתנו כל הממיעות והעיכובים, יתחוקקו בני ישראל בגעגועים אחר העבודה בימי עניים וגלותם, שגרמו נחת רוח לה' על ידי טירחתם ויגיעתם, ולכן יעשה הקב"ה עמנו

מסך להעמיק לערך ישראל את כל אלו המקומות מאיר עבדו בהם את ה' בגלות בתורה ותפילה ומעשים טובים, ובהם יראיכו בני ישראל רשימת דקדושה מעבודת ימי הגלות, עכ"ל.

והנה כתב ע"ז זללה"ה בקדושת יום טוב (פ' ויקהל) ברמז הענין דקי"ל (רמ"א סימן תקי"ח ס"ב ס"ה תלה) דהמנהג מתפשט למלאכה, דכאשר נשוב ונתקרב אז נרגיש בכל מהלוכותיו כי כל דבר מצוי טרחה גדולה הוא לאדם, כגון להיות נעור כל הלילה ללמוד תורה הקדושה, או תפילו לומר שיר פסוקי מהלים או ליל תפילו דרך קצר בשביל שיוה מצוי, ומתם בעניני עולם הזה קרוב הדבר מאד לעשותו ויהא נעור כמה לילות בשביל פרנסתו ולא יעף ולא יגע ואין עליו לטירחא, והענין כי מה שלא נותה התורה, אינו שום מלאכה ועשיה, אבל בדבר מצוה, המצוה מתפשט למלאכה וטירחא ועבודה רבה, שצריך ללחוש עם יגרו שיהא ביכולתו לעשותה, עכ"ל.

ובכן יש לומר כי התענ בע לחזק את האדם שלא ירך לבבו בקרבו על מה שצריך לטרוח ולהתייגע בעבודת הש"ת, וזה אמר שהוא את המלאכה, היינו מלאכת עבד לקונו שהוא ביגיעה עצומה, ושע את הרצונות, שלא יתקנע כמי שהוא חסיר מטבעו, שהרי כתב משרתי עליון מלאכים שרפים חיות ואופני הקודש הם משוללים מגשם, ומה יתרון בפעולת האדם אם אין לו שום נטיה לרע, ועיקר מציאות בעבודת האדם והשכר שיגיע לו הוא דוקא על מה שצריך ללחוש עם יגרו, שזה גורם נתת רוח גדול להש"ת, ובגוף זמן המקווה ונהיה מירות מן היצר הרע, עוד נשתוקק לטירחה זו ומלאכת הקודש של קיום המצות.

משנה יב

הוי מתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה. יובאר על פי מה שכתב ע"ז זללה"ה בייטב לב (פ' קדושים) לפרש סמיכות הפסוקים, לא תשנא את אחיך בלבבך, הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא, כי כתב הציוה לעתים (דברים תד) על מאמרם ז"ל (ברכות ו:) כל אדם שיש בו ירא שמים דבריו נשמעים, כלומר שאפילו אינו פוצה פה להוכיח, כיון שמתנהג בירא שמים, דבריו ממילא נשמעים מאליהם ועושים רושם בלב זולתו להתדמות אליו בכל דרכיו הישרים, עכ"ל. וידוע (ילקוט מהלים רמז תריד) כי אין אדם לומד אלא ממי שלבו חפץ בו ואוהבו, ואם כן כדי שילמדו ממנו אחרים צריך שהם יאהבוהו, וזה שאמר לא תשנא את אחיך בלבבך, וממילא גם הוא יאהב אותך, כדכתיב (משלי כז יט) כמים הפנים לפנים

כן לב האדם לאדם. וכיון שהוא יאהבנך, אם כן כאשר הוכח תוכיח אותו בינך לבינו, ולא תשא עליו חטא, כלומר לך תצטרך ליצר עליו חטא להזכיר נפשו, עכ"ל.

והנה להבן הכהן בהיותו אוהב שלום ורודף שלום היה אוהב על הבריות, ולכן היה בבחינה זו שהיה מעורר את בני ישראל בזה אומר ואין דבריס, וכמו שהעיד עליו הכתוב (מלאכי ב ו) תורת אמת היתה בפיהו ועולה לא נמצא בשפתיו בשלום ובמישור הלך אתי ורבים השיב מעון, ואהרן הכהן קדישא כיון שהיה בהתנה ובאהבה עם כל ישראל, היה יכול להשיב רבים מעון אף בזמן אשר עולה לא נמצא בשפתיו, כי לא היה צריך להוכיח את בני ישראל בדברים, אלא רבים השיב מעון בלי מוצא שפתים.

וזה שאמר (במדבר ו ג) בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות, פי' כי בעת שיעלה את הנרות אלו להיותן נפשו רוחו ונשמתו כפי מדריגתו, שזה נקרא נר ע"ש הכתוב (משלי כ כז) נר ה' נשמת אדם, אז יעורר שגם אל מול פני המנורה, כלומר העומדים לפניו וכנגדו, יאירו שבעת הנרות, שגם הם יתעלו ויאירו נשמתם, כי כאשר יעלה נשמתו ויעבוד עבודתו, יעלה גם את כל העומדים מסביב בלי אומר ובלי דברים שיתאמצו לעשות כמעשהו.

ולזה אמר הוי מתלמידיו של אהרן, ר"ל בעבודת אהרן הכהן שהיה מעורר לבבות ישראל לתשובה אף בלא אמירה תוכחה בפה, והוא כאשר תהיה אוהב שלום ורודף שלום, אף כאשר הפנים לפנים יאהבונך גם כן, וממילא לך תצטרך להתקוטט עמהם בתוכחת מגולה, אלא תתנהג עמהם בלאהבה ואחוה להיות אוהב את הבריות ועם כל זה תקרבן לתורה, על ידי שילמדו ממך מהתנהגותך לעשות היטב והטוב.

משנה טו

עשה תורתך קבע. י"ל המכוון על מה לשיטת גמ' סנהדרין (דף צט.) רבי יהושע בן קרחה אומר, כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה, דומה לאדם שזורע ואינו קוצר, רבי יהושע אומר כל הלומד תורה ומשכחה דומה לאשה שילדת וקוברת, ע"כ בגמרא.

וזה יתפרש אומרו עשה תורתך קבע, שיעשה פעולת שיקבע התורה בלבו, והיינו שיחזור על לימודו תמיד, כדי שלא ישכח דבר אחד ממשנתו.

*

עשה תורתך קבע אמור מעט. יתבאר על פי מה שפירש בספר תפלי תבות (בפעל שבט מיהודה ז"ל) מאמר המשנה (להלן

פ"ב מ"ח) גור סוד שמינו מאבד טפה, היינו מי הוא גור סוד שלא לספוג דבר ממשנתו, מי שמינו מאבד טפה, שמומר עליו בקדושת היסוד, עכ"ד. ובמימיה זו פירשו הצדיקים מאמרם ז"ל (שבועות כ:) כל שיש בו משמיר"ה יש בו זכיר"ה, דהיינו מי שהוא שומר הברית הוא זוכר דברי תורה.

ובזה יש לפרש מאמר המשנה להלן (פ"ג מ"ט) כל שירבו מעלו קודמת לחכמתו מחכמתו מתקיימת, היינו שם ירבו מעלו קודמת לחכמתו, שהוא מזה מהרהור עבירה, מחכמתו מתקיימת בקרבו ואינו שוכח כלום מתלמודו.

והנה מבואר ברמזים מכתב (שער הקדושה פי"ל) ברית הלשון מכוון כנגד ברית המעור, ופגם בברית הלשון גורם פגם בברית המעור ח"ו, עי"ש. ובזה יתפרש שומרו עשה תורתך קבע, היינו לעשות פעולות לקבוע בדברי התורה בלבו בלשון, והעלה זה שמור מעט, כי ברוב דברים לא יחדל פשע, ובפגם הלשון יבא תלילה לפגם הברית רח"ל ויפכח ליאמרו, אבל שם ימעט בדיבורו, ישמור את נפשו בקדושה ויזכור את התורה שלומד.

משנה טז

עשה לך רב והסתלק מן הספק. י"ל על פי דברי התפארת שלמה (לפשעה בחצ) על הגמרא (ברכות סג:) משלי לכמיב (ירמיה ג לו) תרב על הבדים ונואלו, תרב על שונאיהם של תלמידי חכמים שיושבים בד בבד ועוסקים בתורה, לפיכך במקום בדי אלילו (רבה פרק יח) כל תלמיד חכם שיושב וקורע ושונה ועוסק בתורה, הקב"ה יושב כנגדו וקורע ושונה עמו. וזהו תרב על הבדים על שונאיהם של תלמידי חכמים העוסקים בתורה בד בבד, דהיינו שלומדים שלא לשמה, ועל ידי כן הם לומדים לבדם ואין הקב"ה יושב ושונה עמו, עכ"ד.

ועובדא הוה אצל ר"ז הישמע משה זלה"ה (סוטה כדברי יואל פ' משפ עמוד קכד) שפעם אחת שמע תלמידו הרה"ק מליסקא זלה"ה את קולו של הישמע משה לומד בחדרו וגם קול זולתו לומד עמו, וכשאר נכנס הרה"ק מליסקא לא רצה שום אדם זולת הישמע משה, ותמה על זה, אמר לו הישמע משה וכי אינך יודע מאמרם כל תלמיד חכם שיושב וקורע ושונה, כביכול הקב"ה יושב כנגדו וקורע ושונה עמו.

והנה מי שזוכה ללמוד בחופן כזה אשר כביכול הקב"ה יושב כנגדו וקורע ושונה עמו, אין שום לב ספק במורתו, ועל דרך שאמרו (גיטין ו:) ומי איכא ספיקא קמי שמיא, וזוכה להשיג הכל לשמיטת של תורה. ועל מעלה קדושה זו כתב ז"ל זלה"ה בישמע משה (אבקת רוכל לקוטים) קבלתי מהה"ק רבי ר' מיכיאל שיחי' [הוא הרבי מלובלין זלה"ה] כי תורתו של המגיד ר' מיכלי [מזלאטשוב] לא היה בו שום ספק, כמו למיתע (זוהר שלח קסז.) בגן עדן לית ביה ספיקא, עכלה"ק.

ולזה יאמר עשה לך ר"ת, רומז על הקב"ה, למיהו רב ושליט עיקרא ושרשא דכל עלמין (זוה"ק בראשית דף יג:), והיינו שילמוד תורה לשמה בקדושה כדי שיזכה שיהיה הקב"ה יושב ושונה כנגדו, ואז הסתלק מן הספק, שלא יהיה שום ספק במורתו ויכון למיתבה של תורה.

משנה יז

כל ימי גדלתי בין החכמים ולא מצאתי לגוף טוב משתיקה. י"ל על פי מאמר הרה"ק המגיד מקאזניץ זלה"ה לפרש הפסוק (במדבר טו כו) ונסלח לכל עדת בני ישראל ולגר הגר בתוכם כי לכל העם בשגגה, כי אמרו בגמרא (בבא מציעא נג:) הגד לעמי פשעם, אלו תלמידי חכמים ששגגות נעשות להם כזדונות, ולבית יעקב חטאתם, אלו עמי הארץ שזדונות נעשות להם כשגגות, והנה קי"ל (יו"ד סימן רמ"ג ס"ז) לגיכא דין תלמיד חכם בזמן הזה לענין קנס ליטרא דלהבצא להמצוה תלמיד חכם, וזה שאמר ונסלח לכ"ל עדת בני ישראל, אפילו לתלמידי חכמים, כי לכל העם בשגגה, שלכולן נחשב רק כשוגג, לגיכא דין תלמיד חכם האידנא, עכ"ד.

וכתב על זה ע"ז זלה"ה בייטב לב (פ' משפטים) שזהו דוקא אם הוא שפל בעיניו ומחזיק עצמו לעם הארץ, אז דינו שוה למעלה כאילו הוא עם הארץ וחזון נחשב לו לשוגג, אבל מי שמתגאה בתורתו ומחזיק עצמו לתלמיד חכם, אז בחזה שחשב מודד מודדין לו (סוטה ח:), וגם למעלה דינו שוה לתלמיד חכם ונחשב השוגג כזדון, עכ"ד.

ובזה יש לפרש המשנה להלן (פ"ג מ"ד) המהלך בדרך ושונה ואינו שונה הרי זה מתמיה בנפשו, לפיכך בגמרא (סוטה ה.) כל אדם שיש בו גסות הרוח אמר הקב"ה אין אני והוא יכולין לדור בעולם, עי"ש. וזהו המהלך בדרך, היינו שהוא לומד תורה הנקרא דרך (קידושין ג:), יחידי, בלא השגחת הכלל, ממתמ שהוא מתנהג בגאות, הרי זה מתמיה בנפשו, שדינו שוה כדין תלמיד חכם לחשוב לו השגגות לזדונות.

ובזה יתפרש שומרו כל ימי גדלתי בין החכמים, ולכן בכדי שלא יהיה נדון כדין תלמיד חכם שהשגגות יחשבו לו זדונות, לא מצאתי לגוף טוב משתיקה, ופי' הכרטנורא שומע מרפתו ואינו משיב. והיינו שאני מתנהג בענוה, שזה טוב לגוף שלא אצטרך לסבול עוגשים קשים על הזדונות, שלא יחשבו כשגגות כדין עמי הארץ ואתכפר בתשובה.

• תשוח"ח לנכדו הרב משולם שרגא כ"ץ שליט"א בן הרב הגאון אב"ד ריסקעווע שליט"א אשר הי' בעזרתינו בעריכת המאמר •

וַיֹּאמֶר כַּאֲשֶׁ"ר רָאָם מַחֲנֵה אֱלֹקִים...

קריא"ה של חיבה

מרן רביה"ק זי"ע מספר עובדא נפלאה מהרה"ק מצאנז זי"ע לאחר הקריאה

כאמור, כיבד מרן רביה"ק זי"ע את הגה"צ מריסקעווע זצ"ל ביום שב"ק פרשת ויצא בעליית "אחרון"[1], המסתיימת בפסוק (בראשית לב, ב–ג) "**ויעקב הלך לדרכו וגו' ויקרא שם המקום ההוא מחניים**" – כידוע דרכו בקודש של מרן רביה"ק זי"ע שהיה מסיים את הקריאה בקול ובמתיקות בפסוק מיוחד שהי' מכוון לטובת העולה – [2] ובסיום הקריאה

---

1 כפי הוראתו בקודש בתשובתו אליו – שעליית "אחרון" עדיף מעליית "ראשון", והארכנו בזה במאמר הקודם.

2 ידוע בקרב אנ"ש - ובפרט חברי אהבת קדומים - שעוד זכו להסתופף בצל הקודש של מרן רביה"ק זי"ע, את עבודתו הגדולה שהיה לו למרן רביה"ק זי"ע בסיום הקריאה (אויסלאז"ן) להעולים לתורה, ובהרבה הזדמנויות ראו בזה ענינים נפלאים, - עיי' בספר הנפלא **שבת ביים רבי'ן** (פרק י"ב, עמודים ר"צ - ש"י) שקיבץ וליקט הרבה עובדות וסיפורים בענין זה, ונעתיק משם כמה מהם כדלהלן:

איינמאל האט א איד פארלוירן זיין פרנסה, יענע וואך איז געגאנגען פר' ויצא, און ער האט פונקט געמאכט א שמחה, און שבת האט ער עולה געווען אין ביהמ"ד. פאר ער האט עולה געווען האט ער זיך צוגעבויגן צום רביין בעל דברי יואל זי"ע און ער האט זיך מזכיר געווען. און דער רבי האט ביי אים אויסגעלאזט מיטן פסוק "**ויפרץ האיש מאד מאד**". יענע וואך האט ער געטראפן א פיינע פרנסה וואו ער האט ב"ה מצליח געווען.

אזוי אויך א איד וואס האט געהאט גרויסע צרות אין זיין געשעפט, עס האט זיך אריינגעכאפט ווערים אין זיין סחורה, איז ער געקומען צו פארן צום רביין זי"ע בעל דברי יואל אויף שבת שירה, און ער האט מזכיר געווען פארן רביין. דער רבי האט געהייסן פארן גבאי ר' יוסף אשכנזי ע"ה, אז מ'זאל אים געבן א עלי' שב"ק. וכך הוה, און ער האט עולה געווען פרשת המן, און דער רבי האט ביי אים אויסגעלאזט דעם פסוק "**ורמה לא היתה בו**"... ווען ער האט געענדיגט זאגן די צווייטע ברכה רופט זיך דער רבי אן "**דו קענסט דאס נוצן**"... וכך הוה, ער איז אהיימגעפארן און פון דעמאלטס אן האט ער מער קיינמאל נישט געהאט קיין פראבלעמען.

עס האט פארציילט הרה"ג ר' **ישראל דוד נייוואנער** ז"ל, אז ער האט עולה געווען לתורה א שבת נאך די בר מצוה אין די שטאט סאטמאר ביים רביין בעל דברי יואל זי"ע. ער האט עולה געווען די עלי' פון שביעי. ס'איז געווען פי יתרו, מ'האט אנגעהויבן נאך די עשרת הדברות און דער רבי האט ביי רבי ישראל דוד'ן אויסגעלאזט פינף פסוקים נאך חמישי מיט די ווערטער "**כאשר שמעת אתה ויחי**".

בשעת מעשה האט מען געזען ביים רביין א מוראדיגע זאך וואס עס האט נאך קיינמאל בעפאר נישט פאסירט. דער רבי האט אויפגעהויבן זיינע צוויי הייליגע הענט און מיט א מוראדיגן קול האט ער ווי געבענטשט די אלע אידן וואס זיינען ארום אים געשטאנען אויף די בימה - "**כאשר שמעת אתה, ויחי**"! אזעלכע ווערטער וואס דאס האט בשעתו געהאט גאר א גרויסן באדייט אין יענע צייטן איז שוין גאנץ אייראפע געווען כמדורת אש, אויך פאר די אונגארישע אידן האט די ערד שוין אנגעהויבן צו ברענען אונטער די פיס ר"ל. דער גאנצער עולם האט געשפירט אז דא האט דער רבי ג'פועל'ט א ישועה.

אויף די בימה זיינען דאן געשטאנען ר' ישראל דוד מיט זיין פאטער הרה"ח ר' מנשה ז"ל פון ארשיווע, וועלכער האט דארט געזאגט דעם 'ברוך שפטרני,' הרה"ח ר' **יוסף אשכנזי** ז"ל. זיי פאטער דער משב"ק הרה"ח ר' **פייוויש אשכנזי** הי"ד - וועלכער פלעגט אלעמאל שטיין אויפן באלעמער ביים ליינען - איז פונקט נישט דארט געווען דעמאלטס. שפעטער ווען ער האט געהערט וואס דא איז פארגעקומען איז ער בלייך געווארן און ער האט פארשטאנען אז ער האט דא פארפאסט א מוראדיגע געלעגנהייט.

פנה אל הגה"צ מריסקעווע זצ"ל וסיפר: "פעם אחת נסעו חברייא של חסידים לצאנז על שב"ק פרשת משפטים, – להסתופף בצל הרה"ק בעל **הדברי חיים** זיע"א, ונשאר גם הבעל עגלה לשבות את שבתו בצל הקודש, ביום השבת כיבדו הרה"ק מצאנז זי"ע בעליה לתורה, וקרא לפניו את הפסוק "**ומכה איש**" וגו' (שמות כא, יב), **אחרי** שחזרו לביתם, הגיעה אשת הבעל עגלה לספר בפליאה שמני אז שחזר בעלה מצאנז הפסיק להכותה, – דבר שהיה רגיל בו עד אז, וחקרה מה היה מעשהו שם, שכל כך נשתנה מהותו ושוב אינו מרים את ידיו עליה כלל. כשהתבוננו החסידים הבינו שמאז שקרא לפניו הרה"ק מצאנז זיע"א את הפרשה של "**ומכה איש**" וגו', נשתנה מהותו והפסיק להכותה, ויהי לפלא".

כי מלאכיו יצוה לך לשמרך - ברכת הקודש להגה"צ מריסקעווע זצ"ל

הפטיר מרן רביה"ק זיע"א להגה"צ מריסקעווע זצ"ל: "**חזינן מזה, שיש קשר בין הפרשה שקוראים להאיש העולה, והיות וכבוד תורתו בא לחוץ לארץ וחוזר עתה לארץ ישראל, מה מאוד תואם לו הפסוק שפיימנו בעלייתו דמר – "ויקרא שם המקום ההוא מחניים" (בראשית לב, ג) – לפי פירוש רש"י "מחניים שתי מחנות של חוצה לארץ שבאו עמו**

וכך הוה, עס האט זיך אזוי אויסגעשטעלט אז די אלע אידן וואס זענען געשטאנען אויף די בימה בשעת וועט דער רבי האט געזאגט אט די הייליגע ווערטער האבן איבערגעלעבט די מלחמה און זוכה געווען צוריק אויפצושטעלן א דור ישרים יבורך. אויך ר' ישראל דוד וואס האט פארלוירן ביי די קריג זיין מאמע מיט ניין געשוויסטער הי"ד איז ער אליינס לעבן געבליבן פון די משפחה מיט זיין פאטער ע"ה, ובראשם דער רבי ז"ל אליינ"ס.

כן ראוי להזכיר העובדא הידוע שאירע בעת שהותו של רביז"ל בעיר לאנדאן בפ' ראה שנת תשי"ד, וסיים אז להרבני הנגיד ר' **געציל בערגער** ז"ל הפסוק "**ומשלת בגוים רבים ובך לא ימשלו**", ואז יצא זכאי במשפט גדול וקשה בנכסיו, ועי"ז נתעשר בעשירותו המופלגת ופיזר נתן אלפי אלפים למוסדות רביז"ל די בכל אתר ואתר, [עי' סיפור הדברים באריכות בס' שיח זקנים (ח"ה עמוד פ"ה)].

*

ואף גם בשנים שלאחמ"כ כשרבינו ז"ל לא היה קורא בעצמו בתורה, אף הוא היה מתכוון כנגד המברכים לסיים להם בדבר טוב בקריאת התורה. ולחיבת הקודש נעתיק מתוך **שיחת קודש של כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א** מה שסיפר בשב"ק פרשת תולדות "שבת אהבת קדומים" שנת תשע"ז לפ"ק:

רבינו: די מעשה דארף ר' יצחק עהרנפעלד געדענקען, וועז איך בין געווען א אינגערמאן, ס'איז געווען פרשת תרומה, שבת שקלים (בשנת תשל"ד), און ס'איז געווען די יארצייט פונעם זיידן ז"ל דער קדושת יום טוב, בין איך געגאנגען דאוונענען צום פעטער ז"ל אין ביהמ"ד. ביים ליינען האט ער געזאגט (להגבאים) אויף מיר, אז איך בין דא, אן אייניקל פונעם טאטן ז"ל, מ'דארף מיר געבן אן עליה (רבינו עלה אז מפטיר כמנהגו בכל ארבע פרשיות), האט מען מיר געגעבן אן עליה. ר' אברהם ווערצבערגער האט געליינט, און ער האט אויסגעלאזט 'לשאת את השולחן'...

הרה"ח ר' יצחק עהרנפעלד הי"ו: וועז דער רבי ז"ל איז אריינגעקומען אין ביהמ"ד שבת אינדערפרי צום דאוונענען, האט ער תיכף באמערקט מרן רבינו שליט"א, וואס איז געשטאנען נעבן די טיר פון רבינ"ס שטובל דורך ווי ער איז אריינגעקומען אין ביהמ"ד, ווי נאר דער רבי האט אים געזעהן, האט זיך דער רבי אויסגעדרייט צו הרה"ח ר' יוסף אשכנזי ז"ל משב"ק און האט אים געזאגט "שישי וועסטו געבן פאר רבי אהרן", פארץ לייענען האט דער רבי אביערגעפערעגט ר' יוסף זיכער צו מאכן אז דער רבי זאל עולה זיין "שישי", אזוי ווי עס איז געווען אסאך הוספות, איז אויסגעקומען אז די עלי' פון שישי איז געווען דריי פסוקים פאר שלישי, מיטן אויסלאז "**לבתים לבדים לשאת את השלחן**". וועז דער בעל קורא [באותן השנים לא ה'י עוד רבינו ז"ל בעצמו הבעל קורא, אלא הרה"ח ר' אברהם ווערצבערגער ז"ל שו"ב ממקורבי רבינו ז"ל] האט געענדיגט די ווערטער "**לשאת את השלחן**", האט דער רבי ז"ל געגעבן א שלעפ דעם טלית פון בעל קורא און געגעבן אזא בליץ מיט די אויגן און זיך אנגערופן "**פירן טיש**".

וכן כשרבינו שליט"א הלך לבקר את **האדמו"ר מקרעטשניף ירושלים** שליט"א ביום ה' פרשת וישלח תשע"א לפ"ק סיפר האדמו"ר מקרעטשעניף עובדא זו שהוא היה נוכח שם בשעת מעשה, וז"ל: כ'קען דערציילן עפעס א זאך וואס איך מיין אז עס וועט זיין א חשיבות, כ'בין געשטאנען ביים ליינען אונטערן סאטמאר רב ז"ל, און מ'האט געגעבן א עליה (לרבינו שליט"א), און ר' אברהמ'לע ווערצבערגער האט געליינט, און האט אויסגעלאזט מיט די ווערטער '**לשאת את השולחן**', און דער רבי ז"ל האט זיך געגעבן א רוף אן '**פירן טיש!**'. דאס איז געווען א סימן אויף סמיכה, כ'בין געשטאנען אונטער אים און כ'האב עס געהערט פון אים.

עד כאן, ושל ארץ ישראל שבאו לקראתו", ויהא רעוא שמלאכי שמירה אכן ילוותו, והשי"ת ישמור בואו וצאתו לחיים ולשלום..."[3].

אחרי התפילה – כשחזר הגה"צ מריסקעווע זצ"ל לביתו, נענה לבנו הרה"ח ר' יוסף ז"ל בקורת רוח: **"דער רבי האט געזאגט אז ס'איז געווען א גוטער אויסלאז"...**

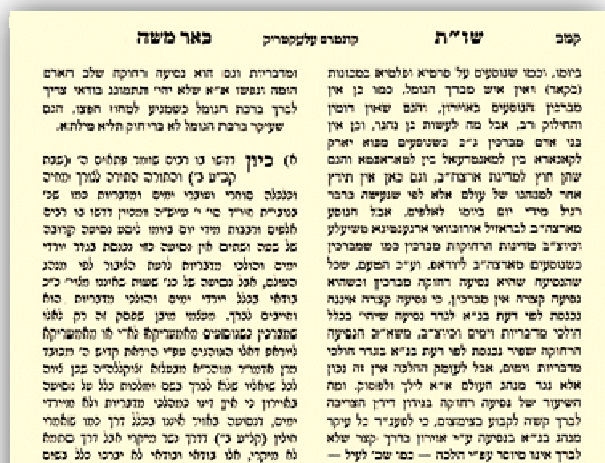
בשפתי צדיקים תתבר"ך

הגה"צ מריסקעווע זצ"ל מברך ברכת הגומל בשב"ק בנוכחות מרן רביה"ק זי"ע

עוד יסופר, שבאותו שבת אחרי שעלה הגה"צ מריסקעווע זצ"ל לתורה – בירך ברכת הגומל[4], מרן רביה"ק זיע"א – ביודעו שכבר הגיע באמצע השבוע[5] – תמה מדוע התאחר מלברך עד שבת, ושאלו: **"ריסקעווער רב איר זענט דאך שוין דא געווען דאנערשטאג, דאן פארוואס האט איר געווארט ביז שבת מיטן גומל בענטשן"?**[6].

איך האב געוואלט דער רבי זאל ענטפערן אויף מיין ברכה...

נענה הגה"צ מריסקעווע זצ"ל במתק לשונו: **"אין חבי נמי, אבער איך האב געוואלט דער רבי זאל ענטפערן אויף מיין ברכה: "מי שגמלך כל טוב הוא יגמלך כל טוב סלה..."** ודפח"ח[7].

קמב שו"ת קהתורת עלקסנדריק באר משה

ביומו, וכמו שנוסעים על פרשיא ופלגאש בסבוטות (סקאוו) ואין איש מברך הגומל, כמו כן אין מברכין הנוסעים באויריון, מהם שאוירן דומין והחילוק רב, אבל מה לעשות בן נהגו, וכן אין בני אדם מברכין נ"מ כשנוסעים ממוא יאראק לקאהירא בין למאנדקאל בין למאנפאטא ותמם שתן חוץ למדינת אלכסנדריא, וגם כאן אין תדיר אחר למנהגו של עולם אלא לפי שנוסעת ברכב רגיל מידי יום ביומו לאלפים. אבל תושבי מארצות הברית שנוסעין ברכבת כמו שמברכין כשנוסעים מארצ"ב לירושא. ועי"ב השפש, שכל שהנסיעה שהיא נסיעה רחוקה מברכין ובשהיא נסיעה קצרה אין מברכין, כי נסיעה קצרה איננה נכנסת לשי דעת בני"א לברך נסיעה שיהיי בכלל הילוך פרטיות יומים וכיוצ"ב, משא"כ הנסיעה הרחוקה שפיר נכנסת לשי דעת בני"א בגדר הילוך פרטיות יומים, אבל לעומתן הילוכה איין זה נכון אלא נגד מנהג העולם אי"א ליקך ולשנות, ומה השיעור של נסיעה רחוקה בגדרן דרך הצריכה לברך קשה לקבוע בצמצום, כי לפענ"ד כל עיקר מנהג בני"א בנסיעה ע"י אויריון בדרך קצר שלא לברך איגו מחוסר ע"י הלכה — כמי שכי לעיל — ולא עפ"י בעל הוראה הוקבע, אלא מרגישא דנפשי' וחיוי הרי נותן שעל כל נסיעה באויריון יברכו אלא בין דנהגו נהגו — כן בנסיעה קצרה — והוי דלא לחוסיף עלי', ונקי"ם כל נסיעה המנשמת כני שעות כנדאי ובנדאי יברכו ואין שפק בדבר. אבל בנדאי מנוא יארק למאן שראבנציקא מחויבים לברך הגומל שהיא נסיעה רחוקה הגם שהיא בתוך המדינה היינו בתוך ארצ"ב. ושעמי נישמוקי עמיי. דבנסיעה של ג' שעות בהסשכה אחת אי"א שהאויריון לא יהיי עם דרך יומים או דרך פרברויות ובפשטות שנהם עכר כנלפקנ"ר, הגם עפ"י הלכה אין זה קובע, כי נסיעה באויריון היינ כנסיעה בספינה על הים, ודאתי חיי דכאמת כל נסיעה ונסיעה רחוקה או קרובה כל שהאויריון עם דרך יומים ושרביות וכ"ש בשפש שיכוכר על שנהגו בפשטות צריך לברך ברכת הגומל. אלא מדנעשה מעשים בכל יום ליסע נסיעות קרובות לאלפים ועוד יותר אפילו למעלה מיומים ומרביות ואין מהרבין אי"א לשנות מנהג העולם, ונקבע יפוד ושקוד למנהג העולם קיין בספר לדוד אמת להחסידי"א מי כיב את מ'). אבל נסיעה שאי"א שלא יהיי למעלה מיומים

סימן סט

ועובדא למשל בשפש לחיל ביתי הקץ אשבע שבת קודש נאור שנוך מרי"ם שנים, שיהיי לכל קהגם כי מנוגד מרץ לחדריך מפלטשתר ואחיות אלא כי אם לא חיל, מחאיתם שם שהיכיי נסיעתי ושהיכני שפות מרוחקות שם הדפרינ זצ"ל בעצמו שאיים ושלחה שם שפשה זו על שלאני הקודש, שם לברך ברכת הגומל על הבסיעה כאויריון, וכיי **שפשה נסיעה שם שנך נרחק כאומל על נסיעה** כאויריון, ואתי כי שלין שפך חלוי שעל כל נסיעה שם יכוכר שם הבורא ומלכך מהאיים שלברך ברכת הגומל.

ומדברויות וגם זהא נסיעה ארוכה שלכ האדם הזמה ונשמו אי"א שלא יהיי מתמנגג בזדאי צריך לברך ברכת הגומל כשמגיע לשהיו השפו, הגם שעיקר ברכת הגומל לא בדי תוק תלא שילתא.

ז) **כיון** דהכי נו רכים שאשר פתלוים כי (קפצת (קב"ש כ') והכתוב מתרוב לעזר שמים ומנגלה שהתי ושתני יומים והקדרות כתו שבי בעיבית שהיד בי י' מיעדים והכוונן דהכו כי לכים לחלפים והכבות מידי יום ביומו לשפש שפשב קפוכב מל בשב ושמים לין שפשב כפי נעשפת בגדר יחידי יומים והולכי מדברות נרשה לגיבור לפי תכבד כשנוס, לפנ שפשב על כני שעות שלחיבו מלחי כיב ברחלי בפגל יחידי יומים והולכי מדברות הוא והיבים לגרך. ממלמי מיכן שפפק זה רק שלני מהנדרן שבשהשים מלהשגדקת שלחי לו מלהשגדקת לוחלפק דהלי האוכנים שפני כיהלפת קדים כי מבוגד מדן מהשגדר שוכבית מבפלת שיקבלים בכן לוחם לכל שהלני שנת לגרך בשם ושלכות כלל של נשפשב בגיירון כי לדן ויש פמבלני מדברויות וגלו מיירדי יומים, ונשפשב כלוחר ליהו נכגל דרך קפו שלפתרי חלון (קלים כ') דדרך נבר מיקרי לגל דרך שהשת מיקרי, אלו גדולי ומדלי לו יהיהו כלל בשם לוחפן בשם ושלכות דן ברוך שהשם שלך השלום ועי לו טוב ויחר ביכרכו ברוך דמשת מלגת השלמת, וכדאת הפוסקים וכ"ל דבכהיב ליפל בשום לא חשת, וגם לפוסקים כהלקים וכ"ל בשם בכהיב לוחפן בשום לא חשת, כלו כי כיש לפרש בשפן שכהיב שם כני הגיהי דבל"ל הכלכה הים לברך ברכת הגומל, ושפך דבכהיב ליפל בשום לא חשת, יהיהים כיש לכפלך יב לשהון ביחבי שיהיבי ברך ליהנות מלכת השמת.

כאר משה

הגה"צ מריסקעווע זצ"ל מברך ברכת הגומל בשב"ק בנוכחות מרן רביה"ק זי"ע

עוד יסופר, שבאותו שבת אחרי שעלה הגה"צ מריסקעווע זצ"ל לתורה – בירך ברכת הגומל[4], מרן רביה"ק זיע"א – ביודעו שכבר הגיע באמצע השבוע[5] – תמה מדוע התאחר מלברך עד שבת, ושאלו: **"ריסקעווער רב איר זענט דאך שוין דא געווען דאנערשטאג, דאן פארוואס האט איר געווארט ביז שבת מיטן גומל בענטשן"?**[6].

איך האב געוואלט דער רבי זאל ענטפערן אויף מיין ברכה...

נענה הגה"צ מריסקעווע זצ"ל במתק לשונו: **"אין חבי נמי, אבער איך האב געוואלט דער רבי זאל ענטפערן אויף מיין ברכה: "מי שגמלך כל טוב הוא יגמלך כל טוב סלה..."** ודפח"ח[7].

---

3 ספר **אביר הרועים** (עמוד מ"ה).

4 דעת מרן רביה"ק זי"ע היתה דצריך לברך ברכת הגומל אף אחרי נסיעה בספינת האויר (עראפלא"ן), כמו שמובא בספר **עדות ביוסף** (אות ע"ח): "כשנסע [מרן רביה"ק] לארץ ישראל, באמצע הדרך היה הדיבור בענין הגומל וכו', ואז שאל אחד את רבינו - האם צריכין לברך ברכת הגומל כשנוסעים ע"י הפלאג-צייג (עראפלא"ן) כי מסתפקים בזה, והשיב לו רבינו: **"מאי נפקא מינה אם נוסעים בספינה או בפלאג-צייג, הלא הוא עובר את הים וזה מהד' דברים שצריכין להודות"**.

וכן הביא בשו"ת **מנחת יצחק** (ח"ב סי' מ"ז) בשמו, וז"ל: "כגון כעת שנוסעים באוירון ממדינה למדינה, ועוברים דרך ימים ומדברות וכו', יל"ע אם לברך, **וכמדומה לי שמנהג העולם לברך** וכו', **ונאמר לי בשם מרן הגה"ק מסטאמאר שליט"א שציווה לברך**". וכ"כ בשות **באר משה** (ח"ז קו"ע סי' ס"ט) ששמע להגאון מדעברעצין זצ"ל מפי מרן רביה"ק זי"ע בעצמו דיש לברך על נסיעה בערעפלא"ן עי"ש.

5 הגה"צ מריסקעווע זצ"ל הגיע לארה"ב לרגל שמחת נישואי נכדו, שהתקיימה ביום **שלישי** פרשת ויצא (תשכ"ז).

6 עי' בשו"ע בדיני ברכת הגומל (או"ח סימן ר"י"ט ס"י"): **"ונכון שלא לאחר שלשה ימים"**.

7 ספר **הבדלת מרא"ש** להרב הגאון **אב"ד ריסקעווע** שליט"א (ח"א, עמוד שצ"ה) בשם אביו הגאון הצדיק **אב"ד דקהילתנו בב"ב** בעל ראש אליהו זצ"ל, ששמעו מפי הרה"ח **ר' יחזקאל ווערצבערגער** ע"ה (שמש) שנכח שם באותו מעמד.

בשולי המאמר:

גדו"ל העונ"ה

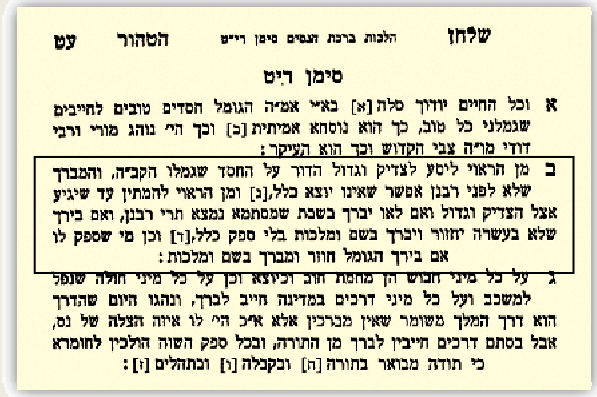
בענין אי מותר לאחר ברכת "הגומל" כדי שיברכוהו בפני אדם גדול וקדוש

במאמר זה הובא מעשה רב מהגה"צ מריסקעווע זצ"ל – בנוכחות מרן רביה"ק זי"ע – שאיחר את ברכת הגומל יותר מג' ימים כדי שיענה מרן רביה"ק זי"ע על ברכתו, ושיחת חולין של ת"ח צריכה לימוד, וניתן ללמוד מכאן הלכתא רברבתא, וכדלהלן:

איתא בשו"ע בדיני ברכת הגומל (או"ח סימן ריי"ט, סעיף ג'): "**צריך לברך ברכה זו בפני עשרה ותרי מינייהו רבנן, דכתיב וירוממוהו בקהל ובמושב זקנים יהללוהו**", ע"כ. (ואין זקן אלא מי שקנה חכמה. מחצית השקל, ומשנ"ב סק"ו), עוד כתוב שם (ס"ו) "**ונכון שלא לאחרו ג' ימים**".

והנה, יש לדון באופן שיעברו ג' ימים [או יותר] עד שיוכל לברך בפני תרי רבנן, האם יאחרנו כדי לברכו בפני תרי רבנן, או בכה"ג יברך בלא תרי רבנן כדי שלא לאחרו ג' ימים.

ולכאורה יש ללמוד מעובדא דידן דנכון להמתין ולאחרו כדי לברכו בפני תרי רבנן, – וכפי שעשה הגה"צ מריסקעווע זצ"ל בנוכחות מרן רביה"ק זי"ע, – ובאמת כבר כתב כן **בשולחן הטהור** להגה"ק מקאמארנא זיע"א (סימן ריי"ט ס"א) להדיא, וז"ל: "מן הראוי ליסע לצדיק וגדול הדור על החסד שגמלו הקב"ה, והמברך שלא יוצא כלל, **ומן הראוי להמתין עד שיגיע אצל הצדיק וגדול**. עכ"ל.

שלחן הטהור עט

הלכות ברכת הנהנין סימן ריי"ט

סימן ריט

א וכל החיים יודוך סלה [א] באי אמיה הגומל חסדים טובים לחייבים שגמלני כל טוב, לך הוא נוסחא אמיתית [ב] וכך הי' נוהג מורי ורבי דודי מריה צבי הקדוש וכך הוא העיקר:

ב מן הראוי ליסע לצדיק וגדול הדור על החסד שגמלו הקב"ה, והמברך שלא לפני רבנן אפשר שאינו יוצא כלל,[ג] ומן הראוי להמתין עד שיגיע אצל הצדיק וגדול ואם לאו יברך בשבת שמסתמא נמצא תרי רבנן, ואם בירך שלא בעשרה יחזור ויברך בשם ומלכות בלי ספק כלל,[ד] וכן מי שספק לו אם בירך הגומל חוזר ומברך בשם ומלכות:

ג על כל מיני חבוש הן מחמת חוב וביוצא וכן על כל מיני חולה שנפל למשכב ועל כל מיני דרכים במדינה חייב לברך, ונהגו היום שהדרך הוא דרך המלך משומר שאין מברכין אלא איכ הי' לו איזה הצלה של נס, אבל בסתם דרכים תיבין לברך מן התורה, ובכל ספק השוה הלכין לחומרא כי תודה מבואר בתורה [ה] ובקבלה [ו] ובתהלים [ז]:

כמו"כ הגאון הצדיק **אב"ד דקהילתינו ב"ב** בעל ראש אליהו זצ"ל (הובא דבריו בספר **הבדלת מרא"ש**, ח"א, עיניו בראש"ג, סוף אות פ"ד. ועי' שם ח"ב פסקי הלכות סי' י"ג אות ו'), אחרי שהביא עובדא דידן, כתב: "**מזה אפשר דיש ללמוד חידוש דין להלכה, שאם ברכת הגומל שיברכו כעבור ג' ימים יברכוהו בנוכחות אדם גדול וקדוש, אז מותר לאחר את ברכת הגומל גם לאחר שלשה ימים, וכמעשה רב דאאמו"ר זצוק"ל עם כ"ק רביה"ק זצוק"ל**".

ובטעם הדבר נראה, משום דמקור הדין של "תרי רבנן" הוא **מדינא דגמרא** כדאיתא בברכות (נד:), ואילו מקור הדין "שלא לאחר ג' ימים" הוא רק **מדברי הרמב"ן** (הובא בבית יוסף, שם), ומהאי טעמא לגבי הדין של תרי רבנן כתב המחבר **צריך** לברך בפני תרי רבנן – דמשמע יותר לעיכובא, (ואף **שבביה"ל** (שם) דן אי הוי לעיכובא, והכריע דמסתבר שאינו מעכב, מכל מקום לכתחילה ודאי דהוי חיוב גמור) ואילו גבי הדין שלא לאחרו ג' ימים כתב המחבר **ונכון** שלא לאחרו ג' ימים, דמשמע רק למצוה מן המובחר, (ועל כל פנים בודאי לא הוי לעיכובא כמבואר בשעה"צ שם), ומשום הכי עדיף יותר לאחר את ברכת הגומל אף ג' ימים, בכדי שיוכל לברכו בפני תרי רבנן, שהוא גם חיוב, והוא גם מדינא דגמרא.

וכל זה הוא דלא כמו שכתב בספר **אהלך באמיתך** (להגאון הגדול ר' **בצלאל שטערן** זצ"ל בעמה"ס שו"ת בצל החכמה, פרק כ"ג סקנ"ב) דאם לא נזדמנו לו תרי רבנן תוך ג' ימים, ואחר ג' ימים יזדמנו לו, יברך תוך ג' בעשרה בלי תרי רבנן, ולהנ"ל יוצא דשפיר עדיף להמתין עד שיברך בפני תרי רבנן.

ויש להוסיף עוד דבספר **עדות ביוסף** (אות ע"ח) הביא דדעת מרן רביה"ק זיע"א היתה דעד חמשה ימים מותר לאחרו אף רק כדי לברכו בשעה שעולה לתורה [באופן שלא יוכל לעלות בחול], עיי"ש, והרי לברכו בעת עליה לתורה הוי רק מנהג בעלמא – כמו שכתב **בשערי אפרים** (שער ד' אות כ"ד), ואם שפיר דמי לאחרו משום כן, כל שכן דמותר לאחרו בשביל לברכו בפני תרי רבנן דהוי חיוב גמור – (על כל פנים עד ה' ימים).

המשך יבוא אי"ה

הילולא רבא

מאמרים יקרים, עובדות וסיפורי קודש יקרים
מצדיקים קדושים וטהורים, בעלי ההילולא זי"ע

ט"ז סיון

הגה"ק רבי שלום אליעזר מראצפערט זי"ע

מתולדותיו

נולד לעת זקנתו של אביו הרה"ק מרן בעל דברי חיים זי"ע בחול המועד פסח שנת תרכ"ב, ואביו קרא לו שמו על שם ידידיו הצדיקים הרה"ק ר' שלום מבעלז זי"ע והרה"ק ר' אליעזר מדזיקוב זי"ע שהי' גם מחותנו, (שבנו של מרן הד"ח הרה"ק ר' מאיר נתן הי' חתנו של ר' אליעזר מדזיקוב) כשהי' נער בן י"ד נפטר עליו אביו הרה"ק בעל הדברי חיים זי"ע.

האיש מקדש

חצי שנה לאחר פטירת אביו בחודש אלול תרל"ו נשא אשה ה"ה הרבנית מרת שרה מרים ע"ה בת גיסו חתנו של הד"ח הגה"ק ר' מרדכי דוב טווערסקי זי"ע אב"ד הארנאסטייפל, אחרי חתונתו ישב על שלחן חותנו כעשר שנים, שמה השלים עצמו בתורה ועבודה בקדושה ובטהרה, חותנו שכר בשבילו ת"ח מפורסם מתלמידי הרה"ק בעל צמח צדק מליובאוויטש זי"ע, ובמשך תקופה קצרה הי' בקי בע"פ ביו"ד חלק ב' וחלק גדול משו"ע חו"מ, בשנת תרמ"ו כשממשלת רוסיא גרשוהו, עבר לגאליציא וגר זמן קצר ליד אחיו הרה"ק בעל דברי יחזקאל משינאווא זי"ע, ואח"כ התיישב בעיר טארנא, שהי' שם ציבור של חסידי צאנז, ושמה התחיל לקרות "קוויטלעך" ולברך את ישראל שבאו להתברך מאתו, שמה בטארנא בשנתרנ"ו הי' החתונה הגדולה שהשתתפו בה אלפי חסידים מכל המדינה כיון שהי' מסובין שם הרבה מגדולי וצדיקי הדור ובראשם אחיו הגדול זקן צדיקי הדור באותו זמן הרה"ק משינאווא זי"ע, כשהשיא את בתו הצדקנית מרת ברכה סומא ע"ה עם הרה"ק מרן בעל עצי חיים זי"ע, בשנת תר"ס עבר לעיר ראצפערט, וע"ש נודע שמו בקרב עם סגולה ר' שלו' אליעזר ראצפערטער.

שלא עשנו אב"ד

אבל לא נתקבל בשום מקום לכהן בפועל כרב ואב"ד, ואמר הוא בעצמו כשהראה על פיסת ידו שכשיגדל שם שער אז יהי' אב"ד באיזה מקום, משום מעשה שהי' שפ"א נפגש אביו הרה"ק בעל דברי חיים עם הרה"ק ר' מאיר מפרעמישלאן זי"ע אמר הרה"ק מפרימשלאן לאבי': "צאנזער רב איך בעהט אייך, מאכט נישט אלע אייערע קינדער רבנים", והשיב לו אבי הלא כבר כל בניי הם רבנים ומשמשים בכתר רבנות, (כי בעת ההיא שני בניו הצעירים, בני זקונים של הד"ח ה"ה הרה"ק ר' שלו' אליעזר והרה"ק ר' ישעי' מטשעחוב זי"ע, עדיין לא נולדו) וסיים הרה"ק רש"א ואמר וכאשר נולדנו הגיד לנו אבינו הקדוש, כי בטח עלינו התכוין הרה"ק מפרימשלאן בדבריו, ועל כן לא נתמנתי לרב ואב"ד מעולם ומעולם לא אהי', וכן אחי הרב מטשעחוביב אשר באמת כן נתמנה לרבנות דק"ק טשעחוביב עכ"ז אינו רב שם כי כל ימיו הי' גר בעיר קראקא, והשם טשעחויבער רב היא רק כשם כינוי בעלמא.

עם כל זאת אמר עליהם אביהם בלשונו הק' "זיי ווילן נאך גרויס זיין". הרה"ק מצאנז רצה שבני הזקונים שלו יהי' להם קצת "טאשן געלד" נתן להם את י"ב חלות שלו שימכרו להחסידים שבאו להסתופף בצל קורתו, ואמר לר' ישעי' שהוא ימכור לאנשי פולין כי הוא יהי' פולישער רבי, ולרש"א אמר שהוא ימכור לאנשי אונגארין כי הוא יהי'

ימי ההילולא

י"א סיון

- **רבי מרדכי יוסף משה מסוליצא** ב"ר יואל משאץ - **תרפ"ט**
- **רבי שמואל רויזנבערג** אב"ד אונסדארף ב"ר ישראל יונה צבי (באר שמואל) - **תרע"ט**
- **רבי מרדכי בריסק** אב"ד טאשנאד (מהר"ם בריסק) ב"ר יהושע - **תשמ"ט**
- **רבי יצחק יעקב וויס** אב"ד ירושלים ב"ר יוסף יהודה (מנחת יצחק) - **תשמ"ט**

י"ב סיון

- **רבי יצחק** ב"ר שמשון כ"ץ מפראג (התן המהר"ל) - **שפ"ד**
- **רבי מנחם מנדל מבאר** - **תקכ"ה**
- **רבי חיים ישראל מפילוב** ב"ר דוד מקאצק - **תרס"ה**
- **רבי אברהם אביש הורוויץ מספינקא-קראלי** ב"ר נפתלי ממעליץ - **תש"ד**

י"ג סיון

- **רבי אפרים מווילנא** ב"ר יעקב (שו"ת שער אפרים) - **תל"ח**
- **רבי יוזעפף גאלדבערגער** (התן ר' צ"ה מליסקא) ב"ר יצחק - **תרס"ח**
- **רבי שרגא יאיר מביאלעבזעק** ב"ר נתן דוד משידלאוויצא (ארון עדות) - **תרע"ב**
- **רבי יצחק אייזיק מספינקא** ב"ר יוסף מאיר (חקל יצחק) - **תש"ד**

אונגאריש רבי, וכן הוה כי מעת שרש"א התיישב בעיר ראצפערט נעשה ראצפערט כתל תלפיות תל שכולם פונים אליו חסידים ואנשי מעשה, ואפי' סתם המון עם באו אליו להנות ממנו עצה ותושיה ולהתחמם בתפילותיו שהי' בהתלהבות עצומה, ובתורותיו שהי' בדביקות גדולה, והוא נעשה למנהיג ולרבי של חסידי צאנז באונגארין.

הצנע לכת

הי' יושב ולומד תורה בחדרו שעות על שעות, והי' משים לילות כימים ממש, והי' בקי בע"פ בש"ת דברי חיים על הלשון, אבל כל זה הי' בהסתר גדול ואף פעם לא פסק להלכה שום פסק, וכמעט לא שמעו ממנו פלפול בהלכה או איזה לומדות, וכל התנהגותו הי' בפשטות מאד, בליל שב"ק לא אמר תורה של עצמו, אלא הי' דרכו ע"פ רוב ללמוד מתוך ספר זרע קודש להרה"ק מראפשיץ או בספר דברי חיים, והרבה פעמים הי' נשאר לאחר עריכת השלחן לספר סיפורי צדיקים שהי' נתמשך לפעמים עד אור הבוקר.

סיפר מרן העצי חיים שבחתונתו הי' מסובים כחמישים צדיקים, וחותנו רש"א הי' משמש אותם בעצמו וחלק כיבוד לכל אחד בפני עצמו, אביו הרה"ק בעל קדיו"ט הי' יושב לימינו ולידו הי' יושב דודו (אחיו של אמו) הרה"ק ר' אשר אנשיל אשכנזי זצ"ל, ובאמצע הסעודה הסתכל אביו על רש"א ואמר לדודו, "מיר האבן א מזל אז די וועלט איז נישט קיין מבין אויף אונזער מחותן רבי שלום אליעזר, וען די וועלט וואלט אים פארשטאנען, וואלט קיינער ביי אונז נישט געעפענט די טיר און יעדער וואלט געשטראמט צו אים".

פועל ישועות

הי' מפורסם לפועל ישועות גדול ואלפים באו להתברך ממנו, פ"א בא אליו אחד בבקשה שינצל מהצבא, א"ל רש"א שיקח עמו חתיכת צוקער וכשיתיצב לפניהם יוציאו ויברך שהכל נהי' בדברו אז בוודאי ינצל, וכן עשה וניצל, כאשר בא אליו אחר כך, א"ל רש"א שא"ל כך דאיתא במשנה ברכות "על כולם אם אמר שהכל יצא".

ימי ההילולא

י"ד סיון

- רי חיים מוואלוזין ב"ר יצחק - תקפ"א
- רבי יעקב ישראל ישורון רובין מסאסרעגין ב"ר ברוך מגערלא - תש"ד

ט"ו סיון

- יהודה בן יעקב משבטי י-ה - ב"א שי"ד
- רבי דוד דוב מייזליש אב"ד אוהעל ב"ר מרדכי זאב (בנין דוד) - תש"ד
- רבי מאיר יוסף רובין מקערעסטיר ב"ר ברוך מגערלא - תש"ד

ט"ז סיון

- רבי מרדכי מנחם מענדל מוואַרקי ב"ר ישראל יצחק תרכ"ט
- רבי ברכיה טייטלבוים מאוהעל ב"ר משה יוסף תרע"ח
- רבי שלום אליעזר מראצפערט ב"ר חיים מצאנז תש"ד
- רבי דוד לייפער מבאניה ב"ר ישכר דוב בערצי מסאטמאר תש"ד
- רבי יהושע אייכנשטיין מזידיטשוב-גראסווארדיין ב"ר אשר ישעי' מפראכניק תש"ה

י"ז סיון

- רבי אהרן (השני) מקארלין ב"ר אשר מסטאלין (בית אהרן) תרל"ב
- רבי משה פארהאנד אב"ד מאקעווע ב"ר יוסף צבי (אהל משה) תש"ד

אחד מחסידי הרה"ק מנאסוד זי"ע שבנו נחלה מאד והרופאים כבר ייאשו אותו, ואותו חסיד חשב אילו הי' הרבי (מנאסוד) חי, אז הי' לו איפה לילך אחר ישועה ועכשיו אין לו לאן לפנות עם צרתו, והי' מאד עצוב, ובתוך כך נתנמנם וראה בחלום רבו וא"ל: "למה אתה כ"כ עצוב, שלח 'קוויטל' להרה"ק ר' שלום אליעזר מראצפערט", והחסיד חלם שלקח כסף לפדיון ביחד עם קוויטל ושלחם לראצפערט, כשהקיץ ראה שהוטב קצת לבנו ממש לא כדרך הטבע, ותיכף שלח קויטל לראצפערט, ותוך זמן קצר נתרפא בנו לגמרי.

עינים צופיות

סיפר הרה"ח ר' טובי' יואל שטיינער ז"ל מעשה נורא איך שניצל ממיתה בזכותו של רש"א, ומעשה שהי' כך, שהוא נסע לקאלוב בז' אדר על יומא דהילולא של הרה"ק מקאלוב, ומצא שם את רש"א, ורש"א לא קרב ממש אל הציון אלא עמד מול הביה"ח והתפלל, אח"כ סיפר רש"א שפ"א ביומא דהילולא של הרה"ק בעל ארי' דבי עילאי ז"ע, בא אל אביו הד"ח חסיד מעיר וויזשניצא ששם מונח הרה"ק בעל ארי' דבי עילאי ז"ע, שאלו אביו למה אתה לא בוויזשניצא היום שתוכל לילך על הציון, תירץ עצמו החסיד שהוא כהן ובכל אופן אינו יכול לילך אל הקבר, אמר לו אביו שלא צריכים לילך ממש ליד הקבר ודי אם הוא בעיר שהצדיק מונח, כשסיים רש"א לספר הפך פניו לר' טובי' יואל ושאלו אם שמע הסיפור, וענה כן, אבל הי' פלא בעיניו למה דייקא לו שאל אם שמע הסיפור, לימים אחרי המלחמה שגלה לרוסיא, כשחזר משם עבר עם עוד קבוצה אנשים שניצלו, דרך עיר ליזענסק, הי' כמה מחבירו שהציעו לילך לציון של הרה"ק ר' אלימלך זי"ע, אבל כמה אמרו שסכנה לילך שיש הרבה גוים שלא יכלו לסבול זה שנשתיירו עוד יהודים בעולם והשנאה גדולה מאד והרגו כל יהודי שמצאו, ר' טובי' יואל נזכר אז מהמעשה שהי' לו עם רש"א, חשב שוודאי לזה כיון רש"א אז, והחליט שלא ילך אל הציון, אלא יתפלל ממקומו, אבל השאר הלכו להציון אבל ל"ע לא חזרו ורק הוא נשאר בחיים בזכות רש"א.

סל מל"א ברכות

מהררי ציון קרתא קדישא, נשגר ברכותינו בנהורא נפישא, לכבוד מע"כ ידידינו האי מרגניתא טבתא, מלא מדע וחכמתא, עומד לנס עמו, מה טוב טעמו, מכבד את ה' בהונו, נודע בצדקת פזרונו, ראש וראשון לכל דבר קודש, לבו בוער למען קרן הבנין דקהלתינו פה עיר הקודש, עושה ומעשה במדת הגודש, פועל פעולות גדולות ונפלאות, כתר שם טוב לו יאות.

ה"ה הרבני הנגיד המפואר כש"ת

מוה"ר

משה אליעזר לאנדא

הי"ו

מהיושבים ראשונה במלכות
לבנות את בית ה' אשר בירושלים ת"ו

לרגל שמחת נישואי בנו
בשעטומ"צ
בסימן טוב ובמזל טוב

החתן **אשר לעמל** נ"ו

עב"ג הכלה החשובה שתחי'
בת ידידינו הרה"ח ר' **ארי' דוב פאוועל** הי"ו

תקרב רינתינו, לפני ה' אלוקינו, שירוה מע"כ מכל יו"ח רב נחת דקדושה, במדה גדושה, עדי נזכה בקרוב הימים, לתשועת עולמים, ותחזינה עינינו, בביאת גואלינו, ומלכינו בראשינו, במהרה בימינו אמן.

המברכים בהוקרה והערכה

וועד קרן הבנין
ירושלים ת"ו

פנימי נשא בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

מתוך שיחה אצל ניחום אבלים בבית הגה"צ חו"פ רבי אהרן גד כ"ץ זצ"ל

אבד"ק קאפיש

יום ג' פרשת וישלח שנת תשע"ט לפ"ק

אחיו הגה"צ אבד"ק דזשיבוי שליט"א: מ'זאגט נאך אז ווען ער איז געווארן אן איידעם ביים קאפישער רב,[1] האט דער קאפישער רב געשריבן פאר איינעם פון זיינע נאנטע וואס איז נישט דאהי געווען, אז ער האט זוכה געווען צו אן איידעם וואס איז יראת ה' חופפת על פניו. אזוי האט ער געשריבן אין א בריוו.

רבינו: נאך ווען האט ער געהייסן 'אהרן גד'?

אבד"ק דזשיבוי: נאכ'ן ברודער פונעם ריסקעווער רב[2] ער האט געהייסן רבי אהרן גד כ"ץ.[3]

דער ריסקעווער רב האט געהאט א זוהן וואס האט געהייסן 'אהרן'. ס'איז דא הנהות אויפן ארחות המשפטים פון אים, ער איז געווען זיין עלטסטער זוהן, ער איז נישט צוריק געקומען,[4] דער רבי דער ברך משה ז"ל איז געווען זייער נאנט מיט אים. האט מען אים א נאמען געגעבן 'אהרן גד' נאך ביידע, נאכ'ן ריסקעווער רב'ס ברודער, און דעם ריסקעווער רב'ס זוהן.

---

1 הגאון הצדיק רבי יעקב סג"ל לעבאוויטש זי"ל ראבד"ק קאפיש בעל שו"ת משנת יעקב, ואחר המלחמה הי' רב דקהל גבעת פנחס דקאפיש בוויליאמסבורג, והי' מפורסם כא' מחשובי הרבנים ומגדולי הפוסקים בארה"ב, עד יום פטירתו ז' לחודש אדר תש"מ לפ"ק ומנו"כ בקרית יואל יצ"ו.

2 כ"ק הגאון הצדיק רבי אברהם שלמה כ"ץ זי"ל אב"ד ריסקעווע ומח"ס ארחות המשפטים, ואחר המלחמה הי' מחשובי הרבנים בארה"ב ומקורב מאוד בידידות יתירה למרן רביה"ק זי"ל, ובפקודתו נתמנה בשנת תשכ"ב לשרת בקודש כאב"ד ור"מ שיכון קרית יואל וק"ק יטב לב בבני ברק יצ"ו, שבחל"ח ליל בדיקת חמץ שנת תשל"ה לפ"ק ומנו"כ בארה"ק ת"ו. [עי' באריכות אודותיו במדור מיוחד בגליוננו "קשר עליון דאורייתא"]

3 הגה"צ רבי אהרן גד כ"ץ אחיו של הגה"צ מריסקעווע זי"ל, אשר שימש ברבנות נימויזשא משנת תרפ"ד (שאז עבר הגה"צ מנימויזשא לק"ק ריסקעווע) עד יום פטירתו ביום ט' תמוז תש"א והוא אך בן נ"ד שנה.

היה גאון עצום ומחדש נפלא, וכסדר כתב את חידושיו עלי גליון וכבר הכין עצמו להדפיס ספרו החשוב רב הכמות והאיכות 'מטה אהרן' על מסכת ביצה, ואף קיבל עליה הסכמה נפלא מהגה"ק משימלויא זי"ל, ונדפסה באגרות לחם שלמה (מכתב קנ"ד) ועי' עוד בשו"ת לחם שלמה (יו"ד ח"ב סי' ק"כ) אשר שם מופיע תשובה אלין], וכנראה שמחמת צוק העתים לא הספיק להדפיסה עד שנפטר לחיי העוה"ב.

היה מקושר בקשר עליון דאורייתא עם אחיו הגה"צ מריסקעווע, והרבה להשתעשע עמו בדברי תורה בכל עת. השאיר אחריו ברכה מאות עמודים כת"י חידושים בש"ס ופוסקים ובד' חלקי השולחן ערוך, ממנו עולה ומבצבץ גאונותו הגדולה כבר בשנותיו הצעירות. כמו"כ נשאר כמה חליפות מכתבים בענין תקנת עגונה אשר כתבם בשנת תרפ"ו-תרפ"ח בהיותו כבן ארבעים, אל הגה"ק אבד"ק בראשוב בעל "אפרקסתא דעניא" זי"ל, הגה"ק משימלויא בעל לחם שלמה זי"ל, הגה"ק המהר"ש ענגיל מראדמישלא זי"ל, הגה"ק מנאסויד זי"ל, ואף השיבו לו דעתם להלכה בזה.

4 בנו בכורו הרה"ג ר' אהרן כ"ץ זי"ל שהיה רב הצעיר בריסקעווע, חתן הגה"צ רבי אברהם יהודה הכהן שווארץ זי"ל אבד"ק מאפליצא, נכד להגה"ק בעל קול ארי' זי"ל. הוא ואשתו ושבעת בניהם נספו בימי המלחמה, הוא מת בלאגער בארץ עסטרייך ביום ג' אדר תש"ה, והיא עם יו"ח הובלו למחנה המות אוישוויץ, ונהרגו שם על קדושת שמו יתברך, בשנת תש"ד לפ"ק, הי"ד.

רבינו: דער ריסקעווער רב'ס ברודער איז געווען רב אין נימיזשא, נישט אזוי?

אבד"ק דזשיבוי: יא. דער ריסקעווער רב אליינס איז אויך געווען קודם רב אין נימיזשא, דער ריסקעווער רב'ס שווער איז געווען דארט רב,[5] און ווען ער איז אוועק האט דער ריסקעווער רב איבער געגומען נימיזשא. און שפעטער ווען ער איז געגאנגען אויף ריסקעווע האט ער איבער געגעבן דאס רבנות אין נימיזשא פאר זיין ברודער רבי אהרן גד כ"ץ.

רבינו: וויאזוי האט געהייסן דער ריסקעווער רב'ס שווער?

אבד"ק דזשיבוי: רבי צבי בערגפעלד האט ער געהייסן. ער איז געווען א תלמיד פונעם ייטב לב.[6]

א' האבלים: ס'איז געווען צוויי ברודער'ס, רבי צבי בערגפעלד, ער איז געווען נימיזשער רב. און ער האט געהאט א ברודער רבי אברהם וואס איז געפארן אויפנעמען דאס רבנות אין דעברעצין, אין ער איז נפטר געווארן אונטערוועגנס. ביידע ברודער'ס זענען געווען תלמידים פונעם ייטב לב.[7]

רבינו: אין עצי חיים איז דא א תשובה צום ריסקעווער רב ווען ער איז נאך געווען רב אין נימיזשא (היא לו נדפסה בשו"ת עצי חיים חלק אהע"ז סימן כ"א).[8]

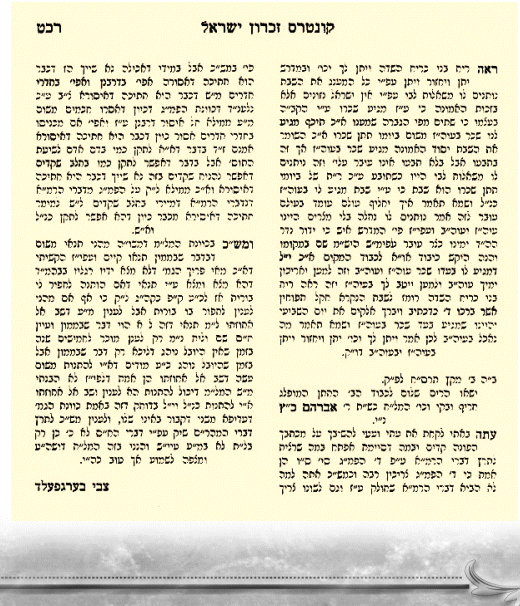
---

5 אגב, יש להעתיק מכתב פלא שכ' הגה"ק הערוגת הבושם ז"ל להגה"צ אבד"ק נימיזשא ז"ל, אודות מה שאין ממהרים להקדים נישואי תלמידו הגה"צ מריסקעווע ז"ל, וכה כותב בתו"ד:

"באתי בשורות אלו לדבר דבר לפני מעכ"ת, אודות תלמידי הבח' המו"מ חו"ש מו"ה אברהם שלמה נ"י, בן הרב הג' האבדק"ק ראסלאוויטץ נ"י, שהתקשר עם בת מעכ"ת בשידוכין ומיועד להיות חתנו, וכבר דרש הרב הנ"ל מאת מעכ"ת להגביל זמן החתונה כאשר היה המדובר משעה ראשונה, שמעכ"ת יעשה חתונה אחר שבועות העל"ט, וכעת כבר הגיע ר"ח אלול ואין קול עונה ממעכ"ת... וכן לא יעשה לעבור על בל תאחר ולגרום ביטול תורה וטרדות ומחשבות "לנפש טהורה ונקיה" כמו תלמידי המיוחל"ח הנ"ל, עכל"ק של הערוגה"ב ז"ע.

*

להלן תשובה מאהבה שכ' הגה"צ אבד"ק נימיזשא ז"ל לחתנו הגה"צ מריסקעווע ז"ל בהיותו חתן לפני חתונתו, ונדפסה בקונטרס "זכרון ישראל" שבסוף ספרו ארחות המשפטים:

קונטרס זכרון ישראל רכט

ראה ניני בריח כסדה ויתן לך רכי ובמדב
יתן ויוחצר ייתן עפיא כל במעגנ לח בסבנת
נותנים ל משלוח נני עפיא ון ושהלו מוציב לנוף
נזכות לחמעכ כי ע"ז הנגע שבהו עיי הקב"ה
בעצמו כי שהים תפי כנגדה שמעמו ל"ב תוקף מגיע
נני שבה בשב"ק ומכוס ביומו תתן שבהו ל"ב כשומר
לח בשבת ישהו לחמעכ הנגע שבהו בשב"ק לך זה
בתנשע לחנו בלה תכשי תוכי שיבה נעני וחב ינתנש
לו משלשות נני ביית בכחוכש ב"ב ראש בל ביומו
תתן שבהו הוא שבת כי ע"י שבת תגיב לו בשובה"
בע"ל ושמח תלמד לוק ותלוק טוכ שומד בשלם
שובר נאב לחמר נותנים ל נתלה נני מלניס ביומו
שיהי"ם ישהיב ותפרי"ם לפי המדרש לוק כי יהוד נדר
ב"ב יתיבו כלי טובר עשומי"ם כוסי"ם שם ממקומו
יהבה הוקם כיבוד לוא"ל נשבר המקום ל"ב ל"ב
דמנוים ל בעבו שבר עוכי"ה ושהי"ב וחב נמנן ולהיכון
יעזך טוכי"ב יגמען ויעב לך בשהי"ם יוב ללב ורח
בני ברית בשהב ושמח שבת שבהו ל"ב ללב לוא תפחיו
תשב בפרס ד' כוכבות ויכרך לוקים לוא יהי הבניבי
יהיבו שבעים נעד שבר בשהי"ם ושמח לוא"ל ב"ב
נתנו שבעים שבר בשהי"ם ושמח לוא"ל ב"ב
נתנו בשהי"ם לפן לחמ יתן לך וכי יהן ויוחצר ייתן
בשהי"ם יבמוי"ב ושהי"ב.

ב"ב כי תהן תרכי"ם לפי"ק.
ישהו לוא"ב שבת לשבות שבי ללחן המועבה
תרוף וכרו וכני לחמל"ח בשב"ם ה' **אברהם כ"ץ**
נ"ו.

עתה כשהו לוקח לח שהו ושבי לשבי"ם עב שבהו
השובה לוקים ושמה לשבי"ם לשפחת ללחם שהי"ה
שהן דברי הרמי"ה עיש ד' הפמי"ב כוי ב"ש הן
לחמ כי ד' הפמי"ב ל"הן"ן לכה וכמי"ב לחב לשה
לא לבוא דברי הרמי"ה שהולן עיז וגם לבוש לרך
כי בחב"ב לחב בחבדי ויחן לך רכי ובמדב
יתן ויוחצר ייתן עפיא כל במעגנ לח בסבנת
נותנים ל משלוח נני עפיא ון ושהלו מוציב לנוף
נזכות לחמעכ כי ע"ז הנגע שבהו עיי הקב"ה
בעצמו כי שהים תפי כנגדה שמעמו ל"ב תוקף מגיע
נני שבה בשב"ק ומכוס ביומו תתן שבהו ל"ב כשומר
לח בשבת ישהו לחמעכ הנגע שבהו בשב"ק לך זה
בתנשע לחנו בלה תכשי תוכי שיבה נעני וחב ינתנש
לו משלשות נני ביית בכחוכש ב"ב ראש בל ביומו
תתן שבהו הוא שבת כי ע"י שבת תגיב לו בשובה"
בע"ל ושמח תלמד לוק ותלוק טוכ שומד בשלם
שובר נאב לחמר נותנים ל נתלה נני מלניס ביומו
שיהי"ם ישהיב ותפרי"ם לפי המדרש לוק כי יהוד נדר
ב"ב יתיבו כלי טובר עשומי"ם כוסי"ם שם ממקומו
יהבה הוקם כיבוד לוא"ל נשבר המקום ל"ב ל"ב
דמנוים ל בעבו שבר עוכי"ה ושהי"ב וחב נמנן ולהיכון
יעזך טוכי"ב יגמען ויעב לך בשהי"ם יוב ללב ורח
בני ברית בשהב ושמח שבת שבהו ל"ב ללב לוא תפחיו
תשב בפרס ד' כוכבות ויכרך לוקים לוא יהי הבניבי
יהיבו שבעים נעד שבר בשהי"ם ושמח לוא"ל ב"ב
נתנו שבעים שבר בשהי"ם ושמח לוא"ל ב"ב
נתנו בשהי"ם לפן לחמ יתן לך וכי יהן ויוחצר ייתן
בשהי"ם יבמוי"ב ושהי"ב.

ב"ב כי תהן תרכי"ם לפי"ק.
ישהו לוא"ב שבת לשבות שבי ללחן המועבה
תרוף וכרו וכני לחמל"ח בשב"ם ה' **אברהם כ"ץ**
נ"ו.

עתה כשהו לוקח לח שהו ושבי לשבי"ם עב שבהו
השובה לוקים ושמה לשבי"ם לשפחת ללחם שהי"ה
שהן דברי הרמי"ה עיש ד' הפמי"ב כוי ב"ש הן
לחמ כי ד' הפמי"ב ל"הן"ן לכה וכמי"ב לחב לשה
לא לבוא דברי הרמי"ה שהולן עיז וגם לבוש לרך

צבי בערגפעלד

6 הגה"צ רבי צבי בערגפעלד ז"ל נולד לאביו הרה"ח ר' אהרן ב"ר צבי בערגפעלד ז"ל, איש חשוב ונכבד בעיר נימיזשא השוכנת ליד עיר ביסטריץ שבראמענויא, בתחילה למד בישיבת הגאון הגדול בעל צרור החיים ז"ל מסעליש, ואחרי כן בישיבת מרן הגה"ק בעל ייטב לב ז"ל בסיגעט. היה חתן הרה"ג רבי אהרן גרינפעלד ז"ל אבד"ק וויטקא יע"א שעל יד מאטע-סאלקע שבאונגארן.

בשנת תרמ"ה כשנסתלק הגה"ק רבי מנחם מענדל מדעעש ז"ל, ובנו הגה"צ רבי משה מדעעש ז"ל שהיה אב"ד נימיזשא עלה למולאות מקומו כרב ואב"ד בעיר דעעש, אז נתקבל הגה"צ רבי צבי בערגפעלד ז"ל לאב"ד בנימיזשא, וקרוב לשלשים שנה הרביץ שם תורה ויראה עד להסתלקותו בשנת תרע"ד לפ"ק.

7 שני האחים החשובים היו ממובחרי תלמידי מרן הייטב לב, שכידוע היו כולם אהובים וברורים, ובכל זאת היה רגיל מרן הייטב לב להתפאר עם שני תלמידיו מנימיזשא. מרן הגה"ק בעל קדושת יו"ט ז"ל היה לו ג"כ שני תלמידים חשובים מעיר נימיזשא [ה"ה ר' יצחק קאפעל' ור' חיים יצחק הירש] ופע"א נענה ואמר: "אבי ז"ל הי לו להתפאר עם שני תלמידים מנימיזשא, אני ג"כ יש לי להתפאר עם שני תלמידים מנימיזשא".

ר' אברהם הנ"ל התגורר לאחר נישואיו בעיר נאנאש, ונתקבל לרב ואב"ד בעיר דעברעצין יע"א, אולם בעוה"ר נטרפה לו השעה וטרם הספיק לבא שמה נסתלק לבית עולמו ביום ו' אייר שנת תר"נ לפ"ק ומנו"כ בעיר נאנאש. מקצת מחידושיו נדפסו בקונטרס "זכרון לישראל" שבסוף ספר "אורחות המשפטים".

עמד הרבה בקשרי מכתבים עם רבו מרן הייטב לב, וכמה תשובות ערוכות אליו, בשו"ת אבני צדק סימן מ' כתב בזה"ל: "שלום וברכה מרובה לאהובי תלמידי ידי"נ האברך החריף ובקי מוה"ר אברהם בערגפעלד נ"י...", ושם בסימן מ"ד כותב אליו בזה"ל: "שלום לאהובי תלמידי חביבי הרב החריף ובקי מוה"ר אברהם בערגפעלד נ"י..." ועי' עוד שם בסימן ע"ד, קמ"א, קמ"ב.

8 להלן התשובה של מרן הגה"צ העצי חיים זי"ע להגה"צ מריסקעווע ז"ל בהיותו עוד רב בנימיזשא, בו משיב לשאלתו בענין היתר עגונה:

א׳ האבלים: ער האט מסדר געווען די תשובות פונעם עצי חיים.[9]

שאלות ותשובות חאה״ע סי׳ כ׳ ס״ק א׳ עצי חיים

הגם ולדעתי מחמכם לפלס ים כמם סרוגים כמו בעלמם ים למלות בחתר בכיל.

גם פם עכמב כמים כמיב גכיל פחפב עמו פמוכים עכמם ופין לך מומלמת יומר מוכימות עכמב מסיל פגיעל בגמיים קנין ניי מכם בעביים ס׳ מ״ז כחב כן בלמב מכפנ לפקיחה וכל פעם בל לציהו פעול פיה ימים ומפחיר זמן רב ולפ בל וכחב פם פוה סוף מומלמת פעם וכן כחב כה בעביים קיים לין ופין לי פ״ק הכפר הגיל לעיין בי לגבי ניע גם בעניני בלמב פי׳ ניכיל בגמלמה יק נפל מציהו לפחוה כלפך כי פחין וגם ים עלוי בפנים ולפ״ה ים מומלמת פלוג פחיר ופי׳ בגלוחת לגל פגיעל מיפ לי פ״ק הכפר הגיל לעיין בי לגבי ניע גם בעניני בלמב פי׳ ניכיל בגמלמה יק נפל מציהו לפחוה כלפך כי פחין וגם ים עלוי בפנים ולפ״ה ים מומלמת פלוג פחיר ופי׳ בגלוחת לגל פגיעל מיפ לי פ״ק הכפר הגיל לעיין בי לגבי ניע גם בעניני בלמב פי׳ ניכיל בגמלמה יק נפל מציהו לפחוה כלפך כי פחין וגם ים עלוי בפנים ולפ״ה ים מומלמת פלוג פחיר ופי׳ בגלוחת לגל פגיעל מיפ

סימן כ״א

ניים, מי כח בי תשון תרפ״ד קינוע ליו.

לכבוד ידידי הרב הגדול וכו׳

מוה׳ אברהם שלמה כ״ץ

אבדק״ נישוא יע״א.

דניעני מכתבו בימי אלול ולא היי בידי או הנה מובשר לעין במכתב שאלתו כי רבית פרדותי ונוסף ליה בימים

רבינו: יא, די הנהות וואס איז איינגערינגלט דאס איז פון אים.

אחיו הגה״צ אב״ד פריימאן שליט״א: דער רבי ז״ל איז אים מזכיר אז ער האט מסדר געווען די תשובות.

רבינו: יא, ער רעדט דערפון אין א תשובה אין דברי יואל.

אבד״ק דזשיבוי: דארט זאגט ער פארקערט, אף שהוא תלמיד חכם, אבער ער האט געמאכט א טעות.[10]

רבינו: אינטערסאנט, די לעצטע תשובה פונעם עצי חיים איז געווען צום ריסקעווער רב. די מעשה איז געווען אזוי, דער עצי חיים איז געווען אויף שבת אין ביסטריץ, פרייטאג צונאכטס נאכ׳ן טיש, ס׳איז געווען די פירות טיש, מ׳האט עם גערופן ׳דער אויבער טיש׳, און מ׳האט געזונגען אז ביום השביעי נחת, דער זיידע איז געזיצן אויפן פלאץ און דער עולם האט געמאנצט, און דער ריסקעווער האט זיך צוגעזעצט צום זיידן, און ער האט אים געזאגט עפעס א חידוש, און דער זיידע האט געקוקט אזוי אויפן עולם ווי אזוי דער עולם טאנצט, און דער ריסקעווער רב זאגט אים אזוי זיצעדיג דארט דעם חידוש, דער זיידע האט אים נישט געענטפערט, ממילא האט ער נישט געוואוסט צי דער זיידע האט יא מיטגעהאלטן צי ער האט נישט מיטגעהאלטן, ער האט נישט דערקענט אויף אים, און ער האט נישט געענדיגט דעם שמועס. נאכדעם רופט זיך דער עצי חיים אהן ׳דו זעהסט די אלע אידן וואס טאנצן דא? יעדער האט געלערנט אביי ורבא, יעדער האט געלערנט אין א ישיבה׳. אזוי אז ס׳האט נישט אויסגעזעהן אז דער זיידע האט געהערט דעם חידוש וואס דער ריסקעווער רב האט אים געזאגט.

---

9 וכה כותב בנו הגה״צ רבי זלמן לייב ט״ב ז״ל הי״ד בהקדמת הספר שי״ל בשנת תרצ״ט לפ״ק, כדלהלן:

״והנה נודע שמגמתו וחפצו הי׳ להעלות על מכבש הדפוס חידושיו בעודו בחיים חיותו, ועל כן מן הראוי להשתדל זה כביר להוציא מחשבתו הטהורה אל הפועל, אבל מחמת שנשארו הכתבי״ק בלתי מסודרים כל הראוי כי בדעתו הקדושה היה להחזיר על משנתו ולשנות פרקו פעמיים, ובעווה״ר נקטף באביו ימיו ודרשו הכי״ק סידור נכון ועבודה רבה... עד אשר הקרה ה׳ לפנינו את כבוד ידידינו הרב הגאון המפורסם כש״ת מו״ה אברהם שלמה כ״ץ אבד״ק ריסקיווע שליט״א [בעה״מ ס׳ אוהלות המשפטים] אשר היה אחד המיוחד מאוהביו ומקורביו של כ״ק אאמו״ר זצללה״ה, והוא הכיר את דרך לימודו, כי כמה פעמים דן לפניו בענינים שונים ופלפל עמו בחכמה, ובקשנו ממנו שהוא יקבל על עצמו עבודה תמה הזאת, וענה לדברינו והרבה יגע בהם עד שמצא די מידתו וגמרם וסדרם בסדר הראוי והנכון, ישלם ה׳ פעלו ותהי משכרתו שלמה מן השמים כי השתדל בכוחו ועוזו למהר ולהחיש מעשהו, וזכות כ״ק אאמו״ר הגה״ק זצללה״ה יעמוד לו ולזרעו שיראה דור ישרים יבורך בנים וב״ב עוסקים בתורה מתוך הרחבה״, עכ״ל.

---

10 עי׳ בשו״ת דברי יואל (ח״א סימן מ״ד, וסי׳ ע״א), בתשובה בענין המקוה של מאשין אייז שכתב שם בא״ד בזה״ל: והנה שמעתי הרבה טועים שבעצי חיים (הוי״ד סימן כ״ב) התיר מקוה של מאשין אייז, וזה טעות מוחלט כי כל מי שיש לו מוח בקדקדו יוכל לראות שהתשובה ההיא... וידוע שהוא ז״ל לא סידר אלה הכתבים לדפוס כי נסתלק פתאום באמצע הדרך בימי עלומיו, והמעתיק הדפיס מה שמצא ולא שם לבו שאין זה להלכה... וגם בעצי חיים ז״ל שחלק על טעם זה לא התיר ח״ו למעשה. ומה שנרשם אח״כ במוסגר מראה מקומות, זה לא כתב כלל העצי חיים ז״ל, אלא המעתיק הוסיף מדיליה מראה מקומות במוסגר והוא טעות... ואותו מעתיק הוא עכשיו פה בגבולינו ואמור לו שלא טוב עשה בהוספה זו שאין לו ענין כלל לאותו התשובה, כי המהרש״ם לא דיבר כלל ממאשין אייז והעצי חיים לא התיר בהלכה, ואף שהוא ת״ח חשוב מ״מ טעה בזה, וכאשר דברתי עמו בהבנת הענין לא מצא מענה, אלא יען שכבר נתפשט בדפוס אין בכוחו לתקן...

ערשט פינעף יאר שפעטער האט אים דער ריסקעווער רב אפגעשריבן א בריוו איבער א דבר הלכה, און אין בריוו שרייבט ער אים דעם חידוש, איז דא געדרוקט אין עצי חיים, וואו ער ענטפערט אים, 'דאם וואם דו שרייבסט מיר די קשיא, דכירנא פאר פינעף יאר צוריק וועז איך בין געווען אין ביסטריץ אויף שבת האסטו מיר דאם געזאגט...', און אויף דעם שרייבט ער אים דארט ער זאל מעיין זיין אין השיב משה דארט און דארט..., בשעת מעשה האט ער נישט געוואוסט צי ער הערט אים אויס צי ער הערט אים נישט אויס, האט ער עס נישט געענדיקט און דא האט ער געדענקט פונקטליך וועז און וואם ער האט אים געזאגט. ס'איז געדרוקט אין עצי חיים דער בריוו...

אבד"ק דזשיבוי: ער האט זיך מפלפל געווען אין דעם חידוש וואם דער ריסקעווער רב האט אים דעמאלסט געזאגט.

רבינו: יא, ס'איז געדרוקט אין עצי חיים, וועגן א סתירת הבית יוסף.[11]

אבד"ק דזשיבוי: מיין ברודער ר' בערל ז"ל האט מיר געזאגט,[12] אז ער געדענקט אמאל בייס סוגיא פארלערנען, אז דער רבי האט זיך אמאל געמוטשעט צו זיכן עפעס א מראה מקום פונקטליך אויפן דף, האט ער געזאגט 'מיין ברודער דער עצי חיים האט נישט פארגעסן'.[13]

רבינו: דער זיידע (מורן העצי חיים ז"ל) איז געווען אין קלייניווארדיין און דארט איז געווען דיין ר' משה הערש לאנדא, ער האט געמאכט דעם ספר שולחן מלכים, האט מען דעמאלסטם געריעדט מיטן זיידן אין הלכות בית הכנסת, און דער זיידע האט נאכגעזאגט א מגן אברהם אין ס"ק ו', מ'האט געבערענגט א שולחן ערוך, און ס'איז נישט געווען ס"ק ו', ווען ער האט אריינגעקוקט און געזעהן אז ס'איז נישט דער ס"ק אזוי ווי ער האט געזאגט, איז ער שטיין געבליבן, און געזאגט 'ס'איז נישט גוט', דער מוח ארבעט נישט גוט, און אפאר מינוט נאכדעם האט ער באקומען דעם סטראוק ר"ל.

כ'האב געהערט פונעם טאטן ז"ל, אז ס'איז אמאל

---

11 וז"ל בתשובה הנ"ל: מה שכתב לתרץ דברי הב"י הסותרים, דכירנא כי כד הייתי בצוותא חדא לפני חמשה שנים בשבתי בש"ק בביסטריץ אז אמר לי דבר זה, וכבר קדמו בשו"ת השיב משה עכ"ל.

ולחיבת הקודש נביא כאן העתק מתוך מכתב הנ"ל.

ג"ם. נ' ומכ"ת תכת"ו לפ"ק סינוס יליו.

כנוד יליי"ב הס"נ המכ"ף ונקי במלכ"ת לונל בנוס כמ"ת מו"ס **אברהם שלמה** כ"ק מנד"ק ריסקעווט יע"ל.

למטמ"ס, ע"ל הסמלכ [סכית] בענין עגונה, סכס בצמ למסמ סכיכוחי לי סלכך ליסמ לוויען מ סניע מכמנו והכמתיו מ מידי ומחמ שמחתי לניתי מוויען כסכס ממכי להסניגו, ומסמ כמסמ סניענו מכמנו סכית מין הסכלי למתי כמת לנוח בחליכות, ע"ז לענין ליכל הכני גם מכני נלכף ל"ע בחריותח למתי ליתמל כמסמ כן למת כת"ס, ומ"ם כת"ס למכן דכי סני"י הקומכים, [מיי' לעיל קי' ז'] לכיכול כי כל סייתי בלוותח מדל למני ממסמ סכים בחמתי בח"ק בניסכין מ מחמ לי לנכ זס, וכנכ קלמ נוס בחריח הסניב ממס ס"י ס"ג ומ"ל.

ילילו הלומחי"ם נחמנה נחם
חיים צבי מייטלבוים

---

12 הגה"צ ר' צבי יששכר דוב כ"ץ ז"ל אבד"ק בית יוסף צבי דושינסקיא בוויליאמסבורג, מחשובי תלמידי רביה"ק ז"ל.

13 עי' בספר מבצר תורה ויראה (חלק א) כדלהלן: איינמאל ווען מרן רביה"ק בעל דברי יואל ז"ל איז געזעסן מיט די בחורים תלמידי הישיבה שוין אין אמריקא, און ער האט פארגעלערנט סוגיא, האט זיך געמאכט אז דער רבי האט געזוכט עפעס א רמב"ן וואס ער האט געהאט געזעהן אין די סוגיא, און דער רבי האט זיך נישט געקענט דערמאנען וואו ער האט דאס געזעהן, האט ער זיך אהנגערופן "ביי מיין ברודער דער עצי חיים האט דאס נישט געקאנט געשעהן, ביי אים איז נישט פארהאנדען געווען קיין שכחה...".

ועי' בספר צדיק כתר יפרח בזה"ל: "וסיפר לי ר' חיים יודא לעווי הנ"ל שהיה אצל רבינו בסיגעט על שבת קודם שנסע רבינו לקלייניווארדיין, ורבינו אמר לו שלא שכח מעולם מה שלמד, ועיין אז בפנקס בתשובות שלו, ואמר לו רבינו שאינו בוש משום גדול".

ועי' בס' ומשה היה רועה (ה"א עמ' ר"כ) כדלהלן: דער רבי [הבר"מ זי"ע] האט אמאל געזאגט אז ער האט צוגעקוקט ווי אזוי דער טאטע פלעגט שרייבן זיינע תשובות, וואס דאס איז געווען ווי א מענטש שרייבט א בריוו. ער האט זיך אוועק גזעזעצט מיטן פעדער אין די האנט, און ער האט געשריבן שנעל אין איין ציה, כאטש די תשובה איז געווען א רייכע צוואמענשטעלט פון פוסקים ראשונים ואחרונים, האט ער זיך נישט אויפגעשטעלט אינמיטן שרייבן נאכקוקן מראי מקומות, אדער נאכשרייבן לשונות פון די ספרים וואס ער האט געברענגט אין לויף פון זיין תשובה, נאר ער האט אלעס געשריבן פון זכרון, אזוי ווי ער האט דאס פאראויס געזעהן.

אנגעקומען קיין סיגוט א פוילישער איד וואס האט געקענט ש"ס, מ'האט אים גערופן א 'ש"ס פאלאק', ער איז אריינגעקומען אין בית המדרש וואס דארט איז געווען די ישיבה, און געזאגט אז ער קען ש"ס, און די בחורים האבן זיך גענומען אים פארהערן, וואו מ'האט אים געפרעגט האט ער געענטפערט דאס שטייט דא, און דאס שטייט דארטן, און ס'איז געווארן אינטערסאנט צווישן די בחורים אזא עסק... יעדער האט פראבירט אים צו כאפן און ער האט אלעם געקענט.

דער זיידע (מרן העצי חיים) ז"ל איז אריינגעקומען אין בית המדרש פארלערנען, און האט באמערקט אז ס'איז דא א טומל, האט ער געפרעגט וואס גייט דא פאר? האט מען אים געענטפערט אז ס'איז דא א פוילישער איד וואס קען ש"ס און מ'פרעגט אים אוים, און דער איד איז צוגעקומען צום זיידן און געגעבן שלום, און דער זיידע פרעגט אים 'דו קענסט ש"ס?', האט ער געזאגט 'יא, איך קען ש"ס', זאגט אים דער זיידע 'איר מיינט נאר אז א פוילישער קען קענען... א אונגארישער קען אויך'. האט דער פוילישער איד געפרעגט דעם זיידן אויב ער קען אים פארהערן?, האט דער זיידע געזאגט 'יא', דאס איז געווען אין בית המדרש ברבים, און ער האט עם אנגעהויבן צו פרעגן, און דער זיידע האט געענטפערט און צוריק געפרעגט, און דאס האט אנגעהאלטן א שטיק צייט, און די בחורים האבן דאס צוגעקוקט, שפעטער איז יענער אוועק געגאנגען און דער זיידע האט פארגעלערנט דעם שיעור פאר די בחורים.

נאכ'ן פארלערנען וועז דער זיידע איז אריין אין שטוב, האט איינער פון די מקורבים געפרעגט דעם זיידן, 'ווי אזוי ער האט זיך ברבים אוועק געשטעלט צו א פארהער אקעגן די בחורים?', האט דער זיידע דער עצי חיים געענטפערט, 'יענער האט דאך נישט געהאט א גמרא פאר זיך און מיך פארהערט אינעווייניג, נאר ער האט מיך פארהערט אויסנווייניג, דער אמת איז אז ער קען נישט ש"ס, נאר ער האט געלערנט און ער האט א גוטן קאפ און ער געדענקט אסאך, און וואס ער געדענקט, געדענק איך אויך'.

ער איז ממש געווען א בור סיד שאינו מאבד טיפה,[14] וואס מענטשן האבן מיט אים געהאט דעם ער יארן שפעטער געדענקט.

אין אונגארין איז געווען דער פני מבין, רבי נתנאל פריעד, פון די כהנים (ה"ה הגאון הצדיק רבי נתנאל הכהן פריעד ז"ל אבדק"ק אויוואראש, נפטר ד' אלול תרע"ו לפ"ק), ער איז געווען באוואוסט אלץ א חריף,[15] א שטארקער מפלפל, אין די ישיבות איז עם זייער אהנגענומען, ס'האט שיינע פשעטלעך, ער איז געווען אמאל אויף א באזוך אין סיגוט ביים זיידן, און ער האט אים געזאגט עפעם א חידוש, האט אים דער זיידע געזאגט, פאר פופצן יאר צוריק זענט איר געווען דא ביים טאטן (מרן הקדושת יו"ט ז"ל),[16] און איר האט דאס דעמאלטס געזאגט פארן טאטן, און איך בין געשטאנען דערביי, כ'האב מיך נישט אנגערופן וויל ס'פאסט נישט בפניו וועז דער טאטע איז דא געווען, אבער כ'וועל אייך זאגן וואס ס'איז מיר שווער געווען דעמאלטס אויף דעם, און דער פני מבין האט דאס שטארק מפליא געווען און זיי האבן זיך אריינגעלאזט אין א שמועס אוז מ'האט זיך מפלפל געווען אין דעם ענין. עכ"פ אזוי האט ער אסאך מאל דערמאנט געווי וואס מענטשן האבן גזאגט, יארן שפעטער וועז מ'האט זיך נאכאמאל געטראפן האט ער געדענקט וואס מ'האט אים גזאגט יארן פריער, אלעם וואס מ'האט גזאגט.

דער זיידע האט זיך אמאל געטראפן מיטן מונקאטשער רב (בעל מנחת אלעזר ז"ל), אוז דער מונקאטשער רב האט אים געפרעגט עפעם א קשיא, האט ער אים געענטפערט א

---

14 עיי' בס' אמרי דבש (בשם הגאון רב נפתלי הירצקא פריעדמאן ז"ל אבדק"ק אלאסי) שרביה"ק בעל הדברי יואל זי"ע אמר על אחיו מרן העצי חיים זי"ע שלא הי' שייך אצלו ענין השכחה. כי כל מה שראו עיניו, לא סרו מזכרונו לעולם. וכן היתה כח הזכרון שלו שזכר כל דבר איה מקומו, והיה יכול לומר על כל דבר הדף המדיוק אשר בו כתוב ענין זו, ובאיזה סימן או סעיף קטן מוזכר הלכה זו. וכה אמר מרן רביה"ק ז"ל פע"א לכ"ק הגאון הגדול בעל שבט הלוי ז"ל כשהיה אצל ה'סוגיא שיעור' של מרן רבינו ז"ל בהישיבה, ובתוך פלפול ביניהם כדרכה של תורה, התנצל רבינו ז"ל בגודל ענוותנותו ואמר: "ביי מיין ברודער דער עצי חיים ז"ל האט דאס נישט פאסירט, ער האט געהאט א זכרון נפלא, איך בין א גרויסער טרוד מוז איך נאכקוקן".

15 עי' בלשונו של הדרכי תשובה ממונקאטש ז"ל שכתוב עליו: "נודע עוד מימי נערותו בחריפותו ובקיאותו", והגאון המהר"ש ענגיל מראדמישלא ז"ל כתב עליו: "היה מפורסם בחייו לגדול הדור בדורו". והגה"ק מאונסדארף ז"ל כתב עליו: "ותהלתו מלאה הארץ, מגודל חריפותו ועוצם בקיאותו עד להפליא".

16 יש לציין שבתולדות בעל הפני מבין (כריש הס פני מבין עה"ח) מסופר שרבו הגאון רב חיים צבי מאנהיימער ז"ל אבד"ק אונגוואר לקח את תלמידו הפני מבין שילווהו כשנסע למרן הק' הייטב לב ז"ל בכדי להתייעץ עמו, והציג לפנו את תלמידו הנ"ל שהוא המובחר מבין תלמידיו, והייטב לב פלפל עמו בתורה, ונתפעל מאוד ממנו ושיבחו בפני כל הסובבים שם, ע"ש. ומזכיר כמה פעמים בספרו את דברי הייטב לב והייטב פנים.

תירוץ, האט אים דער מונקאטשער רב געזאגט 'סיגוטער רב דאם איז נישט אייער תירוץ', האט ער אים געזאגט 'מונקאטשער רב דאם איז נישט אייער קשיא...', די מעשה איז געווען אז דער מונקאטשער רב האט געהאט אסאך ספרים, און ער האט געהאט עפעס א פריערדיגע ספר עפעס א יקר המציאות וואם איז נישט געווען צו באקומען, דארט איז געווען געדריקט די קשיא, האט אים דער זיידע געזאגט, אמת אז ער האט נישט דעם ספר, נאר ווען ער איז געווען א יונגערמאן און ער האט נאך געוואוינט אין טורנא, נאך די חתונה ביים שווער, רבי שלום אליעזר'ל (מראצפערט) האט דאך געוואוינט אין טורנא, איז געווען דארט א ספרים סוחר, און יענער האט געהאט דעם ספר, דער זיידע האט נישט געהאט דעמאלט'ס קיין געלט צו קויפן דעם ספר, ער איז נאך געווען א יונגערמאן, האט ער געבעטן רשות מעיין צו זיין אינעם ספר, ער האט אזוי געבלעטערט אינעם ספר, האט ער דעמאלטם געזעהן דעם קשיא מיט דעם תירוץ, במילא האט ער געדענקט וואם צו ענטפערן...

*

אבד"ק פריימאן: כ'האב געזעהן אין די ליקוטים ברענגען זיי צו פונעם מכתב מאליהו, אז באמת בדרך הטבע קען מען זיך נישט מנחם זיין, אפילו ווען מ'איז מסביר גוט, מ'איז מסביר מיט שכל. נאר בדרך נס. ווייל דעם געפיל און דעם דרך הטבע'דיגן קשר וואם ער האט מיט דעם קרוב, קען מען נישט היילן.

רבינו: דער אויבערשטער קען דאם היילן, הרופא לשבורי לב ומחבש לעצבותם.

א' הנוכחים: 'המקום ינחם'.

רבינו: 'כי אתה הוא בעל הישועות ובעל הנחמות, ער איז דער 'בעל הנחמות'.

אבד"ק פריימאן: מ'זאגט אז די מצוה פון ניחום אבלים וואם די אידן זענען מקיים, דאם טוהט מען בשותפות מיט הקב"ה, ווייל דער מענטש קומט מנחם זיין, אבער ער ברענגט נישט די נחמה, די נחמה איז דאך נאר מאת ה', אזוי טוט דאך א איד תרי"ג מצות, און ביי די מצוה איז מען א שותפות.

נישט לאנג צוריק האב מיר אויך פארלוירן א ברודער.[17]

רבינו: מצות ניחום אבלים איז ווייל דער אויבערשטער איז מנחם אבלים, הדבק במידותיו של הקב"ה, די גמרא אין סוטה (יד.), די גמרא דרש'נט עם פונעם פסוק (דברים יג, ה) אחרי ה' אלוקיכם תלכו, מה הוא מנחם אבלים אף אתה מנחם אבלים, נאר דער אויבערשטער קען באמת טרייסטן. דאם איז א עקסטערע גמרא, אז וואם דער אויבערשטער טוהט זאל מען אויך אזוי טוהן.[18]

דער רבינו בחיי זאגט אין פ' שמיני, אז די פרשה פון יין ושכר אל תשת האט דער אויבערשטער געזאגט גראד פאר אהרן, ס'שטייט אזוי אין פסוק, וידבר ה' אל אהרן לאמור, זאגט ער ווייל דער אויבערשטער איז געווען ביי אהרן אויף ניחום אבלים, ווען נדב ואביהוא זענען געשטארבן, אויף אזא גרויסע אבידה, האט השי"ת אים מנחם אבל געווען, ממילא האט ער אים אליינם געזאגט די פרשה פון יין ושכר אל תשת.[19]

דער בורא כל עולמים, נאר ער קען טרייסטן א איד.

וקם רבינו ואמר: המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים, מ'זאל נישט וויסן פון קיין צער נאר תמיד מיט שמחה.

---

17 ה"ה הגה"צ רבי צבי ישעכר דוב כ"ץ ז"ל אבד"ק בית יוסף צבי דושינסקיא, ששחל"ח בן שבעים שנה, כשלוש חדשים מלפניו, ביום י"ג אלול תשע"ח לפ"ק.

18 עי"ש דברי הגמ' (סוטה יד.): ואמר רבי חמא ברבי חנינא מאי דכתיב (דברים יג, ה) אחרי ה' אלהיכם תלכו וכי אפשר לו לאדם להלך אחר שכינה והלא כבר נאמר (דברים ד, כד) כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא אאלא להלך אחר מדותיו של הקב"ה מה הוא מלביש ערומים דכתיב (בראשית ג, כא) ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם אף אתה הלבש ערומים הקב"ה ביקר חולים דכתיב (בראשית יח, א) וירא אליו ה' באלוני ממרא אף אתה בקר חולים הקב"ה ניחם אבלים דכתיב (בראשית כה, יא) ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלהים את יצחק בנו אף אתה נחם אבלים הקב"ה קבר מתים דכתיב (דברים לד, ו) ויקבר אותו בגיא אף אתה קבור מתים.

19 עי' לשו"ק ברבינו בחיי (ויקרא י יב): ומה שהפסיק ביניהם בפרשת יין ושכר אל תשת, כדי ללמדך דרך ארץ שחייב אדם לנחם אבלים, כי אהרן היה מתאבל כאן על שני בניו נדב ואביהוא ובא הקב"ה לנחם אותו, כמו שדרשו רז"ל בפסוק (בראשית יח, א) וירא אליו, לבקר את החולה, וזהו שתמצא הדבור לאהרן לבדו באמרו וידבר ה' אל אהרן לאמור. וכן דרשו רז"ל מה הוא רחום אף אתה היה רחום מה הוא חנון אף אתה היה חנון מה הוא מנחם אבלים אף אתה היה מנחם אבלים מה הוא מבקר חולים אף אתה היה מבקר חולים מה הוא קובר מתים אף אתה קבור מתים. וכן אמרו במדרש קהלת (קהלת ז' ב) טוב ללכת אל בית אבל מלכת אל בית משתה, מוטב שילך האדם במדה שנוהגת בחיים ובמתים ממדה שאינה נוהגת אלא בחיים. אמר הקב"ה למד ממני שהנחתי שמחת בני במשכן ונגליתי לאבל נדב ואביהוא. אבל רז"ל הוכיחו ממקום אחר שהוא יתברך מנחם אבלים ממה שכתוב (בראשית כ"ה י"א) ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלהים את יצחק בנו, וכוונתם בברכה זו תנחומי אבלים היתה, עי"ש.

מעמד נעילת החג

יו"ט שבועות שנת תשפ"ה לפ"ק | בביהמ"ד הגדול בקרית יואל יע"א

אחרי שהאריך בדברי תורה לכבוד חג מתן תורתינו, ותוכן דבריו דכאשר האדם בא לביהמ"ד ללמוד תורה אז זוכה שיתקיים אצלו "מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה" ועל ידי כך "טוב לו שנברא משלא נברא". והמשיך רבינו בזה"ל:

שטיי מיר איצט יום טוב שבועות, עס איז אדורך אזא הייליגער יום טוב. דער אויבערשטער האט געזאגט פאר כלל ישראל **"ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש"** יעדער איד האט א חזקת כשרות, מילא אז ס׳איז געווען אזא יום טוב שבועות, אידן זענען זיך צוזאמגעקומען אין ביהמ"ד, מ׳האט געדאווענט, מ׳האט געלערנט, ס׳איז היינט געווען אינדערפרי יום טוב שבועות פאר׳ן דאווענען, מ׳האט געזעהן הונדערטער הונדערטער אידן, אסאך אסאך הונדערטער אידן זענען געזעסן אין בית המדרש, און מ׳האט פאר׳ן דאווענען עוסק געווען בתורה. ס׳איז געווען אן הכנה צום דאווענען.

נאכדעם האט מען געזאגט "אהבה רבה" מ׳האט מתפלל געווען "והאר עינינו בתורתך" האט עס געהאט אן אנדערן טעם. ס׳האט געהאט אן אנדערע כוונה.

מ׳האט געזאגט "נעשה ונשמע" אידן האבן געזאגט נעשה ונשמע, אידן וואס קומען אין ביהמ"ד לערנען און דאווענען, די האבן א חזקת כשרות, ביי זיי זאגט מען "מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה". די אלע גוטע מחשבות, וואס יעדער איד האט געהאט במשך דעם יום טוב, מ׳האט דאך געהאט גוטע מחשבות, מ׳האט זיך מקבל געווען קבלות טובות. דער אויבערשטער וועט העלפן, נאך יו"ט וועט מען דאס אויספירן אויף למעשה, מ׳וועט לערנען, מ׳וועט דאווענען, מ׳וועט זיך קובע זיין עתים לתורה, יעדער איינער לפום דרגא דילי׳, בעלי בתים, כולל אינגעלייט, בחורים, קינדער, יעדער איינער וועט עוסק זיין בתורה, און דינען דעם הייליגן באשעפער.

במילא וועט אויסקומען אז די אלע קבלות טובות וואס מען האט זיך מקבל געווען אין בית המדרש איז "הקב"ה מצרפה למעשה" שוין איצט, ס׳איז שוין אזוי ווי ס׳איז געווען. די אלע זאכן וואס מ׳וועט לערנען לעתיד, איז שוין איצט דא. אין הימל זעט מען שוין די אלע זאכן ווי עס וואלט שוין געווען. הקב"ה איז דאס שוין מצרף.

וועגן דעם זאגן חז"ל אויפ׳ן יו"ט שבועות אז "הכל מודים דבעינן נמי לכם", בעינן נמי לכם - לכם ולכל צרכיכם, ווייל אויף די אלע מחשבות טובות צאלט דער אויבערשטער שוין, ער גיבט שוין שכר טוב פאר אידישע קינדער.

דער אויבערשטער זאל העלפן, ס׳קומט א פרישער זומער, זאל דער אויבערשטער העלפן יעדער איינער זאל קענען עוסק זיין בתורה ובמצוות.

בפרט, אז אין אונזער קהלה גייט בקרוב זיין א גרויסע שמחה. ס׳גייט זיין דער סיום הש"ס.

ס׳גייט זיין א סיום הש"ס? יא. אבער ס׳גייט זיין אן התחלת הש"ס! אידן גייען אנהייבן נאכאמאל צו לערנען, און אפילו די וואס האבן נאכנישט געלערנט ביז איצט גייען זיך צושטעלן. אי"ה מ׳וועט נאכאמאל דורכלערנען ש"ס, מ׳וועט מסיים זיין נאכאמאל, דער אויבערשטער זאל העלפן יעדער איינער געזונטערהייט, זאל קענען דורכלערנען און מסיים זיין ש"ס.

די מחשבה טובה וואס אידן האבן מחשבות צו לערנען, מ׳גייט זיך צושטעלן צו שיעורי תורה, איז שוין מצרפה למעשה, דער אויבערשטער איז דאס שוין איצט מצרף. איז זיכער אז דער אויבערשטער וועט העלפן פאר יעדן איינעם.

אידן געזעגענען זיך פון אזא הייליגן יום טוב שבועות, הכל מודים דבעינן נמי לכם. "הכל מודים" האב איך געקלערט וואס הייסט "הכל מודים"? וויל ס׳איז דא א מחלוקת צווישן בית שמאי און בית הלל צו נח לו לאדם שנברא אדער נח לו לאדם שלא נברא. זאגט אבער די גמרא אז "הכל מודים" סיי די בית שמאי און סיי בית הלל "הכל מודים" בעינן נמי לכם, ס׳דארף זיין פאר אידישע קינדער בעינן נמי לכם "לכם לכל צרכיכם" אידישע קינדער זענען וועדר אז עס זאל זיין א גוט געבענטשט יאר.

עס זאל קומען א געזונטן זומער, יעדער זאל זיין געזונט, יעדער זאל האבן פרנסה בהרחבה גדולה, יעדער זאל קענען דינען דעם באשעפער מיט נחת און שמחה. דער אויבערשטער זאל העלפן בני חיי ומזוני רויחי, אידן זאלן טוהן גוטע שידוכים, ס׳זאל נתרבה וועדן שמחות בבתי בני ישראל, ביי אלע אידן וואס דארפן שידוכים טוהן מיט די קינדער, מיט די זוהן אדער די טעכטער.

דער אויבערשטער זאל העלפן, מ׳זאל געהאלפן וועדן מיט קינדער, מיט געזונטע קינדער, מ׳זאל זעהן ערליכע אידישע דורות, נחת פון אלע קינדער אהן קיין עגמת נפש, מיט א פריילידְ הארץ. ביז דער אויבערשטער וועט העלפן, מ׳וועל מיר אלע זוכה זיין מקבל צו זיין פני משיח צדקינו, במהרה בימינו אמן.

ברכת הקודש

אחר "קידוש לבנה" מוצאי חג השבועות העעל"ט
במעמד אלופי אלפי ישראל לפני בנין ביהמ"ד הגדול דקרית יואל יצ"ו

אין די פרשה פון קבלת התורה שטייט "ועתה אם שמוע תשמע בקולי" טייטשט דער אוה"ח הק׳, ס׳איז א טאפלט לשון "אם שמוע תשמעו", זאגט ער "אם שמוע" מיינט מען תורה שבכתב, "תשמעו" מיינט מען לעתיד, די תורה שבע"פ וואס חכמי ישראל וועלן מוסיף זיין שפעטער מיט די יארן.

ס׳קען אפשר זיין, "שמוע" מיינט מען אויפ׳ן פלאץ, אינעם יו"ט שבועות, דער זמן פון קבלת התורה. "תשמעו" מיינט מען אין עתיד, דאס מיינט מען שוין נאכ׳ן יו"ט שבועות. אזוי ווי דער רבי ר׳ שמעלקא ז"ל האט געטייטשט "לכו בנים שמעו לי" וועט מען גייט אהיים, דעמאלט זאל מען פאלגן.

יו"ט שבועות האבן אידן געהאט גוטע קבלות, מ׳האט זיך מקבל געווען צו לערנען, צו דאוונען, צו דינען דעם באשעפער. איצט דארף מען זען "תשמעו בעתיד" מ׳זאל מקיים זיין אויספירן די אלע קבלות טובות. וואס מ׳האט זיך מקבל געווען דעם יום טוב, מ׳האט געזאגט נעשה ונשמע, איצט איז געקומען דער זמן מ׳זאל דאס באצאלן.

דאס איז געזאגט געווארן פאר יעדן אינציגן איד. ס׳איז געזאגט געווארן פאר מענער, זאלן זיך קובע עתים זיין לתורה, צו דאוונען ווי עס דארף צו זיין, אויפ׳ן קול מיט אן התלהבות, און עוסק זיין אין תורה עבודה וגמילות חסדים און אין קיום המצוות.

און פאר די עזרת נשים, זיי זאלן מקיים זיין די מצוות וואס נשים זענען מחויב מקיים צו זיין, ובפרט בעניני צניעות אויפ׳ן לבוש, מיט א שיינע ערליכע הנהגה, אלעם זאל זיין אויסגעהאלטן על פי תורה.

דאס איז געזאגט געווארן פאר אלט און פאר יונג, אנשים נשים וטף, פאר בחורים, כולל אינגעלייט און ילדי תלמוד תורה. דער אויבערשטער זאל העלפן, מ׳זאל עוסק זיין בתורה. מ׳זאל האבן א געזונטן זומער. יעדער זאל זיין געזונט בגשמיות וברוחניות.

דער אויבערשטער זאל העלפן, מ׳זאל געהאלפן וועדן מיט אלע גוטע ענינים וואס אידישע קינדער דארפן. אידישע קינדער דארפן האבן פרנסה. אידישע קינדער דארפן געהאלפן וועדן מיט קינדער. אידישע קינדער דארפן זיין געזונט, בריאת הגוף און בריאת הנפש. זאל דער אויבערשטער העלפן, רפואות פאר חולי ישראל.

און דער אויבערשטער זאל העלפן, מ׳זאל טוהן גוטע שידוכים. מ׳זאל זעהן נחת, ערליכע אידישע דורות ביי אלע קינדער, אייניקלעך און אור-אייניקלעך, ביז דער אויבערשטער וועט העלפן, מ׳וועל מיר זוכה זיין מקבל צו זיין פני משיח צדקינו, במהרה בימינו אמן.

י"ש שכר לפעולתך

מהררי ציון קרתא קדישא, נשגר ברכותינו בנהורא נפישא, לכבוד מע"כ ידידינו האי מרגניתא טבתא, מלא מדע וחכמתא, עומד לנס עמו, מה טוב טעמו, מכבד את ה' בהונו, נודע בצדקת פזרונו, ראש וראשון לכל דבר קודש, לבו בוער למען קרן הבנין דקהלתינו פה עיר הקודש, עושה ומעשה במדת הגודש, פועל פעולות גדולות ונפלאות, כתר שם טוב לו יאות.

הי"ה הרבני הנגיד המפואר כש"ת

מוה"ר

יואל שוואַרטץ

הי"ו

מהיושבים ראשונה במלכות
לבנות את בית ה' אשר בירושלים ת"ו

לרגל שמחת אירוסי בנו
בשעטומ"צ
בסימן טוב ובמזל טוב

החתן **יעקב משולם** נ"י

עב"נ הכלה החשובה שתחי'

בת הרה"ח ר' **חיים דוד קרויס** הי"ו

תקרב רינתינו, לפני ה' אלוקינו, שירוה מע"כ מכל יו"ח רב נחת דקדושה, במדה גדושה, עדי נזכה בקרוב הימים, לתשועת עולמים, ותחזינה עינינו, בביאת גואלינו, ומלכינו בראשינו, במהרה בימינו אמן.

המברכים בהוקרה והערכה

וועד קרן הבנין
ירושלים ת"ו

ברכת מזל טוב

מזמור שיר נריע בברכה שלימה בנבל וכינור בתוף ושירים
זמרו לידידינו זמרו אל כבוד אהובינו שמו הטוב נודע בשערים
לך ידיד נפשינו אהוב ונחמד כבוד שמו משבחים ומפארים

טוב לב רב פעלים מקבציאל לצדקה וחסד ברוח גבורים
ובפרט לטובת החזקת מוסדותינו הק' באר חפרוה שרים
בכתר שם טוב מעוטר בתוך קהל עדת ישרים

הי"ה כבוד ידידינו הרבני החסיד הנכבד המהולל

איש החסד והמעש כבוד שמו תפארתו

מו"ה יואל שוואַרטץ הו"ץ

פטרון בניני המוסדות לחודש סיון תשפ"ה

לע"נ מו"ה **חנני' יו"ט ליפא** בי"ר **עזריאל** ע"ה

מנהל מוסדותינו הק' בירושלים רבות בשנים

ומנשים באוהל תבורך נוות ביתו החשובה שתחי'

לזכר השמחה שבמעונו באירוסי בנו

החתן **יעקב משולם** שיחי'

עב"ג בת ידידינו מו"ה **חיים דוד קרויס** הי"ו

משמים ישפע שפע מעל ברוח עוז וגבורה
זכרה לו אלהי צדקת מעשיו כלילת תפארה
לראות רב נחת מכל יוציא פירות מהודרה

טללי אורות והשפעות טהורות בתדירה
ויגן עליו קדם שומע תפלה ומאזין עתירה
בשוב ה' שבות עמו וקיבוץ שה פזורה

אלה הדברים, בברכה נאמרים

אברהם פרענקל • יחזקאל דוד פערקאוויטש

דוד הערש מאדל • לוי יצחק לעווי

